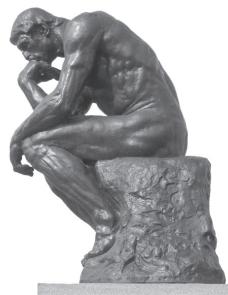

Година 11, број 41, март
Скопје 2013

—

Year 11, No 41, March
Skopje 2013

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

—

Избори и политички партии

political thought

—

Elections and Political Parties

Содржина / Contents

ВОВЕД / INTRODUCTION

- 7 ИЗБОРИ И ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ
9 ELECTIONS AND POLITICAL PARTIES

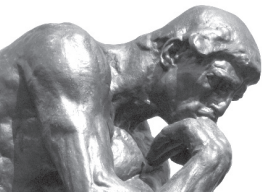
АКТУЕЛНО / CURRENT

- 11 МАКЕДОНСКИТЕ ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ И ЕВРОПСКАТА ИНТЕГРАЦИЈА
Васко Наумовски
MACEDONIAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN INTEGRATION
Vasko Naumovski
- 19 СОВРЕМЕНИ ТЕНДЕНЦИИ ВО ПОЛИТИЧКОТО ЛИДЕРСТВО
Тања Каракамишева-Јовановска
CONTEMPORARY TENDENCIES IN POLITICAL LEADERSHIP
Tanja Karakamiševa-Jovanovska
- 29 ГРАЃАНСКАТА НЕПОСЛУШНОСТ И УСТАВОТ
Љубомир Д. Фрчкоски / Ана Чупеска
CIVIL DISOBEDIENCE AND CONSTITUTION
Ljubomir D. Frčkoski / Ana Čupeska
- 47 ЕФЕКТОТ НА ИЗБОРЕН БОЈКОТ
Владимир Божиновски
THE EFFECT OF ELECTION BOYCOTT
Vladimir Božinovski
- 55 ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ – ПРЕДИЗВИК ЗА ПРОМОЦИЈА НА НОВИ ЦИВИЛНИ
ВРЕДНОСТИ
Јонуз Абдулаи / Африм Треси
LOCAL ELECTIONS: A CHALLENGE FOR THE PROMOTION OF NEW CIVIL
SOCIETY VALUES
Jonuz Abdulai / Afrim Tresi

- 63 ENGINEERING ETHNO-MINORITY PARTIES: THE HUNGARIAN ETHNIC PARTIES IN SLOVAKIA AND THE ALBANIAN ETHNIC PARTIES IN MACEDONIA
Josipa Rizankoska
ИНЖЕНЕРИНГОТ НА ПАРТИИТЕ НА ЕТНИЧКИТЕ МАЛЦИНСТВА:
УНГАРСКИТЕ ЕТНИЧКИ ПАРТИИ ВО СЛОВАЧКА И АЛБАНСКИТЕ ЕТНИЧКИ
ПАРТИИ ВО МАКЕДОНИЈА
Јосипа Ризанкоска
- 77 ЖЕНИТЕ И ПОЛИТИКАТА
Сихана Небиу
WOMEN AND POLITICS
Sihana Nebiu
- 85 POLITICAL LEGITIMACY IN NON-DEMOCRATIC REGIMES:
THE CASE OF CHINA IN THE AFTERMATH OF THE EIGHTEENTH
NATIONAL PARTY CONGRESS
Anastas Vangeli
ПОЛИТИЧКИОТ ЛЕГИТИМИТЕТ ВО НЕДЕМОКРАТСКИТЕ РЕЖИМИ:
СЛУЧАЈОТ НА КИНА ПО 18-ТИОТ КОНГРЕС НА НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЈА
Анастас Вангели
- 99 КЛИЕНТЕЛИЗМОТ КАКО АЛАТКА ЗА МОБИЛИЗАЦИЈА НА ГЛАСАЧКИОТ
ЕЛЕКТОРАТ
Борјан Ѓузелов
CLIENTELISM AS A TOOL FOR ELECTORATE MOBILIZATION
Borjan Gjuzelov
- 107 THE NEW ERA OF POLITICS: THE IMPORTANCE OF THE USE OF POLITICAL
MARKETING FOR THE SUCCESS OR FAILURE OF POLITICAL PARTIES IN
TODAY'S POLITICAL ENVIRONMENT
Dejan Dimitrievski
НОВА ЕРА ВО ПОЛИТИКАТА: ВАЖНОСТА НА ПРИМЕНАТА НА
ПОЛИТИЧКИОТ МАРКЕТИНГ ЗА УСПЕХОТ ИЛИ НЕУСПЕХОТ НА
ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ ВО ДЕНЕШНОТО ПОЛИТИЧКО ОКРУЖУВАЊЕ
Дејан Димитриевски
- 115 СИГУРНОСТА И ТАЈНОСТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ НА ГРАЃАНИТЕ
НИЗ ПРИЗМАТА НА ИЗБОРНОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА
Љубица Пендароска
SECURITY AND CONFIDENTIALITY OF THE CITIZENS' PERSONAL DATA
THROUGH THE PRISM OF ELECTION LEGISLATION IN THE REPUBLIC OF
MACEDONIA
Ljubica Pendaroska

- 123 IMPROVING EFFICIENCY IN MANAGING POLITICAL CAMPAIGNS
Vlagoj Gjelevski
ПОДОБРУВАЊЕ НА ЕФИКАСНОСТА ПРИ МЕНАЏИРАЊЕ СО ПОЛИТИЧКИ
КАМПАЊИ
Благој Ѓелевски
- 135 ОСВРТ НА ДЕЛОТО: „МИТОТ ЗА РАЦИОНАЛНИОТ ГЛАСАЧ: ЗОШТО
ДЕМОКРАТИИТЕ ИЗБИРААТ ШТЕТНИ ПОЛИТИКИ“ ОД БРАЈАН КАПЛАН
Бојан Богевски
BOOK REVIEW: *THE MYTH OF THE RATIONAL VOTER: WHY DEMOCRACIES
CHOOSE BAD POLICIES* BY BRYAN CAPLAN
Војан Богевски

141 ЗА АВТОРИТЕ / ABOUT THE AUTHORS

ИЗБОРИ И ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ

Кулминација на односот помеѓу цивилното општество и политичката сфера во секоја современа демократија е чинот на изборите. Од една страна, овој чин означува дека цивилното општество на политичките партии им го предава легитимитетот за владеење и управување со општеството, а, од друга страна, овозможува слободно и непречено изразување на волјата на граѓаните во однос на формата и, особено, содржината на идната политика. Иако периодичен, чинот на изразување на изборната волја, доколку е демократски, слободен и непречен, е еден од најважните механизми на демократска контрола врз политичките елити, како што нагласуваат редица теоретичари, почнувајќи од теоретичарите на општествениот договор па сè до современите процедуралисти. Преку чинот на изборите, граѓаните имаат прилика да потврдат или сменат определена политичка елита на сите нивоа на власта.

Токму овие нивоа на власта носат свои специфики кои се рефлектираат на изборниот процес како на парламентарните така и на локалните изборни циклуси. Иако парламентарните избори често се сметаат за клучни во однос на одредувањето на контурите на политичката заедница, значењето на локалните избори нималку не смее да се потцени, особено што во политичката наука постои тивок консензус дека вистинската демократија е онаа на локално ниво. Од Јоханес Алтузиус, преку Жан Боден и Алексис де Токвил, па сè до нео-токвилјанците како Роберт Патнам, политичката наука заклучила дека демократијата на локално ниво и предизвиците на локалната заедница се во најмала рака еднакво важни за секојдневното живеење на луѓето од оние на централно ниво, бидејќи „локалната независност е (...) директна последица на самиот принцип на сувереност на луѓето.“ (Алексис де Токвил)

Надоврзувајќи се на овие констатации невозможно е да се избегне фактот дека носители на најголем дел на политичките процеси како на централно така и на локално ниво се токму структурите создадени од граѓаните да го репрезентираат и артикулираат нивниот интерес, а тоа се, секако – политичките

партии. Тие се, од една страна, модалитет преку кој граѓаните наоѓаат начин за инвестирање на сопствениот политички капитал, а, од друга страна, се главен субјект во самиот изборен процес. Нивната трета функција настапува во случај на освојување на власта каде партиите се јавуваат како носители на одлуки, креатори на политичката заедница (особено видливо на локално ниво) и субјекти на општествена промена. Токму затоа, нивното поведение и степенот на политичка култура, капацитет, интересна и идеолошка ориентација како и релациите со другите општествени актери создаваат клима во која една демократија, а особено локалната, или цути или изумира. Зависно од нивното однесување, политичките партии или можат да создадат услови за економски прогрес, демократски напредок и богата локална партиципација или можат да завршат како во дефиницијата на познатиот англиски поет од XVIII век, Александар Поуп кој сметал дека политичките партии знаат да се претворат во „лудило на многумина, за добивка на неколкумина.“

Ако се земе предвид фактот дека пред Република Македонија наскоро се исправа предизвикот на локалните избори, повеќе од јасно е зошто уредувачкиот одбор на „Политичка мисла“ посветува цел број на изборите и политичките партии. Осврнувајќи се на теоретските концепти но и на локалната политичка реалност, овој број на „Политичка мисла“ е еден од најпровокативните до сега, а отвора витални дебати околу политичката партиципација, граѓанската непослушност, ефектите од изборниот бојкот, приватноста на личните податоци за време на изборите, односот на политичките партии и општествениот клиентелизам и ред други интересни теми кои се актуелни во локален но и поширок општествен контекст.

Во таа смисла, во овој број, а во рамките на веќе новиот формат на списанието, уредувачкиот одбор на „Политичка мисла“ внимателно селектираше текстови кои, од една страна, можат да го збогатат теоретскиот корпус на знаења на читателите, но, од друга страна, можат да предизвикаат жива јавна дебата на горливи општествени теми, а врзано секако за изборите и политичките партии како нивни носители. Во крајна линија, самата селекција на текстови е интересна и за пошироката јавност во државата, а особено ако се земат предвид зборовите на некогашната прва дама на САД, Елеонор Рузвелт, која укажува дека „моралноста на политичките партии мора да никнува од совеста и учеството на гласачите“. Без партиципација во еден нормален демократски процес, чиј фундамент се изборите и самите политички партии, не можеме да очекуваме одговорни, транспарентни и демократични политички елити. Токму затоа, уредувачкиот одбор на „Политичка мисла“ сакаше да направи исчекор во вистинскиот правец понудувајќи ги своите страници за интелектуална размена на ставови токму на оваа тема.

Од уредувачкиот одбор на „Политичка мисла“

ELECTIONS AND POLITICAL PARTIES

—

Elections are the culmination of the relationship between the civic society and the political sphere in every modern democracy. On the one hand, this act signifies that the civic society grants the political parties legitimacy to rule and govern the society, and on the other, it grants a free and unrestricted expression of citizens' will in relation to the form and, in particular, the content of the future policy. Although periodical, the act of expressing elective will, if democratic, free and unrestricted, is one of the most important mechanisms of democratic control over the political elites, as many theorists emphasize, starting from the social contract theorists to the contemporary procedurals. Through the act of elections, the citizens have the opportunity to confirm or change a certain political elite on all levels of government.

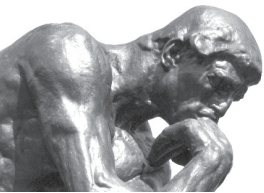
These levels of government bear their own specifics that reflect on the electoral process both for the parliamentary and the local election cycles. Although the parliamentary elections are often considered to be the key factor in determining the outlines of the political community, the meaning of the local elections should not be underestimated, particularly because in political sciences there is a silent consensus that the true democracy is on the local level. From Johannes Althusius, through Jean Bodin and Alexis De Tocqueville, to the neo-Tocquevilleans like Robert Putnam, the political science concludes that democracy on a local level and the challenges of the local community are at least as important for the daily life of the people such as those on a central level, since "the local independence is (...) a direct consequence of the very principle of people's sovereignty" (Alexis De Tocqueville).

In addition to these views, it is inevitable to point out the fact that the carriers of most of the processes both on a central and local level are the very structures created by the citizens to represent and articulate their interests which, of course, are the political parties. On the one hand, they represent a modality through which the citizens are enabled to invest in their own political capital, and on the other, they are the main subject in the electoral process itself. Their third function emerges in cases of winning the elections when the parties appear as decision-makers, creators of the political community (particularly visible on a local level) and subjects of social changes. That is why their rapport and degree of political culture, capacity, affinity and ideological orientation, as well as their relations with other social actors, create a climate in which a democracy, especially a local one, either blooms or wanes. With their behavior the political parties can either create conditions for economic growth, democratic progress, and rich local participation or will end up as in the definition of the famous English poet from the 18th century, Alexander Pope, who believed that political parties can transform into "madness of many for the gain of a few."

Considering the fact that the Republic of Macedonia is facing the challenge of local elections, the reason why the editorial board of *Political Thought* has dedicated this whole edition to the elections and the political parties is more than clear. Reviewing both theoretical concepts and the local political reality, this issue of *Political Thought* is one of the most provocative so far, and opens vital debates on political participation, civic disobedience, the effects from the electoral boycott, the privacy of personal data during elections, the relationship of the political parties and social clienteling and a series of other interesting topics which are currently relevant both in the local and the wider social context.

In that sense, in this issue, and within the frames of the new format of the publication, the editorial board of *Political Thought* has carefully selected texts which, on one side, can enrich the theoretical corpus of information for the readers, but on the other side can provoke a lively public debate on bitter social topics related to the elections and the political parties as their carriers. In the end, the very selection of texts is also interesting for the wider public in the country, particularly if we take into consideration the words of the former first lady of the USA, Eleanor Roosevelt, who points that "morality of the political parties must emerge from the conscience and the citizens' participation". Without participation in a normal democratic process, whose foundation are the elections and the political parties, we cannot expect responsible, transparent and democratic political elites. Therefore, the editorial board of *Political Thought* intended to make a step forward in the right direction offering the pages of this publication for intellectual exchange of viewpoints on this topic.

From the Editorial Board of *Political Thought*

▶ МАКЕДОНСКИТЕ ПОЛИТИЧКИ ПАРТИИ И ЕВРОПСКАТА ИНТЕГРАЦИЈА

Стручна статија
УДК: 329(497.7:4-672)EU

автор: Васко Наумовски

Европската интеграција е зацртана како врвен надворешно-политички приоритет уште при осамостојувањето на Република Македонија и воведувањето на повеќепартискиот систем. Целите и задачите на политичките партии основани во Македонија, зацртани во нивните статuti, идеолошки определби, како и предизборни програми секогаш ја вклучуваат и цврстата определба за европска интеграција на државата. Оваа интеграција подразбира и преземање на конкретни чекори во повеќе области, при што политичките партии се клучни чинители во реализација на приоритетите потребни за постигнување на напредок во овој процес.

Политичкиот дијалог, функционирањето на институциите, начинот на спроведување на изборите, меѓуетничките односи, како и други области се меѓу суштинските показатели за степенот на исполнетост на критериумите за членство, со што одговорноста на политичките партии (позициони и опозициони) е недвосмислена. Соработката на македонските партии со европските асоцијации на политички партии е еден од аспектите на целиот процес кој исто така има влијание врз односот кон европската интеграција.

Во текот на изминатите две децении бевме сведоци на повеќе состојби на македонската политичка сцена кои беа клучни за процесот на европска интеграција, каде што политичките партии имаа(т) можност за конкретизирање на нивните декларативни заложби за приближување на државата кон полноправното членство. Формулирањето и спроведувањето на севкупната македонска надворешна политика е исто така под директно влијание на партиските цели и интереси, што е видливо при

анализа на чекорите преземени во оваа област за време на мандатите на двете најголеми политички партии (и коалиции).

Односите меѓу Македонија и Европската унија (ЕУ) можат да се поделат на неколку фази, при што постојат неколку клучни моменти кои ги определуваат овие фази: (1) воспоставувањето дипломатски односи; (2) преговорите и склучувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација; (3) стекнувањето на статусот на држава-кандидат; (4) позитивниот извештај и препораката за почеток на преговорите; (5) визната либерализација и (6) пристапниот дијалог на високо ниво. Во сите фази суштинско е однесувањето на политичките партии, имајќи предвид дека оценките што европските институции ги даваат за државата се однесуваат за целата држава и општество, а не само за власта.

Европската интеграција е поместена и во статутарно утврдените партиски заложби кај сите поголеми политички партии. Така на пример, кај ВМРО-Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) е наведено „вклучување на Република Македонија во Европската унија и НАТО“;¹ а кај Социјал-демократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) „втемелување и примена на европските вредности во Македонија и нејзино непосредно вклучување во европските и евроатлантските интеграциони процеси“.²

Определбата за членство на Македонија во ЕУ се истакнува во Декларацијата за членство на Република Македонија во Европската унија, поднесена од пратениците на ВМРО-ДПМНЕ во првиот повеќепартиски состав на Собранието на Република Македонија³, после што во 1992 година е именуван и првиот дипломатски претставник на Македонија во Брисел. Надворешната политика во тој период се формулира во најголем дел под влијание на претседателот на државата, Киро Глигоров, и т.н. експертска влада, па влијанието на политичките партии не е лесно воочливо.

Со формирањето на владата предводена од СДСМ, во коалиција со Либералната партија (ЛП), Социјалистичката партија на Македонија (СПМ) и Партијата за демократски просперитет (ПДП), во втората половина на 1992 година може да се зборува за конкретно влијание на партиите врз надворешната политика, имајќи предвид дека носителите на функциите кои имаат надлежности во надворешната политика се предложени од партиите во владата – претседателот, претседателот на Владата и министерот за надворешни работи.⁴ Во периодот до 1995 година речиси и да нема никакви поместувања во однос на европската интеграција на државата, пред сè поради неможноста да се премости оспорувањето на меѓународното признавање на Македонија од страна на Република Грција, членка на Европската унија. Како еден момент вреден за

¹ Цели и задачи, Статут на ВМРО-ДПМНЕ, член 8.

² Начела и цели, Статут на СДСМ, член 2.

³ Историјат, ВМРО-ДПМНЕ, www.vmro-dpme.org.mk

⁴ Претседател на Република Македонија е Киро Глигоров, претседател на владата е Бранко Црвенковски, а функцијата министер за надворешни работи ја извршуваат Денко Малески, Стево Црвенковски и Љубомир Фрчкоски.

споменување е отворањето на канцеларијата на ФАРЕ⁵ во Скопје во ноември 1992 година.⁶

Дипломатските односи меѓу Македонија и Европската унија се склучуваат во декември 1995 година, после склучувањето на Времената спогодба меѓу Република Македонија и Република Грција во рамките на Обединетите нации.⁷ Во 1997 година се склучуваат и Спогодбата за транспорт и Спогодбата за соработка, а во почетокот на 1998 година и Спогодбата за трговија со текстилни производи. Првиот состанок на Советот за соработка се одржува во февруари 1998 година.⁸

На изборите во 1998 година власта ја преземаат ВМРО-ДПМНЕ во коалиција со Демократската алтернатива (ДА), и Демократската партија на Албанците (ДПА), а во 1999 година за претседател на државата е избран Борис Трајковски, предложен од ВМРО-ДПМНЕ. Во март 2000 година се отворени преговорите за склучување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА), а истите се завршени во ноември истата година. Формалното потпишување е направено во април 2001 година. Склучувањето на оваа спогодба несомнено е еден од покрупните чекори во процесот на европска интеграција, имајќи предвид дека истата и денес (дванаесет години после нејзиното потпишување) останува единствената важечка правна рамка за политичките и економските односи меѓу Македонија и ЕУ. Особено е значајно што овој вид спогодби е тестиран токму на Македонија, и истата подоцна беше склучена и со другите држави од регионот.

Во периодот 2002-2006 година владата повторно ја предводи СДСМ, а во 2004 година за претседател е избран претседателот на оваа партија. Во овој четиригодишен период, како чекор напред во однос на европската интеграција е доделувањето на статусот на држава-кандидат, во декември 2005 година.

Од 2006 година до денес владата ја предводи ВМРО-ДПМНЕ, а од 2009 година претседател е кандидатот предложен од оваа партија, Ѓорге Иванов. Во периодот кога носител на власта е оваа партија (заедно со коалицијата) склучена е Спогодбата за олеснување на визниот режим и Спогодбата за реадмисија (2007), основан е Националниот совет за евроинтеграции во Собранието (2007), отворен е Дијалогот за либерализација на визниот режим (2008), донесена е одлука за ослободување од визниот режим (2009), Европската комисија усвои Препорака за почеток на преговорите за полноправно членство (2009, 2010, 2011, 2012), во Европскиот парламент е формирана група за поддршка на Македонија „Пријатели на Македонија“ (2011), Европската комисија предложи воспоставување Пристапен дијалог на високо ниво (2011).

⁵ Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies (PHARE).

⁶ Односи Република Македонија и ЕУ, Министерство за надворешни работи, www.mfa.gov.mk

⁷ Времена спогодба, Обединети нации, Њујорк, 13.09.1995.

⁸ Односи Република Македонија и ЕУ, Министерство за надворешни работи, www.mfa.gov.mk

Во однос на активностите во Собранието на Република Македонија поврзани со процесот на европска интеграција, значајни за споменување се: Декларацијата за развој на односите на Република Македонија (1998),⁹ Декларацијата за подигнување на нивото на односите на Република Македонија со Европската унија (2000),¹⁰ Декларацијата за поднесување барање за членство во Европската унија (2004),¹¹ основањето на претходно споменатиот Национален совет за евроинтеграции,¹² како и Резолуцијата за приоритетите во 2009 година за пристапување на Република Македонија во Европската унија.¹³

Влијанието на политичките партии во Собранието може да се разгледува преку нивните предлози и дискусии во собраниските тела кои расправаат за оваа проблематика, но суштинската улога на Собранието е во насока на исполнување на политичките критериуми за членство, односно постоењето на „стабилни институции кои гарантираат демократија, владеење на правото, човекови права и заштита на малцинствата...“.¹⁴ Во терминологијата се споменува и т.н. функционален политички дијалог, кој означува непречено функционирање на институциите, учество на политичките партии во работата на Собранието, отсуство на бојкотирање на работата на Собранието или на изборните циклуси итн.

Однесувањето на политичките партии во Собранието во голема мера влијае врз оценките што државата ќе ги добие во однос на исполнување на политичките критериуми, и токму во овој аспект се отсликува и одговорноста што и опозиционите партии ја имаат во формирањето на сликата за државата пред европските институции.

Во последните години случаи на бојкот на работата на Собранието или на неговите тела е забележана во следните прилики: 2005 година – ДПА ја бојкотира работата на Собранието; 2007 година – ДУИ ја бојкотира работата на Собранието поради начинот на примена на механизмот за двојно мнозинство при гласањето; 2008 година – СДСМ го напушта Собранието после апсењето на в.д. претседателот на СДСМ заради сомневања за злоупотреба на службената положба како градоначалник на Струмица; истата година и ДПА ја бојкотира работата на Собранието; 2011 година – СДСМ го напушта Собранието после контролата од страна на Управата за јавни приходи во фирми поврзани со една приватна телевизиска куќа; 2012 – бојкот на собраниските координации од страна на СДСМ заради неисполнување на барањето за ставање на дневен ред на определени точки предложени од опозицијата; 2012 – СДСМ го напушта Собранието во постапката за донесување на Буџетот, проследена со повеќенеделни блокади и немири внатре и надвор од собраниската зграда.

⁹ Службен весник на Република Македонија, 10.02.1998.

¹⁰ Службен весник на Република Македонија, 24.11.2000.

¹¹ Службен весник на Република Македонија, 18.02.2004.

¹² Одлука за основање Национален совет за евроинтеграции, бр. 07-4958/1, 19.11.2007.

¹³ Службен весник на Република Македонија, 16.12.2008.

¹⁴ Presidency Conclusions, Copenhagen European Council 1993.

Во 2007 година е забележана и физичка пресметка меѓу пратениците на ДУИ и ДПА, којашто, како и сите претходни случаи е забележана во извештаите за напредокот на Република Македонија што ги подготвува Европската комисија.

Бојкотирање на изборите е забележано во 1994 година, кога опозиционите партии ВМРО-ДПМНЕ и Демократската партија (ДП) го бојкотираа вториот круг на парламентарните избори, заради неправилности во првиот круг. Во 2004 година, пак, владејачката СДСМ го бојкотира референдумот за Законот за територијалната организација на државата, распишан со собирање на над 180.000 потписи.

Декларативно, политичките партии континуирано ја истакнуваат својата определба за членство на Македонија во Европската унија, но (не)преземањето одредени чекори во суштина придонесува за создавање перцепција според која Македонија не ги исполнува политичките критериуми за членство. Одговорноста за овие состојби може да се лоцира и кај опозиционите политички партии, иако доминантно се наоѓа кај партиите на власт.

Политичките партии во Македонија имаат можност за придонес кон процесот на европска интеграција и преку нивните активности во рамките на европските асоцијации на политичките партии. Двете најголеми политички партии во Македонија имаат воспоставено одредени односи со Европската народна партија (ЕНП) и Партијата на европски социјалисти (ПЕС). ВМРО-ДПМНЕ е асоцијативна членка на ЕНП, а СДСМ е асоцијативна членка на ПЕС.¹⁵ Имајќи предвид дека владите во речиси сите држави-членки на ЕУ се предводени од партии кои членуваат во едната или другата асоцијација, активното учество и лобирање од страна на македонските политички партии може да има големо влијание во насока на обезбедување поддршка кај владите, но и во европските институции.

Како посебно корисен канал за комуникација е Мешовитиот парламентарен комитет на Македонија и ЕУ, каде што пратениците од македонското собрание дискутираат и формулираат заклучоци за односите на Македонија и ЕУ, при што партиската определба може да има особено влијание. Соработката на собраниските комисији за европски прашања и за надворешни работи со истоимените комисији на парламентите на државите-членки исто така можат да бидат искористени во таа насока.

Меѓуетничките односи како една од суштинските димензии на политичките критериуми се исто така под силно влијание на политичките партии. До 2002 година клучни партии на македонските Албанци беа ПДП и ДПА, а од 2002 година и ДУИ. Конфликтот од 2001 година ги стави меѓуетничките односи високо на агендата во односите со ЕУ, а спроведувањето на Рамковниот договор редовно се појавува како еден од најзначајните приоритети во извештаите за напредокот. Спроведувањето на овој договор декларативно

¹⁵ Според Статутот на ЕНП и Статутот на ПЕС полноправно членство е овозможено само на политички партии од државите-членки на ЕУ.

е поддржано од сите политички партии, иако некои аспекти на неговото спроведување се предмет на различни толкувања (примената на принципот на правична застапеност, стручноста на кандидатите при вработувањето во администрацијата, употребата на јазиците, итн.).

Анализирајќи ги политиките на двете најголеми политички партии и коалициите предводени од нив во изминатите две децении, може да се дојде до заклучок за нивниот придонес кон процесот на европска интеграција, како и за евентуалното негативно влијание врз истиот (Табела 1).

Табела 1:**Клучни чекори во европската интеграција на Република Македонија**

	Чекор	Година	Партија предводник на владината коалиција
1.	Воспоставување дипломатски односи	1995	СДСМ
2.	Склучување Спогодба за стабилизација и асоцијација	2001	ВМРО-ДПМНЕ
3.	Стекнување статус на држава-кандидат	2005	СДСМ
4.	Усвојување препорака за почеток на преговорите	2009	ВМРО-ДПМНЕ
5.	Визна либерализација	2009	ВМРО-ДПМНЕ
6.	Воспоставување Пристапен дијалог на високо ниво	2011	ВМРО-ДПМНЕ

Може да се забележи дека владите предводени од СДСМ ги воспоставиле дипломатските односи со ЕУ и го стекнале статусот на држава-кандидат, а владите предводени од ВМРО-ДПМНЕ ја склучиле Спогодбата за стабилизација и асоцијација, ги исполниле критериумите за почеток на преговорите и за визна либерализација, а го воспоставиле и Пристапниот дијалог на високо ниво.

Во однос на негативните влијанија, гореспомнатите активности за напуштање на институциите на системот, бојкотирање на собраниските активности, како и нарушување на меѓуетничките односи можат да се сметаат како потези кои не придонесуваат за исполнување на политичките критериуми за членство.

Повеќе од две децении после првичната заложба за пристапување на Република Македонија во Европската унија, во дневно-политичките битки политичките партии сè уште се обвинуваат за евроскептицизам, за нарушување на европските вредности и меѓусебно се повикуваат на придонес кон европската интеграција. Истовремено, знамето на ЕУ е неделив декор во активностите на сите политички партии, а европската интеграција зазема клучно место во предизборните пораки на сите партии.

Сепак, однесување на политичките партии не секогаш е во насока на подобрување на перцепцијата за Македонија кај европските институции и државите-членки на ЕУ. Неопходно е да се увиди актуелната некомпатибилност на декларативните заложби и активностите преземени во реалноста, со што се наметнува и потребата за натамошно „зреење“ на македонската политичка култура и нејзиното приближување кон европските демократии.

Како што може да се заклучи од изминатите години, вклучувањето на европската интеграција меѓу основните цели и задачи на политичките партии не значи и нивно прифаќање на европските вредности, а барањето на поддршка од европските институции при секоја внатрешно-политичка криза сведочи за недоволниот капацитет за надминување на истата кај политичките партии. Исполнувањето на политичките критериуми за членство налага целосно функционална демократија, заокружување на процесот на исполнување на одредбите од Рамковниот договор, медиуми кои не зависат од политичките партии (или нивните донатори), како и крај на транзицијата во самите политички партии.

Европеизацијата на македонскиот политички простор ќе се постигне со суштински (а не само привидни) промени во политичките партии, кои европската интеграција нема да ја сфаќаат само како еден дополнителен адут во предизборната трка, туку како вистинска определба прво внатре во самите партии, а потоа и во институциите каде што тие се претставени. Преамбicioзно е да се очекува дека Македонија преку ноќ ќе стане дел од скандинавскиот политички живот, но секако дека може да стане „скандинавска“ демократија на Балканот. Таа цел тешко ќе се оствари преку активностите на невладиниот сектор или на другите непартиски субјекти. Одговорноста е кај политичките партии.

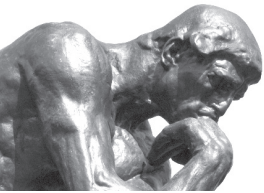
Клучни зборови: политички партии, избори, европска интеграција, Република Македонија

ABSTRACT

European integration has been on the agenda of the foreign policy of the Republic of Macedonia as early as during the process of its gaining its independence and the establishment of a multi-party system. The objectives and tasks of the Macedonian political parties as quoted in their statutes, ideological affiliation and election programmes always include their strong commitment to the country's European integration. It also presupposes taking concrete steps in a number of domains, where political parties are key actors in the realization of the priorities that are to be fulfilled in order to achieve progress in this field. Political dialogue, functioning of institutions, the manner of conducting elections, inter-ethnic relations and other segments are among the essential indicators of the extent to which membership

criteria are met; hence, the responsibility of the political parties (both those in power and the opposition) is evident. The cooperation of the Macedonian parties with European political party associations is one of the aspects of the entire process which also influences the attitude to the European integration processes. In the past two decades we have witnessed a number of situations on the Macedonian political scene which have been of essential importance for our European integration, where the political parties have had an opportunity to make concrete efforts in the realization of their already declared commitment to the approximation of the state towards its full membership. The formulation and implementation of the overall Macedonian foreign policy is also under the direct influence of party goals and interests, which becomes visible in the analysis of the steps taken in this domain during the mandate of the two largest political parties (and their coalitions).

Key words: *political parties, elections, European integration, Republic of Macedonia*

Стручна статија
УДК: 32:316.46-021.388"20"

► **СОВРЕМЕНИ ТЕНДЕНЦИИ ВО ПОЛИТИЧКОТО ЛИДЕРСТВО** ЛЕКЦИИ ЗА (НЕКОИ) МАКЕДОНСКИ ПОЛИТИЧКИ ЛИДЕРИ

автор: Тања Каракамишева-Јовановска

„Менаџирање е да се направат работите добро,
а лидерство е да се направат добри работи“

Peter Drucker¹

1. ЗА НЕКОИ ПОВАЖНИ ТЕОРИИ ЗА ЛИДЕРСТВОТО

Теориите за лидерството се прилично нов феномен. Се чини дека тие се директна реакција на интересот што за лидерството како динамичен, социјално-политички отворен и кохерентен процес се појавува не само меѓу теоретичарите, туку, веќе сè помасовно, и меѓу политичарите како насушна потреба да се идентификуваат карактеристиките, механизмите на делување, како и однесувањата на политичарите. Имено, преку поблиското запознавање со карактеристиките на лидерот, неговите добри и лоши страни, неговите успеси и промашувања, всушност, јавноста се запознава со матрицата на неговото делување.

Лидерството е „универзален феномен“, а лидерите се агентите на промена – личности од чие делување се афектирани многу други луѓе. Политичкото лидерство е, пред сè, политички процес кој треба да се разгледува од најмалку три аспекта: 1. лидерството имплицира организација или мобилизација на луѓе и ресурси (економски, политички и други) кои се директно ставени во функција на остварување политички цели; 2. лидерството имплицира моќ, авторитет и легитимитет, категории кои се обликувани од историјата, институциите, целите и од

¹ Нека оваа изјава на Друкер биде прва лекција за македонските политички лидери.

политичката култура на една земја; и 3. лидерството имплицира создавање на формални или неформални коалиции на лидери и на елити, вертикални или хоризонтални, кои имаат за цел решавање на колективни проблеми кои најшироко ги дефинираат предизвиците на развојот и напредокот на заедницата.²

Во теоријата се истакнуваат тројца теоретичари кои се занимаваат со прашањето на лидерството: Макс Вебер, Џорџ Бурнс и Даниел Големан³.

Вебер зборува за три типа на лидери: бирократски, харизматски и традиционален, и тој е еден од првите теоретичари кој зборува за лидерството и за потребата од динамично движење од еден тип на лидерски стил во друг. Мошне интересен е и ставот на Вебер за двете основни парадигми на лидерското делување: трансакционата и трансформационата парадигма. Вебер верува дека трансакционите лидери се оние кои работат во рамките на постојните системи со цел постигнување на одредени резултати. На пример, вели тој, бирократскиот лидер е, всушност, трансакционен лидер кој е ефикасен во употребата на своето знаење, или авторитет, за постигнување политички резултати. Од друга страна, харизматските лидери се трансформациони лидери кои, често пати, во историјата се компарирани како херои. Трансформациониот лидер е подготвен да ги види работите од сосема поинаква димензија ставајќи ја во употреба сопствената харизма, или харизмата на друг за постигнување на конкретни цели.

Теоријата на Џорџ Бурнс во поголем дел се совпаѓа со оваа на Вебер, кој покрај трансформациониот и трансакциониот стил на лидерство, зборува за морални и за неморални лидери. Значењето на Бурнс во теоријата е што дава опис на *пет различни типови лидери кои се појавуваат во рамките на трансакциониот стил на лидерство*, и тоа:

1. мислечки лидери,
2. бирократски лидери,
3. партиски лидери,
4. легислативни лидери и
5. извршни лидери.

Натаму, Бурнс во својата теорија *опишува и четири трансформациони типа на лидери*:

1. интелектуални лидери,
2. реформаторски лидери,
3. револуционерни лидери и
4. харизматски лидери.

² Поопширно види: Heather Lyne de Ver, "Leadership, Politics and Development: A Literature Survey", Developmental Leadership Program, Background Paper 03, April 2008, <http://www.dlprog.org>

³ Поопширно види: Heather Lyne de Ver, "Conceptions of Leadership", Developmental Leadership Program, Background Paper 04, March 2009, <http://www.dlprog.org> Интересно е размислувањето на Бурнс (Burns) за лидерството како есенцијално човечка и двонасочна врска, односно како „реципрочен процес на мобилизирање лица кои имаат конкретни мотиви и вредности, различни економски, политички и други извори во смисла на натпревар и конфликт, а во насока на независно или взаемно реализирање на целите на лидерите и на следбениците“.

Теоријата на Даниел Големан, уште попозната и како теорија за емоционалната интелигенција, е, пред сè, насочена кон објаснување на основните елементи кои го карактеризираат лидерот. Така, според овој автор, интелигенцијата на човекот разгледувана посебно и без поврзаност со други елементи не е доволна за некој да може да биде дефиниран како лидер. Според Големан, лидерите се разликуваат од интелектуалците по нивната емоционална интелигенција која е составена од пет компоненти:

1. самосвест – способност да ги разбереш своите добри (силни) и своите слаби страни;
2. социјални вештини – како лидерите комуницираат со другите и градат перцепција за работите во државата;
3. себегулагација – способност на лидерот да размислува за последиците пред да реагира во конкретна ситуација;
4. мотивираност – силна волја или сила за успех и
5. емпатија – способност да се разбере мислењето (проблемите) на другиот или на другите.

Во групата најзначајни теоретичари кои го проучуваат прашањето на лидерството секако спаѓа и Барнард Бас (Barnard Bass) кој идентификува бројни дефиниции за лидерството групирани на следниов начин: 1. лидерството како фокус на групни процеси⁴; 2. лидерството како ефективен персоналитет⁵; 3. лидерството како уметност на взаемна согласност⁶; 4. лидерството како процес за вршење влијание⁷; 5. лидерството како акт, дејствие или однесување⁸; 6. лидерството како форма на убедување; 7. лидерството како процес на моќ; 8. лидерството како инструмент за остварување на цели; 9. лидерството како појавен ефект на интеракција; 10. лидерство како комбинација на елементи итн.⁹

Во светот кој е во постојано движење и менување, а посебно во слабите и фрагилни држави во кои неформалните институции имаат поголема улога од формалните, и се појавуваат во различни хибридни форми, влијанието на лидерството е секогаш посилно, бидејќи самото лидерство ги обликува сопствените граници и можности. Токму затоа, познавањето на политичкото лидерство и современите тенденции за него е клучно за разбирањето на политиката и политичките процеси во државата.

⁴ Најпознат теоретичар кој ја објаснува оваа дефиниција е Cooley, кој смета дека „лидерот е секогаш нуклеус на тенденцијата“. Поттикнат од потребите на неговите следбеници, лидерот ја насочува (фокусира) нивната енергија во конкретна насока. Оттука, лидерството е функција на постојни потреби, и врска меѓу лидерот и неговите следбеници. Види подетално во: Bass, B. M. (1990) *Handbook of Leadership: Theory, Research and Managerial Applications* 3rd Edition, New York: The Free Press (стр. 11).

⁵ Види: Bowden, A. O. (1926) "A study of the personality of student leaders in the United States", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, vol. 21 (стр. 149-160).

⁶ Исто, оп. цит., Bass, B. M. (1990).

⁷ Види: Nash, J. B. (1929) "Leadership", *Phi Delta Kappa*, vol. 12 (стр. 24-25).

⁸ Види подетално: Fiedler, F. E. (1967a) *A Theory of Leadership Effectiveness*, New York: McGraw-Hill.

⁹ Исто, оп. цит., Bass, B. M. (1990).

2. ЗА СОВРЕМЕНИТЕ ТРЕНДОВИ ВО ПОЛИТИЧКОТО ЛИДЕРСТВО

Од многубројните дефиниции кои се споменуваат во теоријата меѓу т.н. основни форми на лидерство, речиси никој не успеал да направи поуспешна класификација од онаа на Џејмс Бурнс (James MacGregor Burns), иако исклучително вредни за споменување се обидите на неколкумина еминентни имиња во политичката наука кои зборуваат за новите современи тенденции, а кои, всушност, не се ништо друго освен своевидна надградба на основните лидерски постулати на Бурнс. Она што е заедничка констатација на мнозинството современи теоретичари кои ја следат оваа проблематика е фактот дека старото мото „лидер-следбеник“ мора да биде заменето со мотото „лидер-граѓанин“.

„Во услови на демократија мотото „лидер-следбеник“ е ограничувачки момент кој мора да биде заменет со мотото „лидер-партиципативен и креативен граѓанин“.

Глобализацијата создаде потреба од нови форми на меѓународни и супранационални лидерства како „збир, или пакет со кој се врши трансационална размена на луѓе, инвестиции, информации, идеи и авторитети“.¹⁰

Глобализацијата го подигна значењето на лидерството во меѓународните организации, регионалните организации, и во глобалните агенции на многу високо ниво, внесувајќи нови трендови во содржината и формата на политичкото лидерство.

Така, степенот на квалитет на политичките лидери и на политичкото лидерство денес најчесто се мери преку две димензии:

- првата е поврзана со тоа колку лидерот квалитетно ги има совладано новите трендови во политичката комуникација со граѓаните, односно каков квалитет на политичка комуникација поседува лидерот, и,
- втората димензија е поврзана со најважните аспекти на т.н. персонализација на лидерот, меѓу кои, како клучни се издвојуваат: професионалната компетентност на лидерот, неговите комуникациски способности, способноста да одржува добри политички релации и односи со сите, а посебно со политичките конкуренти (способноста да води дијалог), личните карактеристики на лидерот и неговото однесување во јавноста, како и способноста на лидерот да зрачи со доверба.

Секој политички лидер мора да поседува голема професионална и комуникациска способност преку која, всушност, лидерот ја гради довербата кон граѓаните и кон другите чинители во политичкиот систем на земјата. А токму довербата е клучниот традиционален, но и современ основ за градење успешен политички лидер. Лидерите мора да се градат како индивидуи од доверба. Со оглед на фактот дека довербата најтешко се стекнува меѓу

¹⁰ Види: Joseph Masciulli, Mikhail A. Molchanov and W. Andy Knight, "Political Leadership in Context", Ashgate Research Companion, http://www.ashgate.com/pdf/SamplePages/Ashgate_Research_Companion_to_Political_Leadership_intro.pdf

граѓаните, а најлесно се губи, политичките лидери мора континуирано да работат на сите елементи кои ја чинат нејзината суштина. Посебно се значајни постојаните унапредувања во јавното и во приватното однесување на лидерот, постојано јакнење на личните карактеристики на лидерот, неговата компетентност, способноста за медиумско презентирање на постигнатото, постојана достапност до медиумите со став за сите актуелни прашања, и слично. Новите трендови во политичкото лидерство покажуваат дека работата на политичкиот лидер е исклучително тешка и полна со барања и со очекувања од мнозинството граѓани.

Токму фокусот на индивидуалните својства и карактеристики на лидерството резултира со често изедначување или ставање знак на равенство меѓу поимите „лидерство“ и поимот „лидер“, сфаќајќи го при тоа лидерството многу повеќе како способност, како содржина на лидерот, отколку како процес или како политичка врска меѓу лидерот и граѓаните.¹¹ Или, како што наведува Gronn, во срцето на овој индивидуалистички пристап на лидерството се наоѓа лидерот и неговата соло-позиција.

Сепак, современото лидерство не се сфаќа исклучиво индивидуално. Напротив, тоа мора да се разгледува од аспект на сите инволвирани субјекти клучни за процесот на градење лидерство, односно градењето лидер.

Лидерството е поврзано со моќта, но тоа не е синоним на моќта. Поврзаноста меѓу лидерството и моќта е комплексна и има многу различни лица. Посебно вредно за анализа е лицето на „тврдата моќ“ и лицето на „меката моќ“. Но, уште повредно за анализа е лицето на „паметната моќ“ која ги става во синергија елементите на тврдата и на меката моќ и ги користи посилено, односно понезабележително и комбинирано зависно од потребите на конкретниот случај.

Модерната политичка наука посебно на полето на политичкиот развој главно е концентрирана на структурата на политичката моќ, иако има забелешки токму од современите теоретичари дека теоријата мора подеднакво да обрне внимание не само на структурата, туку и на агентите на моќта, не само на голото лидерство, туку и на социјалните и историските фактори кои ја детерминираат неговата улога.

Но, зошто овие јасни повици на теоријата за политичкото лидерство не се остваруваат во реалноста? Една од причините зошто е тоа така можеби лежи во фактот што ако на лидерството му се даде клучна детерминантна улога во политичките резултати, тоа можеби ќе создаде невкусна конотација на авторитаризам, што е спротивно на политичката „народна“ тема на демократија, плурализам и претставништво. Концентрираното присуство на демократијата и на соработката во политиката денес доведе до недоволно присуство на

¹¹ Види: <http://www.leadership.co.uk/mainpages.asp?PageID=3>

прашањето за лидерството, иако забележителни се одредени обиди за негово одржување во живот.¹²

И современите, како и класичните теории за лидерството, акцентот на анализата на лидерството го ставаат на карактеристиките кои лидерот мора да ги поседува, или, кажано со зборовите на авторите, поседување на однапред дефинирани посебни карактеристики кои лидерите мора да ги поседуваат. Во нив посебно место заземаат: интелигенцијата, личните (карактерните) вредности, довербата, харизмата и појавата. Интересно е размислувањето на De Vader и на Alliger кои ги допрецизираат претходно набројаните својства на следниов начин: 1. лидерот мора да поседува значително ниво на интелигенција, 2. лидерот своето однесување мора да го балансира и да го позиционира во средина на релацијата екстрвертност-интровертност, 3. лидерот мора да демонстрира одреден степен на меѓучовечка сензитивност, а сепак да не ја изгуби цртата на доминантност во меѓучовечките односи, и 4. лидерот во поголем степен на сопственото делување треба да ги почитува обележјата и карактеристиките кои имаат конзервативен карактер. Нивниот севкупен заклучок е дека политичките лидери сè повеќе се трудат да бидат интелигентни, екстрвертни, и „мажевни“ за разлика од личностите кои не се лидери.¹³

Интересно е размислувањето на Davis кој смета дека политичкото лидерство е „основна динамична сила која ги мотивира и координира субјектите во политиката кон остварувањето на сопствените цели“. Акцентот на политичкото лидерство треба да биде ставен на неговата развојна димензија која се оценува преку успешноста на лидерот да креира прогресивна визија за државата, да ги вклопи своите следбеници во визијата, односно да им пронајде адекватно место на секого од нив во артикулирањето на визијата, и во исполнувањето на целите кои визијата ги носи.

Сите овие размислувања ги поттикнуваат современите концепции за политичкото лидерство да ја видеоизменат класичната релација „лидер-следбеник“ во современа релација „лидер-креативни, партиципативни граѓани“, а не обични следбеници, или со зборовите на Роналд „во демократски услови потребни ни се вклучени и креативни граѓани во политиката, а не обични следбеници“. ¹⁴ Всушност, токму оваа идеја е водилка на новото мото во политичкото лидерство кое ја движи историјата напред и кое е лидерство „за четири сезони“.

¹²Интересен е слоганот „Способност, одговорност и отчетност“ како суштина на модерното значење на поимот „владаење“ и поимот лидерство. Американската теорија за лидерство, како најпозната во светски рамки, е доминантна во делот на проучување на лидерството како организациска и управувачка (менаџерска) структура. Поопширно види: Grint, Keith (2005), *Leadership: Limits and Possibilities*, New York: Macmillan, како и во: Grint, Keith (2000), *The Arts of Leadership*, New York: Oxford University Press.

¹³Види: Grint, K. (1997), 'Leadership: A contested Construct', in Grint, K. (ed.) *Leadership: Classical, Contemporary, and Critical Approaches*, Oxford, Oxford University Press (стр. 27-36).

¹⁴Види: Heifetz, Ronald (2010). *Leadership Without Easy Answers*. Cambridge: Harvard Business Press (стр. 20).

Современото политичко лидерство се заснова на изборниот легитимитет што е посебно значајно за политичките лидери кои се дел од законодавната и од извршната власт кои сопствената политичка моќ ја црпат токму од победата на демократските избори. Интересно е што токму на оваа концепција се заснова и целокупната политика на современото европско лидерство кое 2013 година ја посветува на граѓаните. Имено, засилувањето на чувството дека токму европските граѓани се креатори на политиките во Унијата, и тоа на сите нивоа – локално, национално и европско, и дека токму тие се носечкиот столб на сите институции, е примарна обврска која произлегува од концептот демократско граѓанство и следствено на него концептот на граѓанска доверба во локалните, националните и европските институции. Оттука, усвојувањето на т.н. меѓу-институционален договор за отворање простор за засилен европски граѓански дијалог отвора нова практична димензија на активното и партиципативно граѓанство содржано во одредбите на Договорот од Лисабон. Интересно е што овие иницијативи за заживување на демократското граѓанство не се однесуваат само на граѓаните од земјите-членки на Унијата, туку, истовремено, и за граѓаните на земјите-кандидатки за членство, што значи и за македонските граѓани, кои исто така можат да бидат целосно вклучени во активностите од програмата ЕУ2013, а посебно за прашањата од локално значење, како и за засилување на соработката меѓу граѓаните и локалните власти како главни учесници во оваа програма. Основната цел на програмата „2013 Европска година за граѓаните на Унијата“ е подобро запознавање со нивните права и слободи загарантирани во европските и меѓународните документи, а во насока на зголемен граѓански инпут во дискусиите за ЕУ политиките и вредностите. Со право се констатира дека колку граѓаните се повеќе информирани за своите права и слободи како европски граѓани, толку тие се повеќе подготвени да носат подобри приватни одлуки, но и квалитетни граѓански одлуки за подигнување на нивото на демократскиот живот во Европа.

И политичкото лидерство мора да пулсира во духот на современиот граѓанин и да создава акции кои ќе го потенцираат граѓанското значење во процесот на креирање на најзначајните политички процеси и односи во земјата.

3. ЗАКЛУЧОК

Современите истражувања за политичкото лидерство внесуваат исклучително важна „свежина“ на полето на лидерството. Токму оваа свежина ги детерминира и новите граници меѓу политичките лидери, од една, и партиципативните граѓани, од друга страна. Политичкото лидерство останува да биде исклучително плуралистичка категорија по својата содржина, и тоа не само од теоретски, туку и од емпириски аспект. Но, одредницата „политички лидер-креативни, партиципативни граѓани“ сè позасилено ја „турка“ од политичката сцена досегашната одредница „политички лидер-следбеници“ и ја испраќа во

меморијата на политичката историја како испразнета флоскула која треба да не сеќава за минатите времиња и минатите вредности.¹⁵

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

Bass, B. M. (1990) *Handbook of Leadership: Theory, Research and Managerial Applications* 3rd Edition, New York: The Free Press.

Bowden, A. O. (1926) "A study of the personality of student leaders in the United States", *Journal of Abnormal and Social Psychology*, vol. 21.

Fiedler, F. E. (1967a) *A Theory of Leadership Effectiveness*, New York: McGraw-Hill.

Heather Lyne de Ver, "Leadership, Politics and Development: A Literature Survey", Developmental Leadership Program, Background Paper 03, April 2008, <http://www.dlprog.org>

Heather Lyne de Ver, "Conceptions of Leadership", Developmental Leadership Program, Background Paper 04, March 2009, <http://www.dlprog.org>

Heifetz, Ronald (2010). *Leadership without Easy Answers*. Cambridge: Harvard Business Press.

Joseph Masciulli, Mikhail A. Molchanov and W. Andy Knight, "Political Leadership in Context", Ashgate Research Companion. http://www.ashgate.com/pdf/SamplePages/Ashgate_Research_Companion_to_Political_Leadership_intro.pdf

Grint, Keith (2005), *Leadership: Limits and Possibilities*, New York: Macmillan, како и во:

Grint, Keith (2000), *The Arts of Leadership*, New York: Oxford University Press.

Nash, J. B. (1929) "Leadership", *Phi Delta Kappa*, vol. 12.

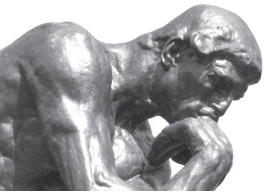
Palgrave Studies in Political Leadership Series (2012), "Comparative Political Leadership", Edited by Ludger Helms, Palgrave MacMillan.

¹⁵Види посебно: *Palgrave Studies in Political Leadership Series* (2012), "Comparative Political Leadership", Edited by Ludger Helms, Palgrave MacMillan.

ABSTRACT

Leadership in a broad sense, as well as political leadership as a concept in a narrow sense of the word is always interesting, provocative and important, and a fruitful topic for debate and open dialogue both among those who practice it, the politicians, and among those who analyze it as a universal phenomenon – the scholars. Although this is a historical phenomenon, its methods and structures are subject to constant change, which is why the leaders are obliged to follow these dynamic changes and to be prepared to abandon the outdated ideas and political instruments that have proved to be dysfunctional in the new political environment. Political leadership as a dynamic, socio-political and coherent process has been the subject of analysis of many authors who most often address the following issues: 1. What is, i.e. where is the root of the leaders' power; 2. Which are the executive instruments of this power; 3. Should the leaders be focused on exercising the so-called "smart" power instead of addressing the dilemma between "hard" and "soft" power; 4. Which are the personal characteristics of the leaders and their followers and how do they interact; 5. Which are the ways to motivate leadership and the followers' behaviour; 6. Do the political leaders "drive history" or the does history drive them; 7. Is there a "four season" leadership," etc. The paper tries to give an answer to all these questions.

Key words: *political leadership, power, authority, elections, legitimacy*

Стручна статија
УДК: 323. 25: 342. 4 (091)

► ГРАЃАНСКАТА НЕПОСЛУШНОСТ (CIVIL DISOBEDIENCE) И УСТАВОТ

автори: Љубомир Д. Фркоски / Ана Чупеска

1. ВОВЕД

Граѓанската непослушност и формите на отпор, барања за зголемена инклузивност и за партиципативност, за делиберација на јавниот сектор и демократијата, се дел од важна традиција во демократијата (во теоријата се нарекува дискурзивна или делиберативна теорија за демократијата)¹, исто толку важна колку и темите на институционална консолидација, конституционализам, процедурална демократија и процесите на носење на одлуките во демократијата. Тие отвораат и држат отворена една важна ПУКНАТИНА-ПРОЦЕП помеѓу легитимитетот и легалноста низ кој демократијата останува во живот, се реформира, се движи, трансформира, адаптира и е дел од пулсирачката современа човекова цивилизација.

Оваа традиција е одговорна за развивање или враќање на акцентот кон она што го нарекуваме ГРАЃАНСКИ ДОБЛЕСТИ (*civic virtue*) – т.е. непокорен, слободен, а оттука граѓанин-субјект одговорен за политиката и КУЛТУРАТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА (Ричард Рорти)². Оваа традиција, која Шантал Муф (Chantal Mouffe) ја смета за моментно најперспективна тенденција во

¹ За повеќе види кај: Dryzek S. J., "Deliberative Democracy and Beyond?", Oxford University Press, 2000, стр. v, vi; и кај Habermas J., "Three Normative Models of Democracy", *Constellations*, 1; 1994; и *Discourse Ethics*, *Journal of Philosophy*, 92, 1995; и др.

² Дејвид Хелд смета дека принципот на АВТОНОМИЈА, како основен во либерализмот и современата парламентарна демократија, е тој што го чува идеалот на активниот, и ја конституира легитимноста на власта. За повеќе види во Хелд, Д., „Модели на демократијата“. Академски печат, Скопје, 2008 (стр. 338 и 359).

политичката теорија, ги обновува во основа односот и улогата на моралните избори во контекстот на процедуралната (агрегативна, елитистичка или плуралистичка) теорија на демократијата³, при што истата ја критикува, а оттука развива и подискурзивен модел на демократијата.⁴

Со феноменот на граѓанската непослушност и со делиберацијата се занимаваат скоро сите референтни демократски и либерални мислителци, но од друг аспект, практикувајќи го и учејќи се од него – и сите оние кои се чувствуваат обесправено, запоставено, репресирано бидејќи живеат во полуавторитарни, авторитарни и тоталитарни режими (особено што во последниве, граѓанската непослушност е понекогаш единствен можен начин на отпор). Оттаму, делиберативните искуства и теории, носејќи еднакви потенцијали и теми (оние за тоа како граѓаните се третираат едни со други во процесот на носење политички одлуки), имаат два правца на развој или искуства: едниот во стабилизирани парламентарни демократии, каде моделот на агрегативна, елитистичка или плуралистичка теорија за демократијата е стандард; и во земји во транзиција кон демократија, каде авторитарните искуства и етно-национализмот се сè уште силни, а некаде и доминираат.

Во речникот на политичката мисла⁵, за граѓанската непослушност (понатаму во текстот ГН) ќе сретнете, на пример, одредница во која се вели дека за прв пат во ваква форма е спомената во 1849 од страна на Хенри Дејвид Торо (Henry David Thoreau) во неговиот есеј под наслов „Отпор спрема цивилната власт (Resistance to Civil Government)“, каде е наведено дека претставува одлука да не се плаќа данок на властите кои го одобруваат ропството⁶.

Од овие основни извори сè до книгата на Џин Шарп (Gene Sharp)⁷ за 180-ината техники на граѓански отпор и непослушност како техники за рушење авторитарни режими – се растега долга, херојска и упорна лепеза на политичката борба и на стратегијата на СЛОБОДАТА, ДОСТОИНСТВОТО и моралниот избор во контекст на институционалната демократија – која ќе биде од интерес за овој текст. Аспектот кој го споменавме и се однесува на употребата на ГН во политичка акција за рушење на диктатури, расистички режими или закони и колонијални диктаторски управи – е дел од херојската

³ Некои од референтните текстови и автори за темите на делиберативната демократија се: John S. Dryzek, "Discursive Democracy", Cambridge University Press, 1990; Joshua Cohen, "Deliberation and Democratic Legitimacy", Good Polity, ed. Alan Hamlin, Philip Pettit, Oxford, Basil, Blackwell, 1989; James Fishkin, "Democracy and Deliberation", New Haven, Yale University Press, 1971; и сепакко Jürgen Habermas, "Three Normative Models of Democracy", Constellations, I 1994; и "Discourse Ethics", Journal of Philosophy, 92, 1995; Seyla Benhabib, "Deliberative Rationality and Models of Democratic Legitimacy", Constellations, 1, 1994; како и одличниот текст на Amy Gutmann и Dennis Thompson, "Democracy and Disagreement – Why Moral Conflicts Cannot Be Avoided in Democracy", Cambridge, Belknap Press of Harvard University Press 1996, и кај Dahl R. / Shapiro J., "The Democracy Sourcebook", MIT Press, Cambridge 2003.

⁴ Џон Драјзек, во погоре цитираното дело смета дека терминот ДИСКУРЗИВНА е можеби попрецизен за овој вид демократија, која прв пат ја споменува Џозев Бесет во 1980, а од деведесеттите години на минатиот век е едно од најзабележливите политички искуства, кое се бави со подобрување на природата и формата на политичкото учество/ партиципација. (Види и Давид Хелд во погоре цитираното дело на стр. 298).

⁵ Scruton, Roger, "The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought", Palgrave Macmillan, 2007.

⁶ Торо во есејот опишал од кои причини не сака да им плати данок на американските власти, имено: поради продолжувањето на војната во Мексико и поради примената на Законот за робовите, за што и завршил во затвор.

⁷ Džin Šarp, "Od diktature do demokratije", Gradjanske inicijative UGDGO, 1999, Beograd.

историја и искуства на Махатма Ганди и М. Лутер Кинг. Ганди прв пат ја употреби во 1913 година, а во 1920, пак, Националниот конгрес на Индија со мнозинство ја усвојува како основа за борба со цел да ја поткопа британската империјална власт.

Низ историјата, актите на граѓанската непослушност како бостонската чајанка, суфражетското движење, Гандиевиот отпор, Лутеровото движење, актите на Роса Паркс, антинуклеарните движења, студентските движења во 68-та, субкултурните движења кои ги следеа, движењата на екологистите и антиглобалистите, движењето Оссигу, движењата на рушењето на етно-националистичките диктатори во Југоисточна Европа, т.н. „Арапска пролет“ – покажуваат дека ГН е многу важен механизам за социјална промена поради тоа што помага во преиспитувањето и во преоценувањето на општествените морални параметри, на основите на легитимноста на владеењето и легалноста на институциите или, со зборовите на Џудит Батлер: ГН ја отелотворува идејата за ре-означувањето (resignification) и има улога на перформативна артикулација на принципите на уставната демократија⁸.

Од перспектива, пак, на класичната политичка мисла, правото на граѓанската непослушност се врзува за правото на отпор (the right to resist, right of rebellion) против нелегитимната власт и има веројатно клучна улога во определувањето основен параметар за секоја демократија – поимот на легитимитетот на власта.

2. ПРАВОТО НА ОТПОР

Без да заоѓаме во корените во античката политичка мисла (каде исто така го има) ќе ја отвориме темата со Џон Лок и неговото засновање на „правото на отпор“ како составен дел на политичките права во политичкиот систем – произлезен од „општествениот договор“. Во „Двете расправи за владеењето (владата)“ од 1690 год., Лок во делот 17, 18 и 19 под насловот „За узурпацијата и тиранијата и за распуштањето на владата“⁹, ја заснова пукнатината, која потоа се нарекува разлика помеѓу легитимноста и легалноста, што пак правото на отпор неа ја одржува „напната“.

Во овие делови Лок вели дека: „... узурпацијата е владеење кое наместо тој којшто треба, го чини некој друг и дека тиранијата е владеење од онаа страна на правата и на законот“. Но, важна е и Локовата концентрација на отворената можност за „отклонување“ во владеењето од страна на легитимната влада од „договорот“ со кој всушност таа е устоличена. Наведува дека кога една таква легална влада употребува сила која е неправедна и неправна, гола – на таквата сила на власта треба да ѝ се опонира, да ѝ се спротивстави, „... да се распушти таквата влада и да се присвои правото кое природно му припаѓа на секој – да се формира нова легитимна влада“. Лок ова го именува со „право на

⁸ За запознавање со основните идеите на Џудит Батлер, види во интервјуто со неа достапно на <http://w2.bcn.cat/bcnmetropolis/arxiu/en/paged39d.html?id=21&ui=7>

⁹ Locke, John, "Two Treatises of Government", ed. by Peter Laslett, 1997, Cambridge University Press, стр. 397-404 и 411-417.

отпор“ (right of resisting)¹⁰. Тие права општеството не може да ги изгуби бидејќи се природни и оригинални (that native and original rights)¹¹, а народот врз основа на нив формира парламент – што подразбира пак фер и непристрасно применување на правото од негова страна.

Како и да го толкувате овој дел од „Двете расправи“ на Лок (иако тој е прилично јасен), колку и да сте скептични кон природно-правната теорија, тоа се толку моќни секвенци на теоријата кои засноваат моќни политички искуства и низ нив дефинитивно се потврдуваат. Дури на нив да не им ги калемите исто така силните но помалку јасни секвенци на правото на отпор и неговата оригинерност во фундаменталните политички права кај Кант, Констант, Гизо или Хумболд – овие делови од демократскиот дискурс почнуваат темелно да живеат свој живот.

Дури и Хегел во еден дел на расправата за граѓанското општество, каде го објаснува својот поим „екстремна држава“, вели дека: „... луѓето зависат едни од други и реципрочно се дополнуваат“, „... каде законите ги регулираат деталите од системот на економските односи на граѓанското општество и политиката низ нормите, конституционалната душа, конкретните околности и КРИЗИТЕ“. А кога „... ЗАКОНОТ Е ВО СПРОТИВНОСТ НА РАЗУМОТ И НА СОВЕСТА, ПРАВДАТА И МОРАЛОТ“ и „... кога има лошо владеење“, „... разумот има дефинитивно право на пробивање на примитивните институции – погрешно насочени“¹².

Во американската Декларација за независноста (Томас Џеферсон) за владата (или власта) се вели дека „... е човечки артефакт“ и „... служи на целите за кои е создадена“, а „... нејзината легитимност и моќта зависат од согласноста на оние над кои владее (владееаните)“... Од ова е јасно дека ПОЛИТИЧКАТА ОБВРСКА (ОБЛИГАЦИЈА) не е апсолутна! Граѓаните имаат обврска да ја почитуваат власта/владата само и додека таа ги почитува нивните фундаментални права и зависноста од нив. Узурпирањето на оваа вредносна хиерархија на која се заснова легитимноста на власта, го отвора просторот на примена на правото на отпор и граѓаните имаат право и должност на бунт (right to rebel).¹³

За потребите на трудов, на овој пункт неопходно е да запреме со дополнително историското референцирање на правото на отпор во демократијата и либерализмот и ќе ги сметаме за ЗАСНОВАНИ.¹⁴ Во расправите за нив и посебно

¹⁰ Исто, на стр. 404.

¹¹ Исто, на стр. 411.

¹² Цитирано според Malnes R., и Midgaard K., во „Политичка филозофија“, Феникс, Скопје, 2007, стр.164-165, а за повеќе види во Hegel G.W.F. „Grundlinien des Philosophie des Rechts“, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1976.

¹³ За повеќе види во Heywood Andrew, „Political Ideas and Concepts“, Macmillan Press LTD, London, 1994, стр. 154-156, а посебно види во Becker Carl, „The Declaration of Independence“, New York, 1922.

¹⁴ За ова засновување кај Џ. Лок и пошироко види во: Ashcraft Richard, The Two Treaties and Exclusion Crisis, eds. Pocock and Ascraft, Los Angeles 1980 и во Revolutionary Politics and Locke's Two Treatises: Clark J.D.C, Revolution and Rebellion, Cambridge 1986; Dunn John Consent in the Political Theory of John Locke, Historical Journal X, 3 1971 and The Concept of Trust in the Politics of John Locke, 1984; Kendall Willmore, John Locke and the Doctrine of Majority Rule, 1941; Tarcov Nathan, Locke's Education for Liberty, Chicago, 1984.

нивната практика, сепак, останува проблематично и контингентно создавањето за преломните моменти на владината криза и кризата на легитимитетот кога правото на отпор се АКТИВИРА. Во кои сè форми тој отпор се активира, колкаво е количеството насилство кое може да се ослободи и какви се процесите кога повторно се воспоставува хармонијата помеѓу легитимноста и легалноста (т.е. се стабилизира системот)? За тоа подоцна!

2.1. За легитимитетот

Вториот поим кој ни треба да го поставиме е ЛЕГИТИМНОСТА на демократската власт. Легитимитетот вообичаено се дефинира како синоним за правичност во владеењето, имено – правичност на поседување на овластувањето да се владее (во согласност со Уставот и со законите). Социолошки би било: правно засновано поседување монопол на сила која ја даваат институциите на државата. Во својот капацитет легитимноста на овој начин поседува две имплицитни и експлицитни согласности (за правичноста): првата е процедуралната – како е дојден субјектот во позицијата да владее; а втората е – согласноста да му се почитуваат одлуките кои ќе ги донесе од таа позиција (*obligation to obey*). Овие две согласности во легитимноста, како што и Лок наведува, не се АПСОЛУТНИ, безусловни. Тие зависат од повратната усогласеност на владетелот со принципот на почитување на фундаменталните права на владеаните како слободни граѓани и обезбедување на нивната сигурност! Тоа е она што Лок го нарекува фер и непристрасна примена на законите од страна на парламентот.

Легитимноста, всушност е особина на моќта, нејзина трансформација во ПРАВЕН, *на право заснован авторитет* и употреба на државна сила. Со зборовите на Макс Вебер оваа трансформација се базира на ВЕРУВАЊЕТО на граѓаните дека власта има право да владее.¹⁵

Во оваа важна точка на дефинирање, легитимноста се покажува секогаш поврзана со разумот и со моралот, а не само со позитивното право! Имено, поимот „правно заснована власт“ не ги вклучува само Уставот и законите, т.е. позитивното право, туку недвосмислено (според линијата на Лок, па сè до денес) и стандардите на човековите права и слободи (општествениот договор или природните права – што и да значеле тие) – некои пред-државни права на индивидуата со кои таа располага кога одлучува да се „здружи со другите“ во државата. Колку и да е правно-недоказливо правото без државата, т.е. да е матна природно-правната теорија и сл., оваа моќна емоција на природни права од аспект на кои се оценува легитимноста на секоја власт – ја преживува скепсата на модерната правна наука и позитивизмот, Хегеловата критика и аналитичката школа и до денес е оперативна во политиката. Токму оваа точка

¹⁵ Ж.Ж. Русо, во „Општествениот договор“ (1792) за легитимноста вели: „... силните никогаш не се доволно силни да владеат без согласноста од владеаните, сè додека силата не ја трансформираат во должност да им се почитуваат актите на власт“... Слично е и кај Макс Вебер во (Weber M.) во „Essays in Sociology“, ed. H.H. Gert, C.W. Mills, Routledge, London, 1948.

била напаѓана како неодбранлива и нејасна и се тврдело дека постои секогаш простор за манипулација со „верувањето на граѓаните“ или барем мнозинството од нив, во легитимноста на власта, дека тоа е подложно на серија инструменти на убедување, менаџирање на јавното мислење (како го нарекуваме денес), притисок, корупција и страв. Но, сепак парче од таа пред-државна позиција на оценка на легитимноста се одржала до ден-денес и добива на сила и на оперативност во современите делиберативни теории за демократијата.

Дејвид Битхам (David Beetham), во својата книга „Легитимација на моќта“ (1991) развива обид на социо-научен концепт за процесот на легитимација на власта, за кој вели дека се состои од три дела: прво, моќта мора да биде остварувана согласно воспоставените правила (пишани или напишани); второ, тие правила мора да бидат проценети во термини на заеднички верувања на владеаните и власта; и трето, легитимноста мора да биде ПОСТОЈАНО ДЕМОНСТРИРАНА со изразување на согласност за неа на делови од владеаните граѓани!¹⁶ Првите два се познати, но третиот услов на Битхам е клучен за современите процеси на граѓанска непослушност и актуализацијата на правото на отпор, бидејќи ги заснова како услов на процесот на легитимизација на власта, кој пак го чини постојано активен и жив. Легитимизацијата со тоа не е сведена само на ЧИН, туку, на постојан процес дури и во мандатот на една влада. Бернард Манин за истата ситуација вели дека изворот на легитимноста не претставува предопределената волја на поединците (искажувана повремено на избори), туку процесот на легитимизацијата е постојан, т.е. формирањето на легитимноста постои во „самото расудување“¹⁷. И Џејмс Тили слично тврди дека легитимниот политички поредок е континуирано „помирувачки“ или компромисен поредок, и треба секогаш да е отворен за поставување прашања и за постигнување договор, т.е. „... единствен универзален принцип на демократската делиберација е *audi alteram partem* – т.е. слушај ја и другата страна што има да ни каже, учи и од неа“...¹⁸ Сево ова, пак, е базирано на принципот на АВТОНОМИЈА на индивидуата, т.е. граѓанинот, како главен пункт во либерализмот. Последново го дефинираме како: капацитет на човечките суштества да резонираат самосвесно, да бидат саморефлективни и самоодредувачки.

Со овој пресврт во теоријата за легитимацијата на власта, таа од акт на имплицитна согласност низ гласање или молчење – добива процесни карактеристики на постојано УСОГЛАСУВАЊЕ, доброволно партиципирање на граѓанските сегменти во политичкиот живот – како активно изразување согласност.

Опасноста која е воочена всушност уште од самиот почеток на политичката „мисла“ е дека сите режими можат да посегнат по техники на ИЗНУДУВАЊЕ

¹⁶Beetham, D., “The Legitimation of Power”, Basingstoke, Macmillan, 1991.

¹⁷Mannin, B., “On Legitimacy and Deliberation”, Political Theory, 15.3.1987.

¹⁸Tully J., “The Unfreedom of the Moderns in Comparison to Their Ideals of Constitutional Democracy”, Modern Law Review, 65, 2, 2002.

на легитимност – преку идеолошка хегемонија, манипулација, корупција, закани, принуда и продукција на страв. Сепак, тоа не ја спречува појавата на ситуацијата за КРИЗА НА ЛЕГИТИМИТЕТОТ – независно дали е таа акутна, одложена или тлее!

3. ПОМЕГУ ЛЕГИТИМНОСТА И ЛЕГАЛНОСТА

Идејата за правото на отпор и за граѓанската непослушност (ГН) во процесот на легитимизација на власта продолжува да се развива секако и кај Џон Ролс, па во дефинирањето на ГН се воведува и елементот за консеквенците од таквиот акт. Оттука, ГН е јавен, не-насилен, свесно одреден, во потесна смисла „илегален акт“, преземен со цел да се постигне промена на законот или на владините политики. Ова значи дека лицата кои ќе практикуваат ГН се спремни да ги преземат и правните санкции за своите акти, а со тоа пак се потврдува нивната посветеност кон владеењето на правото¹⁹. Според него три се условите определен акт да се смета како акт на ГН: прво, мора да биде насочен против прецизно определени случаи на РАДИКАЛНА НЕПРАВДА; второ, мора да уследи откако ќе бидат исцрпени сите правни средства со кои регуларно би се влијаело на јавното мислење, трето, не смее да биде загрозен уставниот поредок.²⁰

Денес, како и да е, оваа фраза (ГН) се користи за означување на секој „ненасилен акт на отворено и намерно кршење на законот, или пак акт на оспорување на законитоста, којшто има цел да привлече внимание на јавноста за актуелната нелегитимност на определен закон или за недостатокот од морална или рационална оправданост на таквиот закон (или политика)“²¹.

Дебатата околу тоа дали и кога е дозволена граѓанската непослушност, во рамките на политичката мисла се одвива на две нивоа. Првото ниво го има за свое средиште фактот за *инхерентната неперфектност* на самата демократија, а ова се цени според т.н. агонистичка перспектива. Второто е врзано за легитимитетот на политичката власт и ги опфаќа темите какви што се: политичките обврски (political obligations) како составен дел на теориите на легитимитетот и посебно обврските на граѓанинот спрема државата (или на субјектот спрема суверенитетот) и обратно, т.е. контрактуалниот однос

¹⁹ Повеќе за дефиницијата на Џон Ролс види во стенфордската енциклопедија достапна на <http://plato.stanford.edu/entries/civil-disobedience/> 2009. Слично дефинира и Блекбери Б. (Blackberry B.), т.е. дека граѓанската непослушност е акт на несогласување со законот втемелен на морални и политички принципи и претставува настојување да се влијае на општеството да прифати определен различен поглед/мислење. И покрај тоа што вообичаено станува зор за ненасилна тактика на отпор, ГН е многу повеќе од пасивен отпор бидејќи се остварува во форма на нелегални улични демонстрации или мирни окупации на простори, за ова види во Blackberry B., "The Role of Civil Disobedience in Democracy", достапно на <http://www.civilliberties.org/sum98role.html>

²⁰ Ролс, Џон, „Теорија на правдата“, 1973.

²¹ Scruton, Roger, "The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought", Palgrave Macmillan, 2007.

меѓу граѓанинот и државата²². Опфатени се и континуираниот расчекор меѓу легалноста и легитимитетот, како и расчекорот на (неправедното) мнозинско одлучување и рационалниот консензус, итн.²³ Со други зборови, ова прашање во рамките на политичката теорија најмногу се разгледува, како што наведовме погоре, во рамките на теориите на легитимитетот (а се афирмира преку принципите на теоријата на агонизмот)²⁴. Идејата за граѓанската непослушност, а особено аргументите во корист на нејзината оправданост во рамката на демократскиот амбиент, кај скоро сите мислители, свесно или несвесно, се третира од перспективата на агонистичкиот плурализам. Тоа е дискурс на анализа на политичките конфликти чијшто одговор на прашањето „како едно општество треба да се справи со неможноста да се намалат разликите“ вклучува голема скептичност во врска со тоа дека политиката треба да има за цел да го елиминира и да го надмине конфликтот, да ги надмине длабоките разлики (класни, културни, родови, идеолошки, етнички итн.). Овој дискурс го поздравува конфликтот во општеството и во политиката и е исклучително плурален во својата појавност, ценејќи дека политичките тензии имаат суштествено место во општествениот живот. Согласно агонистите, тензиите треба да се разгледуваат дискурзивно, а не да се настојува да бидат елиминирани и угушени, бидејќи исто како што е невозможно да се исклучи конфликтот од личниот живот на поединецот, така е и непожелно конфликтот да биде исклучен и од политичкиот живот. Бидејќи конфликтот е дел од животот, тој не може тукутака да престане да постои и да биде елиминиран од политичкиот простор. Затоа, дизајнирањето на демократијата треба да вклучи оптимизација на можноста луѓето да можат да ги изразат своите несогласувања и конфликтот не смее да биде елиминиран за сметка на делиберативноста и рационалното аргументирање, бидејќи тој има една важна компонента – нерационалната, емотивната. Оттука, демократскиот поредок мора да ја овозможи слободата конфликтот да се појави, да биде манифестен, а не прикриен – поради која прикриеност има и експлозивен потенцијал.

²² Теоретската еволуција на контрактуалната теорија за настанокот на државата почнува со теоријата на општествениот договор (Хобс, Лок, Русо, Боден), продолжува на линијата на идејата за „премолчена согласност“ (согласност без договор). Понатаму, следат неконсензуалните обврски, при што посебно се нагласува дека политичките обврски произлегуваат независно од изборот на субјектот (како на пр. кај побожноста (Хегел и Бурке) или, пак, кај правото на покорност на суверенот и теориите за условите на легитимноста. Според последните се смета дека постои обврска на субјектот/граѓанинот спрема секој што е легитимен суверен (ваков пример е теоријата за светоста на правата на кралевите, концептот на мандатите кај изборите итд.). За повеќе види во: Scruton, Roger, "The PalgraveMacmillan Dictionary of Political Thought", PalgraveMacmillan, 2007.

²³ Во оваа смисла еден од неопходните услови за легитимитетот е и оној за доброволното предавање на казните. Имено, оној кој го крши законот, а потоа се обидува да ја избегне казната, се третира како обичен криминалец и тој не прави ништо како би го озлогласил самиот закон. Но, оној кој ќе ѝ се предаде на казната, истовремено и го крши и го применува законот – против себе самиот. Неговиот карактер на почитувач на законот, прикажан во актот на непокорливоста и непослушноста, покажува дека тој закон е репресивен, и дека неговото поведение е мотивирано од совеста и од високи принципи. Еден од поборниците на граѓанската непослушност Мартин Лутер Кинг, го потенцираше токму овој нејзин аспект инсистирајќи на доброволното предавање на казната и на прифаќањето на обвиненијата. Тој за разработувањето на филозофијата на граѓанската непослушност, чии принципи ги испиша за време на неговата затворска казна, доби Нобелова награда за мир во 1964. За повеќе види во: Scruton, Roger, "The PalgraveMacmillan Dictionary of Political Thought", PalgraveMacmillan, 2007.

²⁴ Референтни автори од политичката мисла што се занимаваат со агонизмот се Шантал Муф, Џејмс Тили, Џон Греј, Џејмс Коноли, но и многу други. А за повеќе види кај Mouffe С., "Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism" достапно на http://users.unimi.it/dikeius/pw_72.pdf

Демократијата мора да овозможи арена каде што ќе можат да се конфронтираат разликите. Агонизмот не е само една обична апологија на антагонизмот, туку имплицира длабок респект и голема грижа за „другите“ или, како што впрочем и грчкиот корен укажува – *agon*, се однесува на борбеноста, а не на исходот од самата борба, на фактот на спротивставувањето. Поентата е дека борба без опонент не може да постои, а ова укажува пак на тоа дека секој конфликт без респект спрема опонентот е без смисла²⁵.

3.1. Граѓанската непослушност во современата политичка мисла

Контурите на правото на отпор, како што беше погоре посочено, претходно исцртани, се нагласуваат со различни акценти – но присутни се во делиберативната, партиципативната, консоцијалната или во агонистичката перспектива.

Најпрво ќе ја погледнеме последнава. Имено, токму од овој светоглед, т.е. од агонистичка перспектива, Вајт и Фер (S.K. White; E.R. Farr)²⁶ прават анализа на улогата на граѓанската непослушност во опусот на Јиргин Хабермас.

Според нив, Хабермасовата парадигма за „комуникативна акција“, т.е. политичкото општење во делиберативната демократска јавност ја вклучува и граѓанската непослушност (т.е. изборот да се каже „НЕ“), со што се укажува дека, како таква, парадигмата не претставува само една обична „консензуална машина“. Овие автори на многу јасен начин укажуваат дека во неговиот опус граѓанската непослушност е заведена недвосмислено како „*мерило на демократската зрелост*“ – *кое овозможува поредокот да признае дека она што е легално може да се случи да биде и нелегитимно*.

Значи, определен закон (или политика) може да бидат нелегитимни во смисла на базичните принципи вградени во уставот. ГН е мерило (touchstone) на секоја уставна демократија (владеење ограничено со устав), а оние кои протестираат може да ги третираме како доносители на тековниот уставен проект. Поради тоа „секоја уставна демократија, која е сигурна во себе (во својот демократски атрибут) ќе ја третира ГН како сосема нормална – па дури и неопходна – компонента на политичката култура“²⁷. Хабермас вели дека ГН е „плебисцитарниот притисок“ со кој се отвора демократскиот процес и за

²⁵ Агонистите најчесто се спротивставуваат на делиберативните и на консоцијалните теории за демократијата – на првата бидејќи нуди стриктно рационалистичка слика, а на втората дека сака да го прикрие конфликтот преку елитниот консензус. Во таа смисла Chantal Mouffe на пример вели: „... Јас го употребувам концептот на агонистичкиот плурализам за да го презентирам мојот нов начин на којшто размислувам за демократијата, а тој нов начин е различен од традиционалниот либерален концепт за демократијата, т.е. како преговарање меѓу различните интереси, и е различен од оние на Ролс и на Хабермас“... Овие двајца, според Муф, и покрај тоа што имаат многу разлики, имаат и заедничка идеја дека целта на демократското општество е креирањето на консензусот, а дека консензусот е можен доколку луѓето се способни да ги тргнат на страна своите партикуларни интереси и да размислуваат како рационални суштества. Повеќе види кај Mouffe С., „Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism“, достапно на http://users.unimi.it/dikeus/pw_72.pdf

²⁶ За повеќе види во White, K.S. и Farr, R.E., „No-saying“ in Habermas, *Political Theory*, 40(1), 2012, достапно на <http://ptx.sagepub.com/content/40/1/32> и, се разбира, посебно кај Habermas, „Civil Disobedience: Litmus Test for the Constitutional Democratic State“, *Berkeley Journal of Sociology* 30 (1985):99.

²⁷ За ГН како компонента на политичката култура види во претходно цитираниот труд на White, K.S. и Farr R.E.

„угнетените и за репресираните, оние кои чувствуваат неправда, а кои не се обдарени со привилегии ниту пак со привилегирани можности за влијание“. Со актот на непослушноста се актуализираат нормативните содржини на уставната демократија – во медиумот на јавното мислење. Тој акт е отпор против системската инерција на институционализираната политика и има својство на чувар на легитимитетот (т.е. е „лакмусов тест и мерило за зрелоста на демократскиот поредок“²⁸).

Ова е нагласено кога ГН е акт кој се противи на доминантната форма на живот, отелотворен во власта, и кога означува конфронтација помеѓу различните начини на живот. ГН тогаш се обраќа на јавноста, но тој апел се изведува на начин којшто е многу поразличен од нормалните форми на дискузивната комуникација. Повикува на имагинацијата на политичката публика, ја обелоденува неправдата, ја прави реална за посматрачот, со неа се открива конкретната, репресивната сила на државата спрема определена група граѓани – па дури и кога таа има форма на демократски закон.

Како симболична форма на комуникација, по својата природа, ГН има функција на естетска интервенција – поради што треба да биде и овозможена. Ова е нејзиниот перформативен, театрален, драматичен аспект – на јасна естетска експресија – кој има за цел да ги отелотвори идентитетот и имагинацијата на субјектот кој е исклучен, а оттука следи и забелешката дека идентитетот и имагинацијата, како централни аспекти на естетско-експресивната акција, играат исклучително важна улога во практикувањето на ГН²⁹.

Монополизацијата на легитимитетот се остварува и преку монополизацијата на политичкиот говор, со убиството на јазикот и на неговите значења за рационална делиберација, и нормално преку монополизацијата на институциите. На монополизацијата на политичката легитимизација од политичките елити или популистички лидери, јазикот и институциите треба да се одречат, да ѝ се спротивстават со политиката на ТЕЛОТО (на траговите на Мишел Фуко, Џудит Батлер, Хана Арент, Агамбен и др.). Отпорот на телото го освојува јавниот простор во судир со властите изложувајќи ја границата на легитимноста на власта.³⁰ Џудит Батлер за тоа вели: нашите тела треба да бидат развеани како знамиња, јавно да гестикулираат и зборуваат. Тие треба одново да ја воспостават јавната сцена и да го одречат заробувањето на телото како работен или сексуален објект. Хана Арент тоа го нарекува „condition of public body“ и под тоа мисли дека телата (во ГН и јавниот протест) го рedefинираат политичкиот јазик со тоа што се изложени истовремено како *ранливи и тела кои поставуваат барања!* Телата се здружуваат да постават барања за делиберација и да ја одречат политиката како елитен, приватен

²⁸ За повеќе види во White, K.S. и Farr R.E. "No-saying" in Habermas, Political Theory, 40(1), 2012, достапно на <http://ptx.sagepub.com/content/40/1/32> и се разбира посебно кај Habermas, "Civil Disobedience: Litmus Test for the Constitutional Democratic State", Berkeley Journal of Sociology 30 (1985):99.

²⁹ За повеќе види во White, K.S. и Farr R.E. "No-saying" in Habermas, Political Theory, 40(1), 2012, достапно на <http://ptx.sagepub.com/content/40/1/32>

³⁰ Фрчкоски Љ.Д., Колумна, „Бештии и кетмани“, Фокус, јануари 2013.

бизнис на неколкумина во јавната сфера. Таа јавна сфера ја преклопуваат со приватната и го револуционизираат јавниот дискурс одбивајќи да си одат дома! Телата во јавниот протест се ПОЈАВУВААТ (Х. Арент) взаемно и на глас соопштувајќи ги своите барања, кон siderации – и создавајќи простор „меѓу нив“. Од и во тој простор помеѓу нив – се раѓа слободата. Тој е конституционален за слободата, бидејќи таа не доаѓа само од нас туку од протестот помеѓу нас во јавниот протест – потврдувајќи се како поврзани, релациони суштества, суштества на солидарноста (Ричард Рорти).

Од темата за „нормалноста“ на ГН за уставната демократија се извлекува заклучокот дека државата треба да ги толерира актите на граѓанската непослушност – во смисла да дозволи на една сила надвор од неа самата да ја прекине циркуларноста на само-конститутивната политичка заедница. На овој начин таа би требало да делува како критички поттик за уставна динамика, а тоа е централна вредност на самата демократија. Или, како што велат Вајт и Фер, улогата на новите генерации не е само да го реинтерпретираат уставот во светлото на неговото оригинално значење, туку, понекогаш, и радикално да ја ревидираат неговата содржина во смисла на правата што ги признава³¹!

На оваа линија на аргументирање, како што е погоре споменато, се надоврзува и контекстот за неперфектноста на самата демократија – како нејзина конститутивна карактеристика. Од тој аспект ГН се концептуализира како „демократизација на демократијата“ или деридаријански кажано: ја оцртува идејата за правдата што „допрва“ треба да дојде (*a-venir*). Жак Дерида инсистира на воочување на постоењето на конститутивен расчекор помеѓу правото и правдата, а отука и на конститутивен расчекор помеѓу секоја сегашна и секоја идна демократија³².

На вака поставената предлошка, феноменот на граѓанската непослушност ќе се позиционира во зоната на „неперфектноста на самата демократија“, во зоната на „вечниот“ расчекор, пукнатина меѓу легалитетот и легитимитетот кај секоја демократија, а ќе има амбиција да ја пополнува постојано таквата празнина.

Во таа смисла и Хабермас смета дека ГН е сосема нормален и неопходен дел од уставната демократија бидејќи комуникативниот резон е изворот на легитимитетот – во контекстот на јавната делиберативност и на уставната демократија. Или, ГН Е ПРОШИРУВАЊЕ НА ЈАВНАТА ДЕЛИБЕРАТИВНОСТ СО ДРУГИ СРЕДСТВА. Истовремено, според него, самиот акт на ГН треба да се сфати како модел на јавен аргумент, а оттука и следните услови за ГН: актите треба да бидат ненасилни, но демонстративни, симболички акти, а како такви тие се

³¹ За повеќе види во White, K.S., and Farr R.E., "No-saying" in Habermas, *Political Theory*, 40(1), 2012, достапно на <http://ptx.sagepub.com/content/40/1/32>

³² Според Дерида правдата и демократијата не може да се реализираат ни во сегашноста, ниту во иднината, бидејќи нивната реализација секогаш е одложена и „треба допрва да дојде“. Правдата што треба да дојде и демократијата што треба да дојде не се регулативни идеи, ниту се пак креативни идеали – нивната неперфектност значи дека ние никогаш не ќе можеме целосно да бидеме задоволни од кое било инстанцирање на правдата или на демократијата. За повеќе види кај Fritsch, M., "Derrida's Democracy to Come": An International Journal of Critical and Democratic Theory 9:4 (December 2002), 574-597, достапно на <http://www3.interscience.wiley.com/journal/118926048/abstract> или на http://spectrum.library.concordia.ca/6808/1/Fritsch_Dem_To_Come.pdf

различни од актите на тероризам (или герилска борба): како модел на јавно аргументирање ГН има цел да апелира спрема „чувството за правда“ што го има мнозинството: претставува јавен став со намера да влијае врз јавното мислење, врз мнозинството, евентуално и врз легислативата – т.е. донесувањето на законите³³: ГН се лоцира во просторот помеѓу легалноста и легитимитетот, бидејќи и обете се есенцијални компоненти на уставната демократија.

Особено е важно граѓанската непослушност да биде под медијација на јавното аргументирање, и тоа во согласност со принципите на уставната демократија и правниот поредок – тие се неделива целина. Ова подразира, прво, дека ГН мора да остане (легално и институционално) неорганизирана – за да може да ја одигра својата старателска, турска и иновациска улога. Се чини дека ГН би ја изгубила својата сила доколку се „институционализира“ (како што, на пример, предлага Хана Арент). Непослушноста е дел од т.н. „слободна јавност“ – а тоа се неорганизираните мрежи на комуникација и делување „надвор“ од политичките институции и уставната демократија. Таа се насочува кон нелегитимните закони и постапки на власта, и како таква претставува „чувар“ на легитимитетот³⁴. Оттука, ГН е една од „неопходните претпоставки на секоја зрела политичка култура – како нормализирана компонента на уставната демократија“³⁵.

Расправата за делиберацијата и за ГН понатаму продолжува во насока на тоа дека граѓанската непослушност не треба само да се користи за случаите на сериозни неправди, туку треба континуирано да апелира на принципите на уставната демократија. Сумирано, ова подразбира дека ќе се толерира под следните услови: прво, под претпоставката дека „непослушните“ граѓани веродостојно и уверливо го оправдуваат и образложуваат нивниот отпор преку тоа што ќе ги цитираат уставните принципи и ќе ги изразат преку ненасилни – симболички средства; второ, актот на непослушност мора да ги задоволи условите врзани со владеење на правото (непослушниот граѓанин намерно го крши законот како би го истакнал политичкото барање против определената одлука, закон, начин на владеење). За ова да се оправда мора да бидат исцрпени сите легални средства, така што актот на ГН е последното средство. Трето, „непослушниот граѓанин“ ќе мора да е спремен да се соочи со правните консеквенции на неговиот акт, но во таквите случаи властите треба да покажат попустливост и толерантност³⁶.

Заклучокот е дека внатрешната тензија на самиот акт на непослушност е следнава: од една страна, ГН не смее да се третира редуцирано – исклучиво на

³³ За повеќе види кај Thomassen, L., „With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy“, SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

³⁴ За повеќе види кај Thomassen, L., „With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy“, SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

³⁵ За повеќе види кај Thomassen, L., „With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy“, SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>, каде е цитирано делото на Habermas, J., „Civil Disobedience: Litmus Test for the Democratic Constitutional State“, Berkeley Journal of Sociology, 1985.

³⁶ За повеќе види кај Thomassen, L., „With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy“, SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

неговиот илегален аспект, како кршење на закон (државата да го санкционира како кој било друг криминален чин). Од друга страна, актот на ГН не смее да го доведе во опасност супстанцијалниот вредносен тоталитет на демократскиот уставен поредок, напротив, на него треба да се повика. Успешноста на ГН, во еден демократски поредок, зависи токму од балансирањето на оваа тензија.

Според Хабермас, граѓанската непослушност не се лоцира само во просторот на расчекорот меѓу легалноста и легитимитетот, туку и во зоната на расцепот помеѓу мнозинското владеење и рационалниот консензус, т.е. одлуките на мнозинството – *via regia* демократското формирање на волјата³⁷. На ова се надоврзува и ставот дека доколку е постигнат вистинскиот рационален консензус, а тоа е оној договор постигнат во рационалниот дискурс (под услови на потполна инклузивност, симетрија итн.), тогаш, нема простор за никаков акт на ГН. Но, доколку се увиди дека постои расчекор помеѓу легалноста и легитимитетот, тогаш непослушноста ќе се ситуира токму во расчекорот меѓу (неправедното) мнозинско одлучување и рационалниот консензус³⁸. Оттука, може да се третира како „процедурално барање за инклузивност“³⁹, со цел да се постигне вистински рационален консензус, бидејќи во демократски услови се очекува секоја засегната страна да биде вклучена во донесувањето на одлуката, особено кога се во прашање важните теми. Со други зборови, важните прашања не смеат да бидат предмет на едноставно мнозинско одлучување⁴⁰, и ако такви има, ГН е повеќе од неопходна⁴¹. Актот на ГН е тој што ќе осигура само-рефлексивна употреба на мнозинското правило и како такво е дел од општествената само-критичност и само-рефлексивност⁴². Согласно со ова, ваквиот акт претставува и заштита од т.н. тиранско мнозинство – она кое комплетно се идентификува со целината и кое не дозволува несогласувања. ГН би требало да биде дел од само-рефлексивноста (само-евалацијата, интроспекцијата, самокритиката) на демократското

³⁷ Исто.

³⁸ Исто.

³⁹ За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>, каде е цитирано делото на Habermas, J., "Civil Disobedience: Litmus Test for the Democratic Constitutional State", Berkeley Journal of Sociology, 1985.

⁴⁰ За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

⁴¹ Дополнително, одлуката на мнозинството мора да биде втемелена на соодветна дискусија околу спорните теми, а тоа е таква дискусија која ќе биде спроведена во согласност со комуникациските претпоставки на соодветниот дискурс. Само тогаш нејзината содржина може да се третира како рационално мотивирана. Токму на оваа линија, оправдувањето на ГН, Хабермас го поврзува со неперфектноста на процедурата на мнозинското одлучување. Оттука и заклучокот дека мнозинската одлука 1. мора да се мери/валоризира *vis-à-vis* идеалниот резултат од дискурзивно постигнатиот договор или обезбедување на разумна основа за верување или прифаќање на компромисот и 2. да биде само-рефлексивна. За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>, каде е цитирано делото на Habermas, J., "Civil Disobedience: Litmus Test for the Democratic Constitutional State", Berkeley Journal of Sociology, 1985.

⁴² За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

општество, чуварот од нелегитимноста и од тиранијата на мнозинството, таа делува како корекција на доминантната интерпретација на уставот⁴³.

Покрај, овие согледувања, интересен е и ставот на Хана Арент. Инспирирана од граѓанските права и од студентските движења, таа е силен апологет на ваквата политичка практика, и оди и чекор понатаму (од аргументите за компатибилноста на ГН со конституционализмот) па провокативно предлага граѓанската непослушност да се „институционализира“, т.е. да се вклучи во самата власт.⁴⁴ Илустрација за ваквиот став е и нејзиниот одговор на прашањето како тоа државите треба да одговорат на актите на непослушноста. Додека повеќето автори се задоволуваат со заговарањето „толерантни ставови“ и со намалување или суспензија на легалните санкции (Ролс, Хабермас и др.), за разлика од нив, Арент смета дека на непослушниот граѓанин треба да му биде овозможен пристап до самата срцевина на процесот на одлучување (decision making process) и токму овој е предлогот за институционализацијата и отргнувањето од улиците, т.е. преместувањето на локусот во просторот на самата власт⁴⁵. Соред неа, граѓанската непослушност нема толку голем морален и легален, колку што има политички карактер, а тоа се огледа од начинот на организирањето. Непослушните граѓани се организирани малцинства, меѓусебно поврзани преку нивното заедничко мислење (а не преку интересот) и преку одлуката да заземат став против владините политики. Поединечниот граѓанин, како член на групата, нема да може и понатаму да се потпира само на својата совест, туку ќе се потпира на заедничкото мислење – исковано преку размената на мислењата со своите собеседници. Нивната заеднички усогласена акција произлегува од меѓусебен договор, а тој договор им дава доверба и посветеност кон нивното мислење.

Ова поттикнување на промена, во смисла на промоција на иновација во законите и политиките, го открива политичкиот карактер на граѓанската непослушност, наспроти јуристичко-судската природа на уставното тестирање. Целната публика на еден акт на ГН не е примарно правниот ситем, туку ПОЛИТИЧКАТА ЗЕДНИЦА КАКО ЦЕЛИНА! Кажано со зборовите на Арент, „граѓанскиот непослушник“ со револуционерниот непослушник ја дели желбата за „промена на светот, при што желбите коишто тој сака да ги реализира може да се драстични“. ГН, според неа, има револуционерен дух, а самиот акт и покрај својот елемент на нелегалност, сепак е компатибилен со духот на законите. Токму на темел на оваа компатибилност, републиката (мислејќи на Америка) треба да најде признаено уточниште за ГН во рамките на институциите на власта. На овој начин, ГН е опишана како средство преку кое граѓанине ќе можат да ја потврдат својата слобода – т.е. правото да партиципираат во јавните работи – заради неуспесите и пропустите на воспоставените

⁴³ Исто.

⁴⁴ За повеќе види кај Smith, W. "Reclaiming the Revolutionary Spirit, Arendt on Civil Disobedience", каде е цитиран, Kateb, G. во "Hannah Arendt: Politics, Conscience, Evil", достапно на <http://www.sagepublications.com>

⁴⁵ За повеќе види во Smith, W. "Reclaiming the Revolutionary Spirit, Arendt on Civil Disobedience", достапно на <http://www.sagepublications.com>

институции. На граѓаните, непослушноста им овозможува да создадат нешто ново, да ја освежат конституционалноста согласно актуелниот контекст со нешто ново. Затоа се смета дека ГН едновременно е насочена и кон одржување на актуелните норми и поредок, но и кон иновациите кои му се потребни на поредокот – согласно со историскиот контекст и соодветната уставна динамика.

Граѓанската непослушност, едновременно е позиционирана во сферата на илегалноста, и на легалноста – но легалноста придружена со легитимитетот. Имено, конфликтот меѓу легитимитетот и законитоста секогаш е темата која ротира околу неа. Но, секоја обврска за покорување (на законите), во крајни граници и во определени услови може да престане да биде задолжителна. Затоа се смета дека ГН може да е легитимен одговор на илегални и неуставни дејствија на властите. Тој „неуспех на воспоставените власти да се држат до воспоставените услови“ претставува насилство врз „инхерентното заедништво на ветувањата“ и ги ослободува граѓаните од нивните задолженија да му се покоруваат на законот⁴⁶. Непослушноста на граѓаните може да е и легитимен одговор на градуалната ерозија на нивните значајни можности за активно учество во јавните работи и се јавува тогаш кога значителен „број луѓе се уверени дека нормалните канали на промена повеќе не функционираат и незадоволството нема да биде слушнато или, пак, ќе се постапува согласно со тоа“. Оттука, таа е одговор на кризата кај претставничката власт која што ги „загубила“ сите институции коишто им овозможуваат на граѓаните вистинска партиципација. Во такви услови, непослушниот граѓанин е тој што апелира на принципите на „согласноста и на правото на несогласување“, коишто се оригиналната инспирација за „умешноста на заедничкото поврзување“⁴⁷.

Сепак останува прашањето како треба демократската држава да одговори на актите на ГН земајќи ја предвид нејзината внатрешна тензија околу илегалноста и легитимитетот. Во таа смисла, либералните и демократските позиции за одбрана на ГН се движат на следнава трака: уставната држава треба да ги почитува непослушните граѓани и спрема нив да ги редуцира, па дури и да ги суспендира правните санкции. Тоа е одговорот на Хабермас, на пример, кој вели дека уставната демократија треба да избегнува да ги третира „непослушните“ граѓани како обични криминалци и треба да го прошири својот „толерантен дух“ спрема овие „различни“ граѓани⁴⁸. Сличен став има и Ролс: „кога судот се соочува со овој тип случаи, треба да земе предвид дека актот на демонстрантот е од граѓанско-непослушничка природа“ и потенцира дека ГН е политички акт во смисла дека не се спроведува само и единствено од мотивите на „личниот морал“ или од „религиозни мотиви“ туку врз основа на мотивите за „политичката партиципација“⁴⁹. Според Хабермас, ГН не презема акција на

⁴⁶ За повеќе види во Smith, W. "Reclaiming the Revolutionary Spirit, Arendt on Civil Disobedience", достапно на <http://www.sagepublications.com>

⁴⁷ Исто.

⁴⁸ Исто.

⁴⁹ Исто.

темел на „приватните уверувања“ туку на „валидните уставни принципи“⁵⁰. Како и да е, групите кои со актот на ГН го „кршат законот“ може да се соочат со некој вид казна, но токму тогаш ќе се тестира политичката култура на таквата држава! Доколку станува збор за зрела уставна демократија, непослушноста ќе биде овозможена и различното толкување на уставот ќе биде земено предвид, но доколку политичката култура е авторитарна нема да има никаво влијание на конституционалната динамика, а власта ќе настојува да го угуши политичкиот пркос. На тој начин ГН како „лакмусов тест“ на уставната демократија ќе ги оцрта контурите на политичкиот систем. Сепак, уставната демократија би требало да го заобиколува авторитарниот легализам, оној кој го исклучува местото за граѓанската непослушност во една либерална демократија. Впрочем, нацизмот, со кого нечовечноста доби своја правна форма, нè научи и на тоа да не се потпираме на самиот демократски поредок, на чистата легалност, на стриктно-процедуралното и наместо тоа потребно е нешто многу посолидно, посупстанцијално – на коешто би се потпреле, а тоа се уставните принципи и зрелоста на политичката култура, нè потсетува Хабермас⁵¹. Според него, граѓанската непослушност не може никако да доведе до распаѓање на политичката заедница! Добриот граѓанин смее да се бунтува против нелегитимните закони и против неправдата, но не смее тоа да го прави против уставно-демократската рамка како таква – оваа последнава треба да остане недопрена! На граѓаните треба да им се овозможи да зачекорат во улогата на суверенитетот на еден непосреден начин, а на тој начин тие истовремено стануваат и бунтовници и совесни граѓани.

Храброста и вербата се потребни бидејќи резултатот од актот на ГН има не докрај јасен потенцијал. Имено, не е јасно што точно е најлегитимно да се направи? Дали актот на граѓанската непослушност ќе го постигне саканиот ефект? Дали тој ќе биде прифатен како легитимен? Дали преку него правдата е интерпретирана согласно со демократските уставни принципи и вредности? Накратко, вербата е неопходна бидејќи постои недостаток на мерливи знаење за правдата и посебно во цитираната деридаријанска смисла, за правдата (*a-venir*) што треба „допрва“ да дојде⁵².

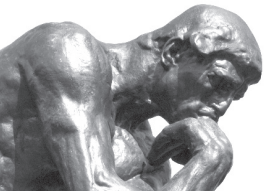
⁵⁰ Исто.

⁵¹ За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>

⁵² За повеќе види кај Thomassen, L., "With the Limits of Deliberative Reason Alone – Habermas, Civil Disobedience and Constitutional Democracy", SAGE, 2001, достапно на <http://www.sagepublications.com>, и посебно Derida Jacques, "Rouges: Two Essays on Reason", Stanford University Press, 2005 и кај Fritsch, M., "Derrida's Democracy to Come": An International Journal of Critical and Democratic Theory 9:4 (December 2002), 574-597, достапно на <http://www3.interscience.wiley.com/journal/118926048/abstract> или на http://spectrum.library.concordia.ca/6808/1/Fritsch_Dem_To_Come.pdf

ABSTRACT

Taking in consideration the recent intensive political“wording” and the frequent use of terms *civic disobedience* and *the right to resistance* (and even a boycott of the forthcoming elections), and having in mind that they are very serious issues, there is an acute need to elaborate these important questions from the point of view of political science. From such a perspective, the paper aims to provide argumentation regarding ideas of resistance, and especially civil disobedience, in terms of political thought. Here, civil disobedience is measured as a very important instrument of social change because it helps in (re)assessing the moral patterns of the society or, as Judith Butler puts it, civil disobedience embodies the idea of (re)signification, and one has a performative role in articulating the principles of constitutional democracy. As regards the classical political thought, the right to civil disobedience is closely related to the right of resistance against the (i)llegitimate government. Starting from here, the next step is a further and broader conceptualization of such issues and the situating of “resistance rights“ in the realm of the everlasting gap (tension) between the legitimacy and the legality of all political authorities (regimes, policies, etc.). The discussion has its outcomes - the idea that both the right to resistance and civil disobedience against illegitimate laws, policies or government are an important part of participative democracy (the right of political participation and the principle of inclusion). This line of argument begins with the dreams of John Locke as part of the theories of legitimacy and continues with John Rawls, Jürgen Habermas, Hanna Arendt, etc. The paper offers a brief survey of questions which address the issue as to whether and when civil disobedience is permissible. Within the political thought, the debate takes place on two levels. The core of the first level is the fact that there is an inherent imperfection of the very democracy, and this is evaluated according to the agonist’s perspective. The second level is related to the legitimacy of political power and covers topics such as political obligations as an integral part of legitimacy theories, and especially the recourse of the obligations of the citizens towards the state (or the subjects towards sovereignty) and vice versa, i. e., the contractual relationship between the citizens and the state or the rights and obligations of both sides - the continuing discrepancy between legality and legitimacy, as well as the gap between the (unjust) majority decision-making and the rational consensus, etc. In other words, this issue which is part of the political thought is most widely discussed in the framework of legitimacy theories, and is promoted through principles of antagonism. Nevertheless, starting from the liberal democratic value milieu and through the references of thinkers referred to above, the right of resistance and the ability to exercise civil disobedience are becoming an integral part of the discourse of deliberative democracy and even more – they are seen as “the litmus test of constitutional democracy and its maturity” (Habermas).

Стручна статија
УДК: 325.25:342.844
(497.7)(091)

► **ЕФЕКТОТ НА ИЗБОРЕН БОЈКОТ** ОПРАВДАНО РЕШЕНИЕ ЗА РАСТ НА ПОЛИТИЧКАТА ПОДДРШКА ИЛИ ВОВЕД ВО РАСПАД НА ПАРТИСКАТА СТРУКТУРА

—
автор: Владимир Божиновски

ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ КАКО ИМПЕТУС ЗА ПОЛИТИЧКА МОЌ

Од перспектива на политичките партии, локалните избори во Македонија имаат неколку значајни аспекти од кои два треба да бидат естрахирани како круцијални за политичкиот субјект, со оглед дека локалните избори можат да бидат дефинирани и како предигра, но и предуслов за успех на следните парламентарни избори. Победата на парламентарни избори, од друга страна, логично се поставува како неопходност за идниот развој на политичката партија и проекција за нејзиното понатамошно влијание во македонската политика.

Првиот аспект е можноста на конфирмација на поддршката која ја ужива политичката партија, преку директниот дуел на политичките опоненти во борбата за градоначалници и локални совети во општините. Овој дуел обезбедува компаративна мерливост на рејтингот на политичките партии со нивниот успех на претходните локални избори, но и парламентарните, со забелешка дека секогаш постојат отстапувања при споредување на резултатите меѓу локални и парламентарни избори, поради влијанието на персоналниот кредибилитет на кандидатите за градоначалници. Победата на локалните избори, особено за опозиционите партии секогаш има позитивно влијание врз гласачите, пред сè кон оние кај кои постои тенденција да се приклучуваат кон победникот, како една карактеристика или

компонента на она што Неуман го нарекува „спирала на молкот.“¹ Имено, победата на локалните избори по правило создава позитивен поттик за популарноста кај партијата која ќе победи, со што таа обезбедува поширока јавна поддршка за следните парламентарни избори, особено кај партиски неопределените гласачи. Тоа претставува втор значаен аспект на локалните избори, каде заедно со посилената перцептибилност на политичката партија, таа ја засилува својата партиска инфраструктура во победничките општини и создава силна логистика за следните парламентарни избори. Доколку се анализираат претходните локални изборни циклуси во Македонија од 2000 до 2009 и делумно од 1996 година², може да се забележи дека по правило оној кој ги добил локалните, станува победник и на следните парламентарни избори. Карактеристика на новиот циклус на локални избори во Македонија, чиј редовен термин беше закажан за март 2013 година, е што во преден план наметна една нова политичка тема која е целосно несвојствена за самиот карактер на изборите. Имено, наместо вообичаените теми кои се фокусираат на проблемите и развојот на единиците на локална самоуправа, главното внимание во предизборниот период беше насочено кон заканата за бојкот на истите од страна на опозицијата, кое беше соопштено веднаш по нова година и на месец и половина пред крајниот рок за поднесување на листите со кандидати, од страна на потпретседателот на најголемата опозициска партија.³

ИЗБОРЕН БОЈКОТ КАКО ПОЛИТИЧКИ ИНСТРУМЕНТ

Заканата со изборен бојкот или спроведување на бојкотот, не е некарактеристичен политички инструмент, иако тој се користи главно во држави кај кои постои автократски изборен систем, односно партиите се соочуваат со нетранспарентност или принуда во изборниот циклус. „Заканата со бојкот или спроведување на бојкот на изборите во многу држави се користи со цел да привлече внимание кон нетранспарентноста на изборниот процес, да изврши притисок врз властите за корекција на проблемите при администрирање со изборите и/или да привлече национално и меѓународно внимание за можни изборни манипулации“.⁴ Сепак, иако во определени случаи заканите за бојкот имале одреден успех, во огромен дел од случаите тој придонел само за продлабочување на кризата и зголемување на антагонизмот помеѓу политичките актери. Дури и во изборните системи кои може да бидат окарактеризирани како автократски „бојкотот на опозицијата создава ситуација која придонесува кон оддалечување од демократските процеси, иако интенцијата е токму спротивното, пред сè поради несигурноста и отсуството

¹ Noelle-Neumann, Elisabeth, *The Spiral of Silence: Public Opinion-Our Social Skin*, Chicago: University of Chicago Press, 1993, стр. 3-8.

² Државна изборна комисија <http://www.sec.mk>

³ Повеќе медиуми, види Дневник или Утрински од 3.1.2013, mkd.mk или plusinfo.mk од 2.1.2013.

⁴ Hyde, Susan D., *The Pseudo-Democrat's Dilemma: Why Election Monitoring Became an International Norm*, Ithaca: Cornell University Press, 2011, стр. 182-183.

на кооперативност помеѓу политичките елити како од власта така и од опозицијата.⁵ Дополнително, „успешниот предизборен бојкот има многу висока цена за партиите кои бојкотираат, и тоа многу повеќе отколку, на пример, постижборните протести. Имено, не само што за да биде успешен, бојкотот бара значителна организација и напор, туку тој изискува партиите да заборават на каква било можност за нивно политичко присуство и репрезентност во политичките институции на државата.“⁶

Доколку се спроведат законите во дело, односно изборите се бојкотираат, тоа „скоро по правило завршува со неуспех, кој може да биде изразен преку *маргинализација на партиите кои бојкотираат, зголемување на моќта на владејачката политичка сила и/или негативни промени на изборната динамика*.“⁷ Случајот на менување на изборната динамика подразбира „победа на партии кои би ги изгубиле изборите или појава на сосема нова политичка сила која претходно била само маргинална групација во политичкиот систем.“⁸ Пример за изборен бојкот кој завршил со неуспех се парламентарните избори во Србија од 1997, преку кој Милошевиќ обезбедува дополнителни четири години на власт и покрај „катастрофалната ситуација во Србија од тој период. Кратко по изборите самата опозиција признава дека одлуката за бојкот била *неверојатна грешка*.“⁹

Една од целите на законите со бојкот на избори претставува и обидот на партијата која бојкотира е да го „насочи меѓународното внимание кон државата... и да ја делегитимира власта пред меѓународната заедница. Сепак, во мнозинството случаи, освен кај неколку *high-profile* исклучоци, партиите кои се закануваат да ги бојкотираат изборите не добиваат никаква или евентуално многу мала поддршка од меѓународната заедница“¹⁰ каков што е случај и со локалните избори во Македонија за кои ќе се говори подолу, а оваа поддршка на меѓународната заедница, пак, од друга страна е „неопходна за постигнување на одредени концесии од власта“,¹¹ односно за постигнување на определен политички успех на опозицијата преку користење на изборниот бојкот како политичка алатка.

Иако бојкот на изборите како инструмент за притисок кон власта се користи во случај на сериозни прекршувања на изборниот процес или при појава на изборни нерегуларности, според Линдберг „понекогаш бојкот на изборите може да се случи и при квалитетни избори со изразен демократски карактер, а со цел да се дискредитира власта, кога опозицијата има мали или воопшто нема

⁵ Schedler Andreas, *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2006, стр. 149 и 156.

⁶ Hyde, Susan D. 2011, стр. 182.

⁷ Frankel, Matthew, Threaten but Participate: Why Election Boycotts Are a Bad Idea, <http://www.brookings.edu>, стр. 4.

⁸ *Ibid*, стр. 6.

⁹ *Ibid*, стр. 5.

¹⁰ *Ibid*, стр. 2.

¹¹ *Ibid*, стр. 3.

шанси за победа.¹² На ова може да се надоврзе и Сузан Хајд која заклучува дека „вакви лажни обвинувања се користат за создавање на негативна слика пред меѓународната јавност, а самото меѓународното медиумско внимание ги поттикнува опозициските партии да конструираат тврдење за изборна измама, особено доколку се незначителни шансите за нивна победа на изборите.“¹³ Заканите за бојкот на изборите може да бидат користени и во случај на партиципација на опозицијата на изборите. Тогаш предизборните обвинувања за можни нарушувања на изборниот процес се со цел да се дискредитира власта како организатор на изборите, и тие подоцна можат да бидат искористени како инструмент на опозицијата за превенирање на одговорноста пред гласачкото тело во случај на постигнување на слаби резултати на изборите. „Доколку победи опозицијата приговорите стануваат ирелевантни, а доколку загуби целата вина за изборниот пораз се префрла на власта.“¹⁴

БОЈКОТО НА ПАРЛАМЕНТАРНИТЕ ИЗБОРИ 1994

Бојкотот на избори не е непозната политичка практика и во Македонија. За време на одржување на парламентарните избори во 1994 година, тогашната опозиција предводена од ВМРО-ДПМНЕ реши да го бојкотира вториот круг од изборите. Власта предводена од лидерот на СДСМ, Црвенковски, решила да ги игнорира заканите на опозицијата, иако биле оправдани голем дел од забелешките на опозицијата. Меѓу основните приговори биле „преголем период од гласање до објавување на податоците, неадекватни гласачки ливчиња како и нерегистрирани гласачи, со оглед дека и самата изборна комисија признала дека над 10% од гласачите не биле регистрирани, но сепак гласале. Иако далеку од задоволни, меѓународните набљудувачи сепак им дале преодна оценка на изборите“.¹⁵ Како последица на неучеството на опозицијата, пратениците кои биле избрани во новото Собрание биле исклучиво од редовите на тогашната власт, а опозиција била само виртуелен поим.

По бојкотот на вториот круг од парламентарните избори во 1994 година од страна на ВМРО-ДПМНЕ и Демократската партија, целокупната власт во државата била концентрирана во коалицијата *Сојуз за Македонија* предводена од СДСМ. „Со отсутството на парламентарна опозиција од една и поддршката од Запад (меѓународната заедница) од друга страна, власта имаше комодна позиција“¹⁶ пред сè поради непостоенето на институционална политичка сила која би ја предизвикала. Како последица на бојкотот на опозицијата, периодот на владеење на СДСМ од 1994 до 1998 година е карактеристичен

¹² Lindberg, Staffan I. *Election Outcomes: A dimension of Democracy?*, стр. 23, <http://people.bu.edu/jgerring/Conference/MeasuringDemocracy/documents/Lindberg.pdf>

¹³ Hyde, Susan D., 2011, стр. 183 и Alvarez, R. Michael; Hall, Thad E. and Hyde, Susan D. *Election Fraud: Detecting and Deterring Electoral Manipulation*, Washington D.C: Brookings, 2008, стр. 230.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Bideleux, Robert and Jeffries, Ian, *The Balkans A post-Communist history*, New York: Routledge, 2007, стр. 344.

¹⁶ Boduszynski, Mieczyslaw P., *Regime Change in the Yugoslav Successor States: Divergent Paths toward a New Europe*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2010, стр. 148.

по својата нетранспарентност и „немање заложба за вистински плурализам... Тој е исполнет со корупциски скандали кои ја опкружувале Владата на Црвенковски... и затоа власта се перципира како исклучително арогантна во очите на јавноста.“¹⁷ Тоа придонесува да се создаде длабока недоверба на населението кон владејачките елити со оглед дека „во истражување од декември 1995, само 10% од населението сметало дека Владата добро работи, 14% дека е рано да се процени, додека 68,67% сметале дека се неопходни промени во власта.“¹⁸

СОСТОЈБАТА СО ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ 2013

Како што беше напоменато во воведниот дел, опозицијата се закани дека ќе ги бојкотира локалните избори во Македонија, закажани за март 2013 година. Од претходната анализа на изборниот бојкот или закана со истиот, може да се издвојат неколку причини или ситуации кога изборниот бојкот е оправдан или има некоја шанса да и обезбеди политичка корист на партијата која бојкотира, иако како инструмент, дури и во авторитарските режими има мали шанси за некаков успех, односно остварување на зацртаните цели. Во следните пасуси се анализираат овие ситуации во контекст на актуелната состојба во Македонија.

Основано сомнение за нарушување или нерегуларности во претстојниот изборен циклус

Во изминатите неколку изборни циклуси, изборите во Македонија, од страна на актерите во изборниот процес, како и од домашниот и од меѓународниот мониторинг беа оценувани како фер и демократски, односно „компетитивни, транспарентни и добро администрирани.“¹⁹ Тоа придонесува кон заклучокот дека и следниот изборен процес ќе биде отворен за слободно изјаснување на граѓаните, иако во своите причини за бојкот, опозицијата ги наведе и пречистување на избирачкиот список, како и измена на изборниот законик. Сепак, изборниот список според работната група составена од претставници на власта и опозицијата излезе со официјално соопштение дека тој е целосно пречистен.²⁰ Што се однесува до препораките на ОБСЕ/ОДИХР за дополнување на изборниот законик, постои определен дисбаланс во изјавите на власта и опозицијата, иако во неколку соопштенија власта се обврза дека е спремна за дополнителни преговори со цел да бидат надминати разликите.²¹ Со оглед дека овие предуслови за прекинување на бојкотот не беа релевантни и за самата опозиција, *основано сомнение за нарушување на изборниот процес* не постои како причина за бојкот во овој случај.

¹⁷ *Ibid*, стр. 149.

¹⁸ Dawisha, Karen; Parrott, Bruce *Politics, Power and the Struggle for Democracy in South-East Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997 стр. 237.

¹⁹ European Commission Progress Report-Macedonia 2011, стр. 7, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents

²⁰ Повеќе медиуми, пример МТВ од 21.12.2012, www.mtv.com.mk

²¹ Повеќе медиуми, пример Радио слободна Европа од 17.2.2012, <http://www.makdenes.org>

Слаба поддршка од јавноста на владејачката политичка структура

Според повеќе агенции за истражување на јавното мислење, власта е сè уште во релативна предност пред опозицијата, односно има поголема поддршка. Во анкетата на Институтот за политички истражувања Скопје-ИПИС од ноември 2012 година²², рејтинзите се 22,5%-16,5% во корист на владејачката ВМРО-ДПМНЕ, додека според Меѓународниот републикански институт-ИРИ разликата е уште поголема, односно 27% за власта, а 13% за опозицијата, односно СДСМ,²³ што ја прави нерелевантна и претпоставката за *слаба поддршка од јавноста* кон власта. Во овој случај е релевантна претпоставката дека поради реалните огледи за пораз, токму опозицијата преку закани за бојкот прави обиди да го дискредитира изборниот процес претходно објаснето од Линдберг и Сузан Хајд, како една од причините за изборен бојкот.

Силно одобрување од меѓународната заедница

Веднаш по најавите за бојкот, меѓународната заедница излезе со став дека сите политички актери треба да учествуваат на изборите и дека нивен бојкот ќе биде исклучително штетен за Македонија и нејзините евро-атлантски интеграции. Во целокупната комуникација со политичките елити, најголемиот притисок беше насочен токму кон опозицијата, каде се бараше таа да се откаже од најавениот бојкот. Ваквиот став беше повекепати потврден и кулминираше со заедничко соопштение на претставниците на ЕУ, ОБСЕ, САД и НАТО во Македонија, каде се бара дијалог и надминување на кризата.²⁴

Поставување на прифатлива кондиционалност кон власта за прекинување на поставената закана со бојкот на изборите

Иако излезе со повеќе услови, како што се менување на дел од министрите, повторно пречистување на избирачкиот список и имплементирање на препораките од ОДИХР во изборниот законик, основен предуслов на опозицијата за прекинување на бојкотот на локалните избори, а на кој инсистираше без можност за отстапка, беше распишување на предвремени парламентарни избори.²⁵ Власта овој предуслов го отфрли и оцени како неприфатлив со оглед дека пред нецели две години, токму на барање на опозицијата имаше предвремени парламентарни избори²⁶, со што самото рацио за бојкот на избори поради распишување на други избори ја изгуби својата смисла и ги сведе на минимум шансите за постигнување компромис.

²² Истражување спроведено од 29.10. до 1.11.2012, објавено на 4.11.2012, www.ipis.org.mk

²³ Повеќе медиуми, пример Канал 5, објавено на 10.12.2012, <http://kanal5.com.mk>

²⁴ Повеќе медиуми, пример Дневник, објавено на 14.2.2013, <http://www.dnevnik.com.mk>

²⁵ Повеќе медиуми, пример Капитал, објавено на 9.1.2013, <http://www.kapital.mk>

²⁶ Соопштение на премиерот од 12.2.2013, <http://www.vlada.mk/node/5800?language=mk>

БОЈКОТ ЗА РАСТ НА ПОЛИТИЧКАТА ПОДДРШКА ИЛИ ЗА РАСПАД НА ПАРТИСКАТА СТРУКТУРА

Во претходниот текст беше сумирана самата идеја и цел на бојкот на изборите, но во случајот со Македонија треба да се напомене и суштинското значење на локалните избори како предмет за опсервација и тоа пред сè за самите политички партии во Македонија, особено од аспект на следните парламентарни избори. Бојкотот на изборите, сумирано преку претходните примери, може да се оцени како исклучително рискован, па дури и хазарден потег за партиите кои би го бојкотирале изборниот циклус, иако самата закана за бојкот, без негово спроведување, како инструмент на политички притисок врз власта и обид за создавање на афирмација и поддршка кај меѓународната заедница, во некои случаи може да биде и ефективен.

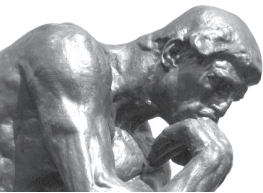
Во Македонија позитивен елемент на заканата за бојкот (но без негово ефектуирање) за опозицијата, претставува креирање внатрешнопартиски политички импетус, особено важен за политичка партија со раководство кое има слаб интегритет и кредибилитет меѓу гласачите и членството, а создаден како резултат на повеќе изборни порази. Во овој случај заканата за бојкот може да даде поголем поттик за активирање на членството, да обезбеди посилна јавна присутност и визибилност на партијата, како и да креира линк меѓу членовите и раководството на партијата, со што би се обезбедила кохезија меѓу партијата и гласачкото тело.

Сепак, потребно е да бидат исполнети неколку предуслови за бојкотот, односно заканата за бојкот да биде позитивно перципирана од пошироката јавност, како и да привлече силна поддршка од меѓународната заедница, бидејќи за негова јустификација и ефективност мора да бидат исполнети сите или некои од претходно анализирани карактеристики во актуелниот политички етер: *основано сомнение за нарушување или нерегуларности во претстојечкиот изборен циклус, слаба поддршка од јавноста на владејачката политичка структура, силно одобрување од меѓународната заедница или во краен случај поставување на прифатлива кондиционалност кон власта за прекинување на поставената закана со бојкот на изборите.*

Со оглед дека, како што беше аргументирано и претходно, ниту еден од овие предуслови не беше ниту делумно исполнет, неуспехот на опозицијата да ја ефектуира заканата за бојкот, како и инсистирање за продолжување на процесот со спроведување на бојкот на локалните избори, ќе доведе до преиспитување на целите и ефектите на истиот помеѓу највисокото раководство од една и членовите, симпатизерите како и експертско-медиумската елита блиска до опозицијата од друга страна. Тоа може да придонесе за губење на кредибилитетот на раководството од страна на поддржувачите на политичката опција и во случај на неприфаќање на одговорност од нивна страна, изразена преку депонирање на оставки на функциите, можно е сценарио кое ќе доведе до целосна дисолуција на политичкиот субјект, односно партијата.

ABSTRACT

During the last three local elections in Macedonia, the winning party also won the parliamentary elections that followed. Therefore, having in mind these aspects, a boycott of the local elections could be perceived as a very risky, even hazardous move for the boycotting party. On the other hand, a boycott as a tool for political pressure could sometimes be very effective for a political party of weak integrity and credibility among voters that is the result of several elections failures, thus ensuring greater public presence and visibility. But, in order to be positively perceived and to gain broader internal and international public support, a boycott, or more precisely, causing intimidation by opting for a boycott of the elections, several preconditions need to be fulfilled for its justification and effectiveness: existing suspicion of irregular elections with a history of similar attempts, weak public support for the ruling party, strong support from the international community, or at least putting forward viable demands to the authorities as a precondition to end the threat of boycotting the elections.

Стручна статија
УДК: 342.8:352(497.7)

► ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ – ПРЕДИЗВИК ЗА ПРОМОЦИЈА НА НОВИ ЦИВИЛНИ ВРЕДНОСТИ

автори: Јонуз Абдулаи / Африм Треси

ВОВЕД

Во многу текстови, публикации и разни научни истражувања, изборите честопати се замислени како значајни и неопходни општествено-политички процеси кои претставуваат искажување на ставовите на граѓаните, нивната политичка определеност, валоризација на одредени политики, кои се нудат како опција за изнајдување алтернативни можности и излезни решенија за нивните секојдневни потреби. Изборите се алатка преку која граѓаните можат да го контролираат владеењето на политичките елити. Исто така, преку изборите граѓанинот-гласачот има можност да се самоконтролира и да бара радикални промени со исклучување на „никаквеците-злосторниците“ кои ги перципира како главна пречка и виновници за влошената политичко-економска состојба во земјата. Преку овој механизам граѓаните го користат своето елементарно право да избираат и да бидат избрани и непосредно да одлучуваат за движењето на целокупните процеси во земјата.

Изборите како општествен процес се темелат врз начелата кои произлегуваат од Универзалната декларација за човекови права. Во член 21 на оваа декларација се вели:

1. Секој има право да учествува во управувањето со неговата земја, непосредно или преку слободно избрани претставници.
2. Секој има право на еднаков пристап кон јавните служби во неговата земја.
3. Волјата на народот ќе биде основата на власта, волјата на народот ќе се изразува на повремени и автентични избори,

што ќе се одржуваат, со универзално и еднакво право на глас и со тајно гласање или според соодветните процедури на слободно гласање.¹

Иако оваа декларација самата по себе не е договор, таа е обврзувачка за сите земји членки на ОН, меѓу кои е и Македонија. Според овој општоприфатен меѓународен правен акт, произлегува дека правото на граѓанинот за избор на своите претставници е загарантирано право, кое треба да се негува, почитува, мотивира и промовира од релевантните институции на земјата.

Од друга страна, почитуваниот харвардски социолог и економист Јозеф Шумпетер ги портретира изборите како срце на демократијата. Од ова произлегува дека демократијата е институционален договор за одредување на носителите на јавните функции и воедно претставува натпревар помеѓу различните политички субјекти за добивање на гласот на народот.² Изборите преку гласот на народот се единствен начин преку кој одредена политичка партија или коалиција на повеќе политички субјекти го добива легитимитетот на народот за владеење. Овој процес на владеење трае до наредните редовни избори или до губењето на довербата на народот и организирање предвремени вонредни избори.

Во теоријата постојат и радикални пристапи кои изборите ги третираат како државни механизми со кои владите и политичките елити можат да вршат контрола врз нивните жители, да ги омекнат, да ги обработат и на крајот да ги владеат.³ Ваквите и слични појави се случуваат во земјите каде што има недостаток на деморатија, отсуство на политички дијалог или, кажано со еден збор, каде што има непочитување на основните човекови права и нефункционирање на правната држава. Овие појави се почести во слабите земји или во таканаречените земји во транзиција, какви што се земјите на западниот Балкан.

Изборите се мошне значаен општествено-политички процес за секоја демократска земја, бидејќи се основен регулатор за развојот на земјата и правното функционирање на државните институции како сервис на граѓаните. Кога сме кај изборите, неопходно е да се потенцираат основните функции кои според А. Хејвуд се:

- регрутација на политичарите;
- формирање на владите;
- делегирање – претставување;
- политичко влијание;
- едукација на гласачите;
- изградба на легитимитетот;
- зајакнување на елитите.⁴

¹ http://unicode.org/udhr/d/udhr_mkd.html

² Andrew Heywood, *Politika* 2008, Prishtina, f. 211.

³ Ginsberg, B. (1982), *The Consequences of Consent*.

⁴ Andrew Heywood, *Politika*, Prishtina, 2008, str. 205, 213.

Сите овие функции се значајни но би ја издвоиле изградбата на легитимитетот како најзначајна компонента во изборниот процес, бидејќи тоа претставува предуслов за оживотворување на основните принципи на демократијата во една земја.

ЛОКАЛНИТЕ ИЗБОРИ

Оваа материја која се однесува на изборите, а посебно на локалните избори се одредува и регулира и според Европската повелба на локалната самоуправа, донесена од страна на Советот на Европа во 1985 година. Според ова повелба правото на локалната самоуправа се подразбира како право и способност на локалните власти, во границите на законот, да ги регулираат и да раководат со јавните работи, врз основа на сопствената одговорност и во интерес на локалното население на општината.⁵

Ова значи дека избраните органи од страна на граѓаните имаат право да донесуваат прописи и одлуки со кои ќе го регулираат начинот на извршување на јавните работи и ќе бидат одговорни за извршувањето на истите. Работењето на локалните власти треба ексклузивно да биде во интерес на локалното население и решавање на нивните секојдневни проблеми, а не да се претвори во полигон каде ќе се лансираат големи политики, поттикнувајќи понекогаш и оштри реакции од соседните држави и меѓународниот фактор.

МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА

Досегашните теоретски искажувања претставуваат основа за исцрпна анализа на состојбата во Македонија, во пресрет на следните редовни локални избори. Социо-економско-политичката состојба во Македонија е тешка, бидејќи земјата се соочува со голема невработеност, слаб економски раст, влошена економска состојба на сопанството, како и намален квалитет на животот кај граѓаните. Глобалната економска криза има големо влијание врз целокупните процеси во државата, но тоа се рефлектира и врз влошената економска и политичко-безбедносната состојба во земјата. Не се преземаат доволно мерки за подобрување на економската криза, туку напротив, земјата се задолжува сè повеќе, така што статусот на граѓанинот секојдневно се влошува. Македонија е земја која поминува низ тежок и долг период на транзиција во која поголемиот дел на населението стана посиромашно, каде што вработеноста изнесува 30.6%⁶, а сето ова придонесува кон зголемувањето на социјалната нестабилност.⁷

Моменталната влошена состојба во земјата придонесува во губење на довербата во институциите на државата, бидејќи граѓаните не гледаат

⁵ http://www.imor.org.mk/programmes/lokalnasamouprava/evropska_povelba.html

⁶ <http://www.stat.gov.mk/PrikaziSooopstenie.aspx?rbtxt=98>

⁷ *The Quality of Life in a Global Crisis Era: The reality of Macedonia's Albanians*, Ali Pajaziti, Jonuz Abdullai, Elmi Aziri, 2013 Skopje.

излезни решенија, особено кога има недостаток на алтернативни решенија за подобрување на квалитетот на животот. Ваквата состојба придонесува за намален интерес на граѓаните за идните локални избори закажани за 24 март 2013, за што зборуваат и спроведените истражувања од страна на релевантни меѓународни институции, каде што како неопределени се изјасниле дури 27% од испитаниците.⁸

Според нашите досегашни анализи, при што се искористени повеќе извори од електронски и пишани медиуми, дојдовме до заклучок дека зголемениот број неопределени и незаинтересираноста на голем број испитаници произлегуваат од слабата и неквалитетна таканаречена фолк-патриотска предизборна понуда. Во овој случај потенцијалните гласачи не се препознаваат во овие предизборни програми и не се чувствуваат како дел од процесот на креирање на политиките на локално ниво.

Покрај горенаведените причини за слабиот интерес на граѓаните за следните локални избори, сметаме дека истите треба дополнително да се бараат и во сегашната лоша политичка клима во земјата, во недостатокот на политички дијалог како и во оддалечувањето од евроинтеграциските процеси, за што потврда се и зголемениот број посети и притисоци врз извршната власт и опозицијата, од страна на меѓународниот фактор во земјата, особено од претставниците на ЕУ.

Покрај слабиот интерес на граѓаните во Македонија за претстојните локални избори, посебно треба да се истакне дека во северозападниот дел на државата досега преовладува недостаток на реална понуда со развојни економско-социјални програми. Наместо тоа, се појавуваат старите локални играчи кои не нудат никаков одговор и решение за големата невработеност, зголемената миграција на населението во странство, социјалната беда и загрозената сигурност на граѓаните. Истите тие старо-нови кандидати за градоначалници на општините, со исклучок на поединци, продолжуваат да го дефокусираат вниманието на локалното население од нивните секојдневни проблеми, играјќи на националната карта, со тоа што ја прикажуваат својата реална слика како лажни патриоти преку објавување на слики и приказни од нивното „славно“ војничко и логистичко минато.

Според нашите анализи од теренот, можеме да подвлечеме дека поголемиот дел на населението не гледа излезни решенија во ова празна и веќе конзумирана реторика, туку бара излезни решенија од овој социјален пекол. Во прилог на изнесеното следува и изјавата дека освен со инфраструктурните проблеми со кои се соочуваат граѓаните, треба да се истакне дека голем број од етничките Албанци се преокупирани и со проблемот на лебот, на работното место, на малиот бизнис и сите овие натпреварувачи во идните локални избори ќе

⁸ <http://evesti.mk/2012/12/10/anketa-iri-vmro-dpmne-so-dominantno-vodstvo-pred-sdsm/>

треба да се фокусираат во создавањето на една политичка клима која што ќе привлече надворешни инвестиции⁹.

ШТО ДА СЕ ПРЕЗЕМЕ?

За подобрување на општата клима на овие локални избори, многу е важно да се почне со политичка едукација на граѓаните во општините, бидејќи во досегашните избори тие биле политички силувани, деградирани, манипулирани, омаловажувани, и како резултат на сето тоа имаме полнење на кутии и нерегуларни избори. Сите овие недостатоци се споменати во изминатите извештаи на ОБСЕ/ОДИХР.

Локалниот политички ангажман може да повлијае врз зацврстување на демократските вредности и свеста, како и врз однесувањето на граѓаните. Затоа цел на локалните политички претставници е сериозно да ја сфатат артикулираната волја на граѓаните и да стапат во интензивен дијалог со нив – како за прифаќање на нивната политика така и за зајакнување на демократијата.¹⁰

Исто така, во прилог на подобрувањето на заинтересираноста на населението за нивно активно учество во работата на општините е направена анализа на одговорноста и транспарентноста на неколку локални самоуправи во северозападниот дел на Македонија.

Проектот „Локална одговорна и транспарентна самоуправа“ (ЛОТС), ги опфати единиците на локалната самоуправа во северозападниот дел на Македонија: Јегуновце, Теарце, Тетово, Желино, Брвеница, Боговиње, Гостивар, Врпчиште, Маврово и Ростуше, Зајас, Осломеј, Вранештица, Другово, Македонски Брод и Кичево.¹¹

Како резултат на ова истражување општината Тетово беше рангирана прва во листата на транспарентноста на општините.¹²

Ова истражување и сличните треба да бидат позитивен модел како граѓаните треба да го зголемат своето учество во процесот на одлучувањето во локалната самоуправа и со тоа да го зголемат своето задоволство од услугите кои ги добиваат од локалната администрација како и од градоначалникот. Овие показатели сметаат дека ќе ги зголемат довербата и интересот на граѓаните за поголема излезност на локалните избори.

За важноста и улогата на граѓанинот во процесот на одлучувањето има повеќе стручни истражувања од повеќе автори. Еден од најистакнатите во ова поле е американскиот научник Фукујама, кој посебно значење ѝ придава на улогата

⁹ Коха, 17 јануари, 2013, страна 4.

¹⁰ Политичка мисла – Локалната самоуправа и учеството на граѓаните, Скопје, 2012, стр. 17-18.

¹¹ <http://www.civicamobility.org.mk/attachments/article/23/Lokalna%20odgovorna%20i%20transapentna%20samouprava.pdf>

¹² Локална одговорна и транспарентна самоуправа – извештај од истражувањето, Цветко Смилевски, Јонуз Абдулаи, Катица Михајловиќ, АДИ 2012, Гостивар, страна 58.

на граѓанинот во изградбата на државните институции во XXI век. Според него, добра државна институција е таа која му служи на својот клиент – на граѓанинот преку својата транспарентност и ефикасност.¹³

Од ова произлегува пораката дека институциите на државата, со тоа и локалната самоуправа, треба да играат важна улога во процесот на воспоставување взаемна доверба меѓу институциите и граѓаните со цел остварување на интересите и потребите на граѓаните. Во таа насока, сметаме дека за граѓаните на Република Македонија во овој миг би било практично имплементирањето на мотото на германската партија ЦДУ, која гласи: „Активни граѓани, силна држава, една земја со отворен ум“.¹⁴

ЗАКЛУЧОЦИ

Како заклучок можеме да истакнеме дека граѓаните на Република Македонија се пред уште еден мошне значаен испит на крвката демократија, бидејќи се работи за локалните избори како тест на нивната зрелост.

На овие избори граѓаните треба да ги тестираат не само можните кандидати, туку пред сè и нивните програми, споредувајќи ги со претходните ветувања, како и да го изберат најдоброто помеѓу скромните реални понуди и големите политики.

Изборите се механизам за легитимирање на понудените програми и дадената доверба од страна на избирачите за своите идни претставници во локално ниво, кој не треба да се отфрли-бојкотира, туку треба најрационално да се употреби.

Да се извлече поука од минатото и одлучно да се санкционираат „натрапниците“ со тоа што засекогаш би ги елиминирале од политичката сцена.

Транспарентна и одговорна локална самоуправа е патоказ кон поголема заинтересираност на граѓаните, со тоа што тие би биле активни креатори и носители на реформите-промените во нивната средина.

Библиографија:

Andrew Heywood, *Politika*, Prishtina, 2008, str. 205, 213

The Quality of Life in a Global Crisis Era: The Reality of Macedonia's Albanians, Ali Pajaziti, Jonuz Abdullai, Elmi Aziri, 2013 Skopje.

Ginsberg, B. (1982) *The Consequences of Consent*.

Коха, 17 јануари 2013.

J. Abdullai, *Ndryshimet sociale dhe tranzicioni*, f. 172, 2008 Tetovë.

Politika dhe politikat publike, Jonuz Abdullai, 2011 Tetovë.

Политичка мисла – Локалната самоуправа и учеството на граѓаните, Скопје 2012.

¹³ Francis Fukuyama, *Ndertimi i shtetit*, Tiranë, 2008, f. 55.

¹⁴ ЦДУ – Принципите на слободата и безбедноста за Германија, 2008, стр. 81.

Локална одговорна и транспарентна самоуправа – извештај од истражувањето, Цветко Смилевски, Јонуз Абдулаи, Катица Михајловиќ, АДИ 2012, Гостивар.

Francis Fukuyama, *Ndertimi i shtetit*, Tiranë, 2008.

ЦДУ – Принципите на слободата и безбедноста за Германија, 2008.

<http://vesti.mk/2012/12/10/anketa-iri-vmro-dpmne-so-dominantno-vodstvo-pred-sdsm/>

http://www.imor.org.mk/programmes/lokalnasamouprava/evropska_povelba.html

http://unicode.org/udhr/d/udhr_mkd.html

<http://www.civicamobilitas.org.mk/attachments/article/23/Lokalna%20odgovorna%20i%20transapentna%20samouprava.pdf>

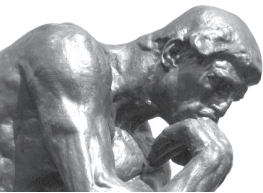
<http://www.stat.gov.mk/PrikaziSooopstenie.aspx?rbtxt=98>

ABSTRACT

The article aims to analyze the role of the citizens/voters in the process of policy making and the involvement in civic initiatives with the intention to overcome the difficult economic situation. Considerable attention is paid to the causes and effects of the decrease in the number of voters, the loss of confidence in the institutions and the changes in the political culture of the citizens. The lack of an appropriate offer for the development of the municipalities and the lack of solutions for many problems that burden the citizens on a local level are the key factors that have contributed to the recent low turnout rates in Macedonia, particularly in the northwestern region. It is presented as specific a phenomenon, since most of the candidates for mayors prefer to deal with “great” regional policies, in some cases on a global level, neglecting the fact that their only commitment should be to the common citizens in the municipality where they run as candidates for mayors.

On the other hand, despite the increased international monitoring in the country, the numerous problems during the previous elections in Macedonia, the various pressures, the Voter Lists recently contested by OSCE/ODIHR – all this contributes to the loss of confidence in organizing free and democratic elections. This is also a relevant factor in the decreased number of voters, who are primarily politically undecided and, according to the surveys conducted by various organizations, represent a vast voting body.

All these factors obstruct the democratic process in the country and cause direct damage to the citizens, who should comply with the “great” policies of their mayor and continue dealing with their local problems as hostages of local political primitivism.

Research article

UDC: 329:323.15(437.6:=511.141
329:323.15(497.7:=18)

► ENGINEERING ETHNO-MINORITY PARTIES: THE HUNGARIAN ETHNIC PARTIES IN SLOVAKIA AND THE ALBANIAN ETHNIC PARTIES IN MACEDONIA

author: Josipa Rizankoska

INTRODUCTION

Parties holding a purely ethnic agenda were established in Slovakia and Macedonia¹ as a result of the unwillingness or incapability of the post-communist parties to include the minorities' interests within their agendas in the first place. Following the Lipset and Rokkan's social cleavage division, Kostecký² explains that, regarding the Slovak case, some signs of state-church cleavage, agriculture-industry, and class cleavage, paradoxically, exist; however, the biggest divide among the voters was along the center-periphery cleavage, which actually divides the ethnic majority from the minorities. The Macedonian society is also represented by many cross-cutting cleavages such as religious, cultural, linguistic, etc. Nevertheless, the most salient cleavage is, again, along the ethnic lines (centre-periphery).

After the independence, the Hungarian minority in Slovakia established several parties with various clearly articulated political stands and it even caused some internal disputes and

¹ Slovakia's biggest minority is the Hungarian, with a share of 9.7 % of the total population and the Albanians in Macedonia constitute 25.17% of the total population.

² Kostecký, T., 2002. *Political Parties after Communism: Developments in East-Central Europe*; Baltimore and London: The John Hopkins University Press. Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

fragmentations throughout 1990-1992.³ While both MKP and Most/Híd participated in the last two electoral races, only the later holds MP seats in the 2012 Slovak Parliament. For the Albanian ethnic parties in Macedonia, on the other hand, their generally similar programmes and ideology were always perceived as secondary; nonetheless, parties split and new parties emerged over time. Seven parties of the Albanian minority played roles in the Macedonian post-socialist politics.⁴ After the 2011 elections, PDSH, BDI, and NDR hold MP seats in the Macedonian Assembly. Friedman⁵ considers that the Magyar parties in Slovakia have exhibited a variety of programmatic commitments⁶ in areas not pertaining directly to the status of the Magyar population within the state; the greatest divergence among the larger Albanian parties represented in the Assembly of the Republic of Macedonia, has been in their degree of radicalism on issues of minority rights. In both cases, the parties' manifestos were rarely the bases on which the party leadership decided to merge or to split; ideological differences were not a problem for the Hungarian parties to merge, and the similarities were not an incentive for the Albanian parties to merge in a coalition.

Thus, the question naturally arises: *why the transformation of the ethnic political parties in Slovakia and Macedonia took different trends in certain periods? What were the reasons for one minority group to separate itself into different political parties or to stay together in a coalition (or a party)?*

Three main factors are considered to influence the above mentioned different path: first, the practice of inclusion/exclusion of the ethno-minority parties in the governmental coalitions (promoted by the proportional representation (PR) electoral system), second, the electoral rules providing inclusion or preventing the ethno-minority parties inclusion in parliament and finally, the local level (decentralized) battlefield practices that influenced the level of bitterness in the intra-ethnic party competition.

THE POSITION OF THE ETHNIC MINORITY PARTIES IN THE GOVERNING COALITIONS

Ethno-(regional) minority parties can have a viable coalition bargaining power. The inclusion of these parties in the governing coalitions gives a sense of power to the minorities beyond their regions and it can reduce possibilities for conflict and violence.

³ Before the Hungarian Coalition Party (MKP-SMK= Magyar Coalition Party MKP/Stranka Madjarske Koalicie-SMK) emerged, three entities comprised the major Hungarian parties: Coexistence, the Hungarian Civic Party (HCP), and the Hungarian Christian Democratic Movement (HCDP); two smaller entities, the Hungarian Peoples Party and the Social and Democratic Union of Hungarians in Slovakia were present too. The Hungarian party Most/Híd (Bridge) was established in 2009 by the MKP defeated ex-long term leader, Béla Bugár. It was established primarily as a result of the internal split in MKP.

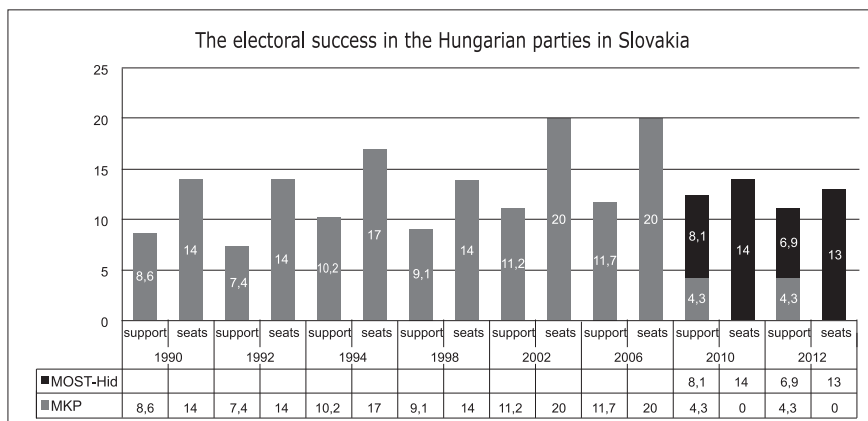
⁴ Party of Democratic Prosperity – (PDP=PPD), The People's Democratic Party (NDP=PDP), The Democratic Party of Albanians (DPA=PDSh), The Democratic Union for Integration (DUI=BDI), Albanian Democratic Union (DUA=BDSH), New Democracy (ND) and finally the latest founded National Democratic Revival (RDK=NDR).

⁵ Friedman, E., 2007. "Electoral system design and minority representation in Slovakia and Macedonia" in Bieber, F. and Wolff, S., 2007. *The Ethnopolitics of Elections*. London and New York: Rutledge Taylore and Francis Group, p. 28.

⁶ Ishiyama, T.J. and Breuning, M., 1998. *Ethnopolitics in the New Europe*. Colorado: Lynne Rienner Publishers. p. 56.

Graph 1 and Graph 2 demonstrate the support and the share of seats on a national level for the Hungarian ethnic parties in Slovakia and the Albanian ethnic parties in Macedonia, respectively.

Graph 1. The electoral success of the Hungarian ethnic parties in Slovakia 1990-2012

Source: Statistical Office of the Slovak Republic: http://app.statistics.sk/nrsr_2010/menu/index.jsp?lang=en

Since 1990, as it can be seen in Graph 1, Slovakia went through seven election terms for the national legislative body. In 1990 the six HCP elected deputies were included in the governing coalition under Vladimir Mečiar. In 1994, the next Prime Minister Jozef Moravcik included the two Hungarian Parties Coexistence and HCDP in the government lasting until September 1994. Mečiar constituted his third government excluding the Hungarian Parties from power.⁷

The 1998 new Prime Minister Mikulas Dzurinda constituted the government in which the governing coalition included the 14 MPs representing the new established Party of Hungarian Coalition (MKP).⁸ MKP gained several positions in the 1998 government cabinet and it was also given important lower-level posts.⁹ The relations with the Hungarian minority improved rapidly with the MKP's participation in the government. Despite all the intra-governmental transformations (due to

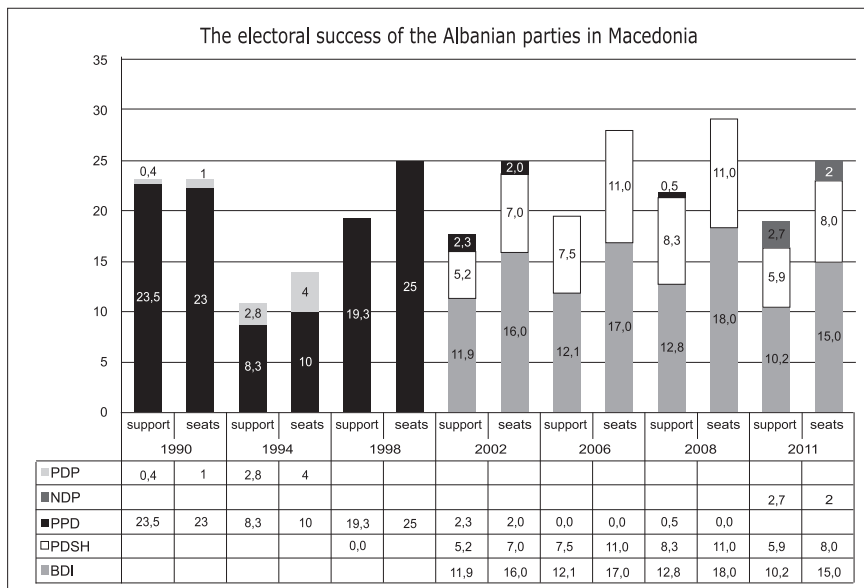
⁷ Toma, P.A. Kováč, D., 2001. *Slovakia: From Samo to Dzurinda*. Stanford, California: Hoover Institution Press, Stanford University.

⁸ Liptak, L. 2000. "Slovakia in the 20th Century" in Mannová, E. ed., 2000. *A Concise History of Slovakia*. Bratislava: Historický ústav SAV, Academic Electronic Press, Malova, D. and Dolný, B. 2006, "Politický Život." In Pekarovičová, J. and Vojtech, M. eds., 2006. *Slováci: Súčasné Slovensko*. Bratislava: Studia Academica Slovaca, STIMUL, Henderson, K., 2002. *Slovakia: the Escape from Invisibility*. London and New York: Routledge.

⁹ Némethová, D. and Öllös, L., 2003. "Hungarians in the Slovak Government" in Robotin, M. and Levente, S., 2003. *A New Balance: Democracy and Minorities in Post-Communist Europe*. Budapest: Open Society Institute.

macroeconomic reasons) and several disputes, the Hungarian coalition partner was supportive of the government's economic reforms.¹⁰ The 2002 Dzurinda government kept MKP as partner in power.¹¹ This time by having 20 MPs, MKP had four ministerial positions and six state secretaries in the Slovak Government. In 2006, the Cabinet of the new Prime Minister Robert Fico, enjoying a comfortable parliamentary majority, was marked by an increased ethnocentric element in domestic politics and exclusion of the 20 MP Seats for the Hungarian Parties from the government.¹² The 2010 Radicova government included Hid-Most (with 14 MPs) into the four-party centre-right coalition and the relationship with the Hungarian minority and Hungary improved. However, the Hungarians were excluded from the latest 2012 Fico government.

Graph 2. The electoral success of the Albanian parties in Macedonia

Source: State Election Commission of R. Macedonia: <http://www.sec.mk/index.php/arhiva>

Macedonia has also gone through seven electoral runs. After the 1990 elections, no party obtained an absolute majority in Parliament, thus a Technical Cabinet was

¹⁰Henderson, K., 2002. *Slovakia: The Escape from Invisibility*. London and New York: Rutledge.

¹¹Malova, D. and Dolný, B. 2006. "Politický Život" in Pekarovičová, J. and Vojtech, M. eds., 2006. *Slovacicum: Súčasné Slovensko*. Bratislava: Studia Academica Slovaca, STIMUL.

¹²Mesežnikov, G. 2008. *Vnútropolitický vývoj a system politických strán*. In Kollár, M., Mesežnikov, G. and Bútorá, M., 2008. *Slovensko 2007: Súhrnná Správa o Stave Spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.

constructed including the Albanian PPD.¹³ New government was established in 1992 by Crvenkovski's leftist coalition, including the two Albanian parties PPD and PDP. PPD received five ministerial chairs in this coalition government, including deputy premiership. Fearing a viable future perspective of long-term opposition, PPD did not withdraw from the executive, even if it considered the ministerial positions as insufficient.¹⁴ After the February 1994 Congress of PPD, when the radical faction refused to participate, the party split. This fraction decided to organize another congress at the same time, and formed the *Partia e prosperitetit demokratik të shqiptarëve* -PDPA (PDSH). Ironically, the Macedonian right wing biggest party (VMRO-DPMNE) and PPD managed to cooperate as two nationalistic parties.

In the next 1994 parliamentary elections Crvenkovski won the elections and included the moderate Albanian party PDSH once again in the governmental coalition. In the 1998 parliamentary elections the right-oriented Georgievski constituted the government choosing PDSH as its coalition partner. PDSH won three ministries in the cabinet. This "two-side nationalistic" coalition was considered strange from the very beginning.¹⁵ Crvenkovski's wide coalition, 'Together for Macedonia', won the parliamentary elections in 2002, and the new Albanian coalition partner in this government was Ali Ahmeti's BDI, constituted from the Albanian National Liberation Army (ANA) during the 2001 conflict.

After the 2006 elections, the new VMRO-DPMNE leader Nikola Gruevski, refused to include BDI in the government in spite of the better results compared to DPMNE's coalition partner PDSH. A high level of dissatisfaction derived from this political decision; thus, with the early elections on 1 June 2008, the new coalition government of Gruevski included BDI and several parties representing smaller ethnic minorities. In this coalition the Deputy Prime Minister was an ethnic Albanian. The early elections in 2011 once more consolidated the same coalition even though BDI entered the government with 3 seats less.

ELECTORAL ENGINEERING AND ETHNIC PARTIES

By "manipulating" the size of the electoral districts (from 4 electoral units to a countrywide constituency) and by frequent tinkering with electoral rules, Slovakia found difficult to establish stable and predictable patterns of representation, i.e. clear and transparent links between the members of parliament and the electorate.

The Slovak Electoral Law of 1990 established the PR system in four electoral district party lists with 3% threshold for representation in the Slovak National Council. For the 1992 parliamentary elections the threshold was raised to 5%, (7% for coalitions of two and three parties and 10% for coalitions of four and more parties) with Hagenbach-Bischoff quota, resulting with a disproportionately larger scale of

¹³Rychlic, J. and Kouba, M.2003. *Dejinu Makedonie*. Praha: Nakladatelství Ludové noviny.

¹⁴Bugajski, J., 2002. *Political Parties of Eastern Europe: A Guide to Politics in the Post-Communist Era*. New York, London: The Center for Strategic and International Studies: M.E. Sharpe.

¹⁵Friedman, E., 2003. *The Spectre of Territorial Division and the Ohrid Framework Agreement*. European Centre for Minority Issues (ECMI) Brief No. 9, Flensburg.

parliamentary seats than expected.¹⁶ The 5% threshold resulted with 23.8% votes given to parties not able to exceed that limit. The learning effect in 1994 elections led to strategic voting and the wasted votes declined to only 13%.¹⁷

Mečiar amended the Electoral Law only four months before the 1998 elections¹⁸ by banding the pre-electoral coalitions (blocks). The opposition circumvented this by officially registering parties instead or forming coalitions; consequently, the three existing Hungarian parties tightened their previous coalition by forming the Party of Hungarian Coalition (MKP).¹⁹ Mečiar, again, wanted to stay on top of the party candidate list which would be presented all over the country, so the 4 electoral units of 1994 were transformed into one-countrywide unit.²⁰ After his defeat, the parliament passed amendments to the parliamentary election law, and the formation of electoral alliances was re-enabled. The trend of increasing the representation of more parties in parliament was mitigated by the simultaneous increase of the threshold (5% for single candidate parties, 7% for two or three parties ally, and 10% for more than 4 parties coalition). The discouraging effect of the higher threshold was justified with the reasoning of preventing governmental instability once a coalition forms a government.²¹

With the changes of the Electoral Law in 2004, parliamentarians are still elected in one countrywide constituency on the basis of PR with a preferential element. Individual candidates cannot stand for elections to the parliament, which is not in line with paragraph 7.5 of the 1990 OSCE Copenhagen Document,²² and this was also pointed out in the latest OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Report on the Early Parliamentary Elections in March 2012.²³

The effect of the Slovak electoral system in general was to produce a multi-party system, where the average number of participating number of parties in the Slovak Parliament is six. Changing the threshold had direct implications on the small political parties; it has been and still is an obstacle for the ethnic parties, too. As mentioned before, in order to outsmart the legislature obstacles of by-passing the high threshold, the three ethnic Hungarian parties formed a coalition; As soon as

¹⁶ Birch, S. Millard, F. Popescu, M. and Williams K., 2002. *Embodying Democracy: Electoral System Design in Post-Communist Europe*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

¹⁷ Kostelecký, T., 2002. *Political Parties after Communism: Developments in East-Central Europe*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press; Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

¹⁸ Toma, P.A. Kováč, D., 2001. *Slovakia: From Samo to Dzurinda*. Stanford, California: Hoover Institution Press, Stanford University.

¹⁹ Némétová, D. and Öllös, L., 2003. "Hungarians in the Slovak Government" in Robotin, M. and Levente, S., 2003. *A New Balance: Democracy and Minorities in Post-Communist Europe*. Budapest: Open Society Institute.

²⁰ Birch, S. Millard, F. Popescu, M. and Williams K., 2002. *Embodying Democracy: Electoral System Design in Post-Communist Europe*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

²¹ Bielasia, J., 2002. "The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Post-Communist Europe". *Comparative Politics*, 34(2) (Jan., 2002), pp. 189-210; Kostelecký, T. 2002. *Political Parties after Communism: Developments in East-Central Europe*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press; Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.

²² OSCE, 2010, *Slovak Republic Parliamentary Elections 12 June 2010*. Warsaw: 21-23 April 2010 OSCE/ODIHR Needs assessment mission Report.

²³ OSCE, 2012, *Slovak Republic Early Parliamentary Elections 10 March 2012*. Warsaw: 23-26 January OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Report.

they split the electorate between the two parties the 4.3% support for SMK was inevitably wasted.

The electoral system of Macedonia underwent a complicated evolution; Two Round System (TRS) (which according to Horowitz should be in favor of the multiethnic societies) changed, first to a mixed system, and later to a fully proportional model (more favored by Lijphart).²⁴ In 1990 and 1994 Macedonia used a plurality electoral system in two rounds, where each of the 120 electoral units gave one representative in the parliament.²⁵

However, this model did not give the expected effects. Instead of constructing a stable government with a democratic majority, Macedonia "achieved" a highly polycentric parliament, with none of the parties winning absolute majority. The expected bigger concentration of political parties that the majoritarian system was supposed to provide did not occur; it constructed an unstable government and finally, instead of stable political parties with a coherent internal infrastructure, the political parties did not have a concrete orientation and addressed all social strata.

PPD leaders claimed that the party would have obtained much larger parliamentary representation after the 1990 elections (22 seats in parliament in a coalition with PDP) if the PR electoral rule had been in effect, and if the election authorities had not gerrymandered several electoral districts.²⁶ In the 1994 elections the electoral formula remained the same; however, the political parties established pre-electoral coalitions in order to challenge the segregated political party life.

In 1998 the TRS was changed by the mixed system: 85 out of 120 seats in Parliament were elected according to majoritarian vote and 35 under PR countrywide candidate list with a 5 % threshold. The relation vote-seat was improved with this system; the party scene started the practice of pre-electoral coalitions which decreased the political divide in the Macedonian society.²⁷

After the ethnic conflict in Macedonia in 2001, the electoral system was changed into fully proportional, with 6 constituencies, by using the D'Hondt formula. After the Ohrid Framework Agreement (OFA), the literature describes the political system of Macedonia as a soft power-sharing system²⁸. One overall consequence was that 16 parties participated on the 2002 elections as opposed to eight participating in 1998.²⁹ Macedonia is one of the rare cases of null threshold for a political party, which in a way justifies the "smaller" six electoral districts.

²⁴ Bielasiak, J., 2002. "The institutionalization of Electoral and Party Systems in Postcommunist Europe." *Comparative Politics*, 34(2) (Jan., 2002), pp. 189-210.

²⁵ Карамишева, Т., 2004. *Избори и изборни системи*. Скопје: Култура.

²⁶ Bugajski, J., 2002. *Political Parties of Eastern Europe: A Guide to Politics in the Post-Communist Era*. New York, London: The Center for Strategic and International Studies: M.E. Sharpe.

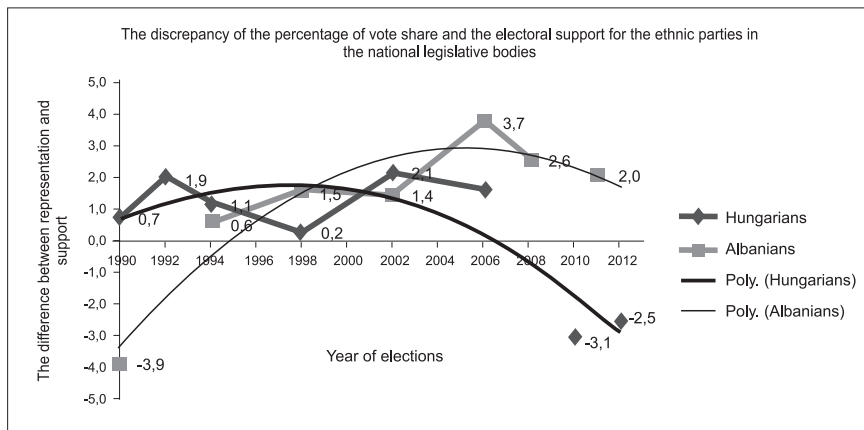
²⁷ Emerson, P. and Šedo, J., 2010. "Electoral systems and the link to party systems" in Stojarova, V. and Emerson, P. eds., 2010. *Party Politics in the Western Balkans*. Oxon and New York: Routledge.

²⁸ Kotevska, B., Novakova, K., 2012. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in the Local Self-Government in Macedonia after the Ohrid Framework Agreement: Policy Implications and Policy Recommendations*. Skopje: Centre for Regional Policy Research and Cooperation "Studiorum", Skopje.

²⁹ Šedo, J. 2009. "The party system of Macedonia" in: Stojarova, V. and Emerson, P. eds., 2009. *Party Politics in the Western Balkans*. Oxon and New York: Routledge.

Nevertheless, the PR model in Macedonia resulted with further fragmentation of the party spectrum and it showed that instead of giving chances to the smaller parties, this model, as constructed, gave more chances to the bigger parties and left 100,000 votes unrepresented in parliament. The importance of the district magnitude was clearly seen in these elections when the disproportionality between the electoral votes and mandates was obvious. The “closed” party lists gave more power to the leaders and their closest associates. Thanks to the district magnitude, the PR electoral model gave typically majority system results.³⁰ The average number of parties in the Macedonian Assembly is six; however, one should keep in mind that this number of parties in Macedonia also signifies constituencies of wide coalitions. The Albanian parties had the highest representation in the 2008 elections - 29 representatives; this can be due to the fact that the electorate learned how the system functions and they voted “strategically”. This was not the case in the last elections due to the emergence of the NDR that happened to win two seats in parliament and split the Albanian bloc electorate even more.

Graph 3. The discrepancy of the percentage of vote share and the electoral support for the ethnic parties in the national legislative bodies in Slovakia and Macedonia

Source: State Election Commission of the Republic of Macedonia: <http://www.sec.mk/index.php/arhiva> and Statistical Office of the Slovak Republic: http://app.statistics.sk/nrsr_2010/menu/index.jsp?lang=en

Graph 3 gives an insight into the discrepancy between the percentage share of votes for the ethnic parties in the national legislative bodies in Slovakia and Macedonia and their electoral support. The general conclusion is that the share of seats for the ethno-regional (minority) parties in both cases was usually

³⁰ Каракамишева, Т., 2004. *Избори и изборни системи*. Скопје: Култура.

higher than the percentage of support from the total number of voters. Thus, the positive numbers demonstrate overrepresentation. The Albanian party was underrepresented only in the first democratic elections in Macedonia in 1990, but the Hungarian parties record underrepresentation in the last two consecutive elections.

THE LOCAL ELECTORAL BATTLEFIELD FOR THE ETHNIC MINORITY PARTIES

With the public administration reform of 2001-2005³¹ Slovakia became a decentralized state with a relatively effective system of regional (eight territorial regions) and local self-governance. Deputies of municipal councils and regional assemblies, majors, and regional governors are elected in direct competitions, which are open to political party candidates as well as to independent candidates. On national level, individuals cannot be seen as candidates if not pertaining to a party list.³² Traditionally, ethnic Hungarians have a high rate of political mobilization; as a result, this minority is represented effectively, so far mainly through MKP.³³ The establishment of self-governing regions and municipalities creates new opportunities for the Hungarian minority to influence day to day affairs.

The 2002 local elections opened the space for four more political parties of the ethnic Hungarians in Slovakia running for mayors or councilors on the municipal level. Those parties never ran in the national elections and were not successful as much as MKP. However, the fact that they were enrolled in the municipal race proves the theory that the multi-level elections where there are better concentrated minorities have their influence on the formation of ethnic minority parties.

Since the OFA in 2001, Macedonia has been engaged in a thorough decentralization effort, committing itself to devolve responsibilities of the central government to local government units. The agreement set out a strategy agenda concerning equal representation of different ethnic groups in local self-government.³⁴ In 2002 a new Law on Local Self-Government was adopted to regulate the structures and general powers of the municipalities. From the 84 municipalities, today 18 municipalities have mayors from the Albanian ethnic parties and one has a Roma mayor. The real battlefield for the Albanian parties occurs in four out of six electoral units. The local electoral race among the Albanian parties happens in municipalities situated in the

³¹ Kľing, J., 2008. "Regionálna politika a verejná správa" in Fazekas, J. and Hunčík, P., 2008. *Maďari na Slovensku (1989-2004): Súhrnná správa, Od zmeny režimu po vstup do Európskej únie.*, Šamorín: Forum Inštitút pre výskum menšín.

³² Bielasiak, J., 2002. "The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Post-Communist Europe". *Comparative Politics*, 34(2) (Jan., 2002), pp. 189-210.

³³ Kollár, M, Mesežnikov, G. and Vašečka, M., 2009 Slovakia: *Nations in Transit Ratings and Averaged Scores*. Data provided by The World Bank, World Bank Indicators 2009; Freedom House.

³⁴ Misev, V., 2009. *Macedonia: Nations in Transit Ratings and Averaged Scores 2008*. Data provided by The World Bank; Budapest: Freedom House Europe.

four national electoral districts, and this deepens the gap and antagonism between the Albanian parties and the parties and their electorate.³⁵

CONCLUSIONS

Several factors have impacted the specific trend of transformation of the ethnic minority parties in Slovakia and Macedonia. The inclusion or exclusion of the government coalitions, the electoral rules and the local level elections are the core of my arguments.

Firstly, the (un)willingness of the parties to include minority parties in the government coalitions. The Hungarian parties' inclusion in the post-electoral race always depends on the willingness of the Slovak ethnic parties to do so. The common goal, decision-making power, consolidated their different interests and joint politicians in one party. This could also be interpreted in the following way: the higher level of instability of the government coalitions, the higher provisions for the minority parties to be included in the government (bigger coalition bargaining power). In the case of the Macedonian "soft power sharing system" the unwritten norm to always include an Albanian party (usually the one winning the majority of the Albanian electorate) in the post-electoral governmental coalition overcomes the uncertainty of the minorities' inclusion in the decision making processes. For the Albanian block, this was an incentive for competition rather than alliance.

Secondly, the electoral engineering has been a very powerful means to suppress or promote minority inclusion in the states' politics. Lijphart³⁶ suggests that the Consensus Model of Government is the model that best fits to the heterogeneous societies. The power-sharing school³⁷ upholds proportional representation (PR) with large or specially designed districts for ethnic minorities as a way to include minority groups into politics. However, according to Friedman,³⁸ if countries where the minority population is geographically more concentrated and compact, First Past the Post systems (FPP) may also provide fair representation. A group of scholars follows Donald Horowitz³⁹ in his criticism that power-sharing regimes with PR as electoral system contribute to the segmentation of divided societies, and

³⁵ EU Progress Report, 2005: Progress report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council/ Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009{COM(2008)74} Available at: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia_progress_report_en.pdf

³⁶ Lijphart, A., 1994. *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies 1945-1990*. New York: Oxford University Press. Lijphart, A., 2002. "The Wave of Power-Sharing Democracy" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. New York: Oxford University Press Inc.

³⁷ Norris, P., 2002. "Ballots Not Bullets: Testing Consociational Theories of Ethnic Conflict, Electoral Systems and Democratization" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. New York: Oxford University Press Inc. Norris, P., 2008. *Driving Democracy: Do Power-Sharing Institutions Work?* New York: Cambridge University Press.

³⁸ Friedman, E., 2007. "Electoral System Design and Minority Representation in Slovakia and Macedonia" in Bieber, F. and Wolff, S., 2007. *The Ethnopolitics of Elections*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.

³⁹ Horowitz, D.L., 2000. *Ethnic Groups in Conflict*. 2nd ed. Berkeley and Los Angeles: University of California; Horowitz, D.L., 2002. "Constitutional Design: Proposals vs. Processes" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. New York: Oxford University Press Inc.

the majoritarian and multi-preference electoral systems contribute to inter-ethnic conciliation.

The central elections in both cases (under PR) are supposed to give better provisions for the minorities; however, having in mind that these minorities actually live territorially concentrated means that TRS would also give good results for the minority representation. One can see the PR led to a higher level of support for the Albanian parties, and the highest positive discrepancy between vote share and support (overrepresentation) in 2006.

The countrywide constituency in the Slovak case actually gives better proportionality than the 6 units in Macedonia. The eventual countrywide constituency for Macedonia would force the ethnic Albanian parties to present their candidate lists in all parts and not exclude the “hopeless” parts.

Furthermore, the threshold of 5% percent is the main obstacle for the Hungarian citizens whose interests are represented through several parties to act separately with their own agendas. Macedonia has no threshold that will influence the freedom to act separately with its own programmes and activists.

Finally, the territorial organization has heavily influenced the behavior of the ethnic parties on the central level. The elections to regional or municipal institutions might create their own political dynamics in those regions or municipalities where the minority dominates. This again drives intra-ethnic political plurality. Once there is space for municipal or regional self-governance and elections, then (similar to the national level among the majority group) internal divides will become relevant at the local or regional level. Such divides might be based on economic interests or ideological issues. Without the emergence of an electoral challenger within the minority group, the minority party system would also lack electoral accountability, as well as lacking credible opposition at the local or regional level where the minority overwhelmingly lives.⁴⁰ The Albanian parties in Macedonia find the 4 electoral units as a powerful intra-ethnic battlefield. This strong rivalry on a local level persists also when it is time for central elections; thus, the several attempts of the Albanian block to joint their forces failed.

In the Slovak case the soft rivalry between the Hungarian parties can be explained by legislative regulation. Namely, the exclusive possibility for the independent candidates to run for mayors or for members of the Regional Councils is a stronger incentive for all the ethnicities; this softened the intra-ethnic competition which eventually facilitated the alliance of the Hungarian parties, despite their different initial programmes.

Key words: *ethnic minority, parties, elections*

⁴⁰ Boshler, D., 2010. “When two of the same are needed: A multi-level model of intra-group party competition”. [Online] Presentation at the departmental seminar, CEU, Department of Political Science, 1 April 2010. [This version available since 5 February 2010].

Bibliography:

- Bielasiak, J., 2002. "The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Post-Communist Europe". *Comparative Politics*, 34(2) (Jan., 2002), pp. 189-210
- Birch, S. Millard, F. Popescu, M. and Williams K., 2002. *Embodying Democracy: Electoral System Design in Post-Communist Europe*. Houndmills: Palgrave Macmillan
- Boshler, D., 2010. *When two of the same are needed: A multi-level model of intra-group party competition*. [Online] presentation at the departmental seminar, CEU, Department of Political Science, 1 April 2010. [This version available since 5 February 2010]
- Bugajski, J., 2002. *Political Parties of Eastern Europe: A Guide to Politics in the Post-Communist Era*. New York, London: The Center for Strategic and International Studies: M.E. Sharpe
- Emerson, P. and Šedo, J., 2010. "Electoral systems and the link to party systems" in Stojarova, V. and Emerson, P. eds., 2010. *Party Politics in the Western Balkans*. Oxon and New York: Routledge
- EU Progress Report, 2005: Progress report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council/ Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009{COM(2008)74} Available at: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key_documents/reports_nov_2008/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia_progress_report_en.pdf
- Friedman, E., 2003. *The Spectre of Territorial Division and the Ohrid Framework Agreement*. European Centre for Minority Issues (ECMI) Brief No. 9, Flensburg
- Friedman, E., 2007. "Electoral System Design and Minority Representation in Slovakia and Macedonia" in Bieber, F. and Wolff, S., 2007. *The Ethnopolitics of Elections*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group
- Henderson, K., 2002. *Slovakia: The Escape from Invisibility*. London and New York: Routledge.
- Horowitz, D.L. 2000. *Ethnic Groups in Conflict*. 2nd ed. Berkely and Los Angeles: University of California <http://www.nrsr.sk/default.aspx?sid=nrsr/dokumenty>
- Horowitz, D.L., 2002. "Constitutional Design: Proposals vs. Processes" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*; New York: Oxford University Press Inc.
- Ishiyama, T.J. and Breuning, M., 1998. *Ethnopolitics in the New Europe*. Colorado: Lynne Rienner Publishers
- Kling, J. 2008. "Regionalna politika a verejna sprava" in Fazekas, J. and Hunčik, P., 2008. *Maďari na Slovensku (1989-2004): Súhrnná správa, Od zmeny režimu po vstup do Európskej únie.*, Šamorín: Forum Inštitút pre výskum menšín
- Kollár, M, Mesežnikov, G. and Vašečka, M. 2009. *Slovakia: Nations in Transit Ratings and Averaged Scores*. Data provided by The World Bank, World Bank Indicators 2009; Freedom House
- Kostelecký, T., 2002. *Political Parties after Communism: Developments in East-Central Europe*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press; Washington D.C: Woodrow Wilson Center Press
- Kotevska, B., Novakova, K. 2012. *Effective Political Participation of the Small(er) Ethnic Communities in the Local Self-Government in Macedonia after the Ohrid Framework Agreement: Policy Implications and Policy Recommendations*. Skopje: Centre for Regional Policy Research and Cooperation "Studiorum", Skopje

- Lijphart, A. 1994. *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies 1945-1990*. New York: Oxford University Press
- Lijphart, A., 2002. "The Wave of Power-Sharing Democracy" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. New York: Oxford University Press Inc.
- Liptak, L'. 2000. "Slovakia in the 20th Century" in Mannová, E. ed., 2000. *A Concise History of Slovakia*. Bratislava: Historický ústav SAV, Academic Electronic Press
- Malova, D. and Dolný, B. 2006. "Politický Život" in Pekarovičová, J. and Vojtech, M. Eds., 2006. *Slováci: Súčasné Slovensko*. Bratislava: Studia Academica Slovaca, STIMUL
- Mesežnikov, G., 2008. "Vnútropolitický vývoj a system politických strán" in Kollár, M. Mesežnikov, G. and Bútorá, M., 2008. *Slovensko 2007: Súhrnná Správa o Stave Spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky
- Misev, V., 2009. *Macedonia; Nations in Transit Ratings and Averaged Scores 2008*. Data provided by The World Bank; Budapest: Freedom House Europe
- Németová, D. and Öllös, L., 2003. "Hungarians in the Slovak Government" in Robotin, M. and Levente, S., 2003. *A New Balance: Democracy and Minorities in Post-Communist Europe*. Budapest: Open Society Institute
- Norris, P., 2002. "Ballots Not Bullets: Testing Consociational Theories of Ethnic Conflict, Electoral Systems and Democratization" in Reynolds, A., 2002. *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*. New York: Oxford University Press Inc.
- Norris, P., 2008. *Driving Democracy: Do Power-Sharing Institutions Work?* New York: Cambridge University Press
- OSCE, 2010, *Slovak Republic Parliamentary Elections 12 June 2010*. Warsaw: 21-23 April 2010 OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Report
- OSCE, 2012, *Slovak Republic Early Parliamentary Elections 10 March 2012*. Warsaw: 23-26 January OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Report
- Rychlic, J. and Kouba, M. 2003. *Dejiny Makedonie*. Praha: Nakladatelství Ludové noviny
- Šedo, J. 2009. "The Party System of Macedonia" in Stojarova, V. and Emerson, P. eds., 2009. *Party Politics in the Western Balkans*. Oxon and New York: Routledge
- Toma, P.A. Kováč, D., 2001. *Slovakia: From Samo to Dzurinda*. Stanford, California: Hoover Institution Press, Stanford University
- Каракамишева, Т., 2004. *Избори и изборни системи*. Скопје: Култура

Links:

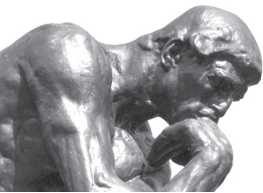
- Parties and Elections in Europe web: <http://www.parties-and-elections.de/macedonia.html>
- State Election Commission of Macedonia: <http://www.sec.mk:90/2009/>
- State Statistical Office of the Republic of Macedonia: <http://www.stat.gov.mk/>
- Statistical Office of the Slovak Republic: <http://www.statistics.sk>
- Organization for Security and Co-operation in Europe: <http://www.osce.org/>
- Secretariat for Implementation of the Ohrid Framework Agreement: <http://siofa.gov.mk/>

РЕЗИМЕ

Како резултат на немањето волја или способност на пост-комунистичките политички партии да ги вклучат интересите на малцинствата во своите програми, партии со главно чисто етничка агенда беа основани и во Словачка и во Македонија. Во текот на две декади на независност и демократија во овие држави, политичките партии што ги „застапуваат“ интересите на етничките малцинства тргнаа низ различни правци на развој. Ова е вовед во истражувачкото прашање: зошто трансформацијата на етничките политички партии во Словачка и Македонија одеше во поинаков тренд во дадени периоди. Кои се причините за една малцинска група да се раздели во неколку политички партии или да остане во заедничка коалиција или партија?

Три главни фактори влијаат на веќе споменатиот различен пат на етно-малцинските партии. Пред сè, практиката на вклученост или исклученост на овие партии при градењето владини коалиции (што се промовира многу повеќе со пропорционален модел на избори); второ, изборните правила што овозможуваат вклученост на малцинствата во парламентите или го оневозможуваат истото; на крај, практиката и интензитетот на конкурентност на малцинските групи, на локално ниво, преку плуралност на етно-малцински партии ја одредуваат насоката во која понатаму ќе се одвива интра-групната конкурентивност.

Клучни зборови: *етничко малцинство, политички партии, избори*

Стручна статија
УДК: 32-055.2

► ЖЕНИТЕ И ПОЛИТИКАТА ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ

—
автор: Сихана Небиу

Во последната декада, една од темите во светски рамки и интегрален дел на меѓународната политика е постигнувањето на родовата рамноправност и унапредувањето на положбата на жените. Во тој контекст, еден од важните демократски индикатори е еднаквото учество на жените и мажите во јавниот и политичкиот живот на земјата.

ОД КАДЕ ПОЧНУВАМЕ?

Се почнува од наједноставното, од фактот дека жените се половина од вкупното население во светот. Додека статистиката покажува неоспорен факт за бројките, следно прашање е: колку жените се видливи и активни во општествениот и политичкиот живот, колку тие одлучуваат? Одговорот во почетокот колку и да се гледа едноставен, во суштина е многу комплексен. Ако во најсимплифицирана форма се гледа во призма на придонесот на жените во општествениот и економскиот живот тогаш ќе бидеме сведоци дека тој придонес е повеќе од половина од вкупниот општествен придонес. Фактот дека надминува половина тесно е поврзан со двојна, тројна или повеќекратна улога на жените, во продуктивната, репродуктивната и во општествената сфера.

Имајќи ги предвид овие основни индикатори и активното учество на жените во формалните политички процеси и структури, важни позиции каде што се донесуваат одлуки и се креираат јавните политики, ќе видиме дека застапеноста е минимална, незначајна т.е. несоодветна и без некое моќно влијание.

ЗАСТАПЕНОСТА НА ЖЕНАТА ВО ПОЛИТИКАТА

Според статистиките, глобалната застапеност на жените во јавниот и политичкиот живот е глобален предизвик. При анализа на глобалните податоци на женската застапеност во парламентите ќе се увиди дека таа е застапена со само 20.4%¹ на светско ниво. Треба да се напомене дека овој процент е зголемен во последните неколку години и е резултат на притисокот и на бројните напори од страна на меѓународната заедница и различните механизми, регулативи, конвенции, документи, акциски планови, насочени кон намалување на постоечките диспропорции во застапеноста и нееднаквата положба на мажите и жените во јавниот и политичкиот живот.

Горенаведените бројки јасно укажуваат на тоа, жените се далеку од правичната застапеност. Тие се далеку од нивното право за еднакво учество во донесувањето политички одлуки, да одлучуваат за нивните права и за прашања кои директно се однесуваат на нив. Но, што се случува? Кои се предизвиците кои го попречуваат остварувањето на ова право?

ПРЕДИЗВИЦИ СО КОИ СЕ СООЧУВААТ ЖЕНИТЕ ВО ПОЛИТИЧКИОТ ЖИВОТ

Бариерите за правична застапеност и предизвиците со кои се соочуваат жените во јавниот, политичкиот и културниот живот најчесто се од структурална и функционална природа. Функционалните бариери со кои се соочуваат жените се детерминираат од социјалните и политичките односи во општеството. Најчестите примери на женското исклучување од политичката сфера доаѓа од:

- Социјалните и политичките дискурси
- Политичката структура и институциите, како и
- Социо/културните и функционалните пречки кои ги лимитираат жените како во индивидуален така и во колективен аспект.

Според истражување на Karl (2001), фактори кои влијаат врз статусот на женската вклученост во политиката се: статусот во семејството; работните права (породилното отсуство, сигурноста на работното место, можностите за детска грижа); вработувањето и приходите; двојното оптоварување на работа; образованието; пристап до финансиски ресурси; нејзините права; традиции; културниот пристап кон религијата; социјализацијата и самостојноста; насилството врз жени; медиумите; здравјето; можноста за семејно планирање.

Патријархатот, како систем на вредности со машка доминација во голема мера има негативно влијание врз вклученоста на жената во политиката. Во идеологијата на патријархатот, односно поделбата на родови улоги, жената е поставена во центарот на приватната сфера т.е. домот, додека мажот е доминантен во јавната сфера. Ваквиот систем на вредности и родовата поделба на улоги во општеството, вклучувајќи ги и предрасудите и стереотипите

¹ Inter-Parliamentary Union; Women in National Parliaments, data on the basis of information provided by National Parliaments by 1st February 2013.

најчесто се инфилтрира преку образованието, медиумите и рекламите. Сите тие имаат огромно негативно влијание врз перцепцијата на жената и незјините способности за водење политика и одлучувачки структури во јавната сфера. Ваквите полови и родови поделби треба да се надминат што поскоро и да престанат да претставуваат прифатлива норма во општеството. Според Обединетите нации (2000) половите стереотипи се една од најдлабоко вкоренетите пречки во елиминација на дискриминацијата. Половите и родовите стереотипи во голема мера се причина за оцрнување и обесхрабрување на жените². Ова е огромна пречка за да дојдат до израз важната улога и потенцијалот кој го поседуваат жените во одржливиот развој на општествата. Меѓународниот институт за демократија и изборна помош (IDEA 2003) наведува дека родовото право е процес на воспоставување праведност кон жените и мажите. За да се постигне праведноста треба да се преземат мерки кои ќе ги компензираат историските и политичките неправди кои во минатото ги спречија жените да функционираат во исто рамниште со мажите. Родовата еднаквост значи еднакви можности за целосно реализирање на нивните човекови права и потенцијал.

За да се постигнат долготрајни и одржливи резултати во областа на родова еднаквост, пред сè е потребно вклучување на две многу важни компоненти – квантитативниот и квалитативниот аспект. Квантитативното се однесува на родовиот баланс во однос на зголемувањето на бројките, додека квалитативната перспектива се фокусира на еднаквата дистрибуција на моќта помеѓу жените и мажите.

Политички фактори

Природата на политиката е битен фактор за вклучување или исклучување на жените од политиката. Машката доминација во политиката, политичките партии и културата на формалните политички структури е фактор на попречување на женското политичко учество. Често машките политички партии имаат машка перспектива за прашања кои се од голема важност за развојот на целото општество.

Жените, поради нивната позиција, пристап до ресурси и поседување на ограничена моќ да влијаат во донесување на одлуки, често се изолирани и игнорирани во нивните политички партии. Жените многу ретко се избрани во позиции на моќ во партиските структури како последица од родовата склоност на машиот лидершип.

Социо/културните фактори

Жените како предизвик за учество во политиката го идентификуваат нивното ограничено време, и тоа заради нивните многубројни улоги кои ги имаат

² United Nations 2000.

во семејството и општеството. Најчесто како „примарна“ улога се гледа репродуктивната улога на мајка и сопруга, за која и не се платени. Таа, истовремено може да биде професионално ангажирана. Обично политичката ангажираност спаѓа меѓу помалку приоритетни работи. Овие перцепции во голема мера се условени од традиционалното сваќање и поделбата на приватната и јавната сфера. Јавната сфера најчесто е склона кон игнорирање.

Економски фактори

Проблемот на економската моќ е клучен за женското учество во политиката. Недостатокот на ресурси и контролата врз средствата се идентификувани како пречка во политичкото учество на жените и многу често се дебатира дека со зголемување на економската моќ на жените позитивно ќе се влијае врз нивното поголемо учество во јавната и политичката сфера.

Медиуми

Недоволната обука и комуникациски вештини со медиуми се уште еден фактор со кој се соочуваат жените.

КАКО МОЖЕ ДА СЕ ЗАЈАКНЕ ЖЕНСКОТО ПОЛИТИЧКО УЧЕСТВОТО

Меѓу најчестите препораки за зголемување на женското учество во политиката

Квоти

Квотите се едни од најраспространетите стратегии за зголемување на учеството на жените во политиката. Се претпоставува дека е неопходен чекор за да се зголеми бројот и да се креира критична маса. Квотите се покажаа како добра стратегија. Преку стратегијата на квоти во јавноста се постигна и зголемување на видливост на темата и потребата за еднаквост.

Вмрежување и коалиции

Од историски аспект жените често се покажале дека може успешно да се организираат, соединат, здружат и заеднички да се борат за нивните права.

Исто така, вмрежувањето и формирањето меѓусекторски коалиции за определена цел.

МАКЕДОНИЈА И УЧЕСТВОТО НА ЖЕНИТЕ НА ЛОКАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

Процесот на зголемување на бројот на жените во одлучувачките структури во Македонија започна со воведувањето афирмативни мерки (квоти) од 30% учество на обата пола на кандидатските листи, и тоа во 2002 година во

Законот за избор на пратеници, во 2004 во Законот за локална самоуправа и со дополнувањето на Изборниот законик од 2006 година каде се предвиде во кандидатските листи за избор на пратеници и советници во општините и градот Скопје, во поднесената листа на кандидати на секои три места едно место да му припадне на помалку застапениот пол³.

Како последица на овие афирмативни мерки во Македонија се постигнаа следните резултати:

На национално ниво:

Парламентарни избори

Година	Вкупно пратеници	Жени	Проценти
1990	120	5	4.2%
1994	120	4	3.3%
1998	120	9	7.5%
2002	120	21	17.5%
2006	120	34	28.33%
2008	120	39	32.5%
2011	123	38	30.9%

Извор: Жените и мажите во Македонија; Република Македонија, Државен завод за статистика 2008 и 2010

Во локалните избори:

Совети на општините

Година	Вкупно советници	жени	Проценти
2005	1389	309	22.18%
2009	1391	373	26.8%

Извор: Жените и мажите во Македонија; Република Македонија, Државен завод за статистика 2008 и 2010

Иако бројките покажуваат значителен пораст на бројот на жени во структурите на Парламентот и избраните советници, што реално би требало да биде индикатор на успех, вознемирувачки е податокот во врска со изборите на градоначалници. Причина која нè стоpira да се радуваме на резултатите се токму резултатите од последните локални избори во 2009 година. Ако подетално ги анализираме резултатите ќе увидиме дека во трката за градоначалници на општините (каде воедно и нема квоти за еднакво застапување на обата пола) само 13 кандидати биле жени, односно 3.6%.

³ Министерство за труд и социјална политика, Информација за наодите од анализата за квалитативното учество на жените во јавниот и политичкиот живот во единиците на локалната самоуправа; Скопје, ноември 2011 година.

Резултатот за да биде уште поалармантен ниту една од нив не е избрана за градоначалничка.

Имајќи ги предвид општите бариери и стратегии на надминување на предизвиците на женското учество во политиката во Македонија, може да се увиди дека со воведените афирмативни мерки донекаде е постигнат квантитативниот аспект на учеството на жените во политиката. Ова претставува солидна база за градење на капацитетите на самите жени, политичките партии и во макро ниво да се влијае и кон подигање на јавната свест за улогата и учеството на жените по политиката. Со ова и ќе се пристапи кон континуирано надоградување и во квалитативниот аспект.

Клучни стратегии за промовирање на женската политичка ангажираност и виталните елементи за создавање на средина за женското политичко јакнење, се препорачува развој на подлабоко разбирање за структурните императиви на општеството каде женското политичко учество е присутно.

Меѓу главните препораки за родово сензитивни политики и зголемено учество на жените во Македонија се⁴:

Политички партии

Глобалните истражувања покажуваат дека жените и во случај кога се во одлучувачки структури тие најчесто се маргинализирани и не напредуваат во јавниот живот. Како причини се наведуваат институционалната средина, предизвиците во балансирање помеѓу семејството и работата (или недостаток на поддршка), недоволното искуство и капацитетот, политичките маневри и интригите. За унапредување на женското ефективно учество во политиката потребно е:

- Родово сензитивна анализа на политиките и практиките, со цел да се постигне еднакво женско учество и опфатеност во политиките и практиките во партијата
- Градење родов мејнстрим стратегија
- Промовирање на родово сензитивна култура во функционирањето на партијата
- Развој на стратегии кои ќе придонесат кон зголемување на видливоста на жените во јавни настани, кампањи, материјали и во медиуми
- Развој на капацитетите преку обуки, развој на менторски програми, студиски посети, стратегии кои меѓудругото ќе ја зајакнат и зголемат самодовербата
- Воспоставување јасни бирократски процедури за избор на кандидати
- Организирање на родови обуки за сите функционери на партијата
- Организирање и лобирање за подобра поставеност на женската кауза
- Публикување на придобивките на партијата од родовата свест и прифатеност.

⁴ International Gender Policy Network.

Трансформација

Влијанието која жените ја имале во одлучувачките структури било секогаш најразлично. Додека некои жени активно го искористиле нивниот политички простор за унапредување на родовата еднаквост, други се држат неутрално или, пак, влијаат негативно. За постигнување поголеми резултати треба да се промовираат трансформативни модели на лидерство и тоа:

- визионерски
- иновативни и креативни
- проактивни и одговорни
- да се интегрира родовата перспектива во сите сфери
- да се уверува дека и други жени се охрабрани и поддржани во процесот
- да ги променува институционалните норми
- да се умрежува и градат партнерства.

Лобирање

- акциски планови и стратегии кои се конкретни и се насочени кон конкретни резултати
- користење кампањи кои ќе го привлечат вниманието на јавноста
- изложеност во меѓународни и регионални искуства и експертизи
- упорност и фокусирано лобирање за донесување одлуки кои ќе обврзуваат еднаквост на учество на мажите и жените
- охрабрување и креирање на женски движења и коалиции, особено на локално ниво
- формирање партнерства со прогресивни мажи
- склучување партнерства со медиумите
- препознавање, славење, документирање и публикување на успехите.

Медиуми

Медиумите играат клучна улога во креирањето на јавното мислење. Истражувањата покажуваат дека жените се многу малку презентирани во медиумите и најчесто се претставени во ограничени улоги:

- мониторирање, истражување и лобирање за претставување на жените во медиумите
- Родова обука во училиштата и во школите за новинарство
- Продуцирање креативни материјали и организирање на визуелни настани кои ќе го привлечат вниманието на медиумите
- Редовни контакти и градење партнерства со медиумите
- Медиумски обуки за жените во политиката и активисти.

ЛИТЕРАТУРА:

Karl, M., 2001, *Women and Empowerment: Participation and Decision-Making*. London, Zed Books Ltd.

United Nations, 2000, *Challenges to the Year 2000*. Geneva, United Nations.

Women's Political Participation: Issues and Challenges, United Nations, 2005.

Cooper, C.L. & Davidson, M.J., 1982, *High Pressure: Working Lives of Women Managers*, Fontana, London.

International Gender Policy Network

Антико, „Родова анализа на кандидатските листи и резултати“, Парламентарни избори 2011.

IDEA 2005, *Women in Parliament: Beyond Numbers*.

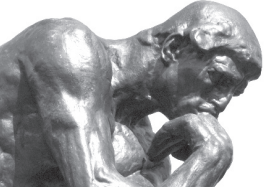
Lina Koleital, *Women's Political Participation*.

ABSTRACT

Women's participation in the political sphere is one of most important challenges in the political and social arena in Macedonia. While women make for half of the population, they continue to hold a limited role in management and leadership, with a markedly low level of participation in decision-making structures and politics.

Since 2002, Macedonia has been on the list of the countries that have taken active measures to increase the number of women in politics. The introduction of quotas in the electoral legislative in that year produced a result that was initially perceived as an outstanding achievement. Compared with the pre-quota levels, in just a few years, women's representation increased more than 30% in terms of parliamentary seats and around 25% in regard to elected municipal council members. This initial success was not fully sustained during the local elections of 2009. In the mayoral elections, where the law does not foresee quotas, there was a markedly low number of women candidates. As a result, not a single woman was elected to a mayoral position. This brought us back to the analysis of the root causes for the low involvement of women in politics in Macedonia, and raised the awareness of the need to adjust approaches and strategies for bridging the gap between women and men in the political sphere.

The paper aims to review and analyze barriers, and point out effective approaches or mechanisms that would help raise the quantitative and qualitative participation of women in politics and decision-making in Macedonia.

Research article
UDC: 329.15.051(510)"1921-"

► POLITICAL LEGITIMACY IN NON-DEMOCRATIC REGIMES: THE CASE OF CHINA IN THE AFTERMATH OF THE EIGHTEENTH NATIONAL PARTY CONGRESS

author: Anastas Vangeli

INTRODUCTION

Political legitimacy, or the belief that a government rightfully deserves the right to exercise authority, is one of the most intriguing concepts in political science. David Beetham, one of the most important political theorists of the twentieth century has called it “the central issue in social and political theory.” Sir Bernard Crick, another key political theorist and thinker, has called legitimacy “the master question of politics”.¹ Indeed, legitimacy has been central to the thought of the philosophers who shaped the collective wisdom across civilizations and times, from Aristotle to Max Weber, to Lipset and Dahl, and remains to be a puzzle for contemporary political science as well.

Legitimacy is one of the most challenging topics in the study of Chinese politics. The People’s Republic China today remains one of the few Communist-run polities in the world. The Chinese Communist Party (CCP), established in 1921, is the one that has *de facto* established and ruled the People’s Republic for more than six decades. CCP - governed China has had a turbulent and dramatic history; undergoing episodes of post-war consolidation, failed

¹ As cited in Gilley, Bruce. “The Meaning and Measure of State Legitimacy: Results for 72 Countries”. *European Journal of Political Research* 45: 499-525.

development policies, the chaos of the Cultural Revolution, and then, starting in the late 1970s, the unprecedented rise to its global power status of today.

Throughout this period of time, the CCP has managed to retain its authority; however, the party-state-society triangle in China has grown ever complex and puzzling. As a consequence, one of the central questions in the analytical discourse on China is how the CCP, with its intense record of great milestones, as well as tragic falls, manages to maintain the desirable level of political legitimacy to rule the most populous country in the world? What are the strategies employed by the CCP to enhance its approval among Chinese citizens? Has China made the case for a new concept of societal consent, or even so, a new concept of a social contract? This, of course, touches on any related normative discussions on the definition and the flexibility of the term political legitimacy, especially looking at the assumed cultural and ideological peculiarities of China (colloquially called “Chinese characteristics”).

This paper aims to provide an overview of the discussion of legitimacy of the CCP, with a particular focus on the period immediately prior to, and following the Eighteenth National Party Congress of the party (18NPC or *shibada*), an event that marked an important leadership transition. The paper, in addition to the theoretical and general discussion on the CCP, singles out the process of leadership transition and the issue of (tackling) corruption, analyzing them from the perspective of legitimacy.

LEGITIMACY: OPERATIONALIZATION

Legitimacy is a constructed category, alien to the pre-political, pre-institutional natural condition of humanity, but essential for the existence of social organizations and governments.

In the Western political thought, political legitimacy is considered to be rooted in several traditions, most important of which is the one of constitutionalism, and the principles of liberal democracy. The arguments behind such claims are both normative and empirical. First, democratic states, in this sense, are considered to be more stable, accountable and overall better equipped to work for the common good. An important aspect that differentiates these types of states is the elections-based legitimacy – governments in democratic states are elected through universal and free elections, and the political system is re-designed and crafted in a transparent and consultative manner. On the normative end, there is the belief that through their votes and exercising their civil liberties, the people can authorize a government, approve or refute its rule and eventually decide over important political questions. From an empirical perspective, the hypothesis that the best existing model of a state is the democratic state is considered to be verified with the fall of almost all non-democratic regimes in the world through the three waves of democratization (most important being the third wave in the aftermath of the fall of Communism in Eastern Europe), and events such as the Arab Spring in

2011/12, etc. In fact, in the discourse on non-democratic regimes, one of the crucial arguments is that their imperfection lies in the absence of elections and the lack of alternatives which help in maintaining the legitimation process and auditing the will of the populace. This is often the case with China, where the absence of liberal democratic principles is considered a major flaw of the system and an indicator of the potential fall of the Communist regime.

In theory, and especially in practice however, there have been approaches that define legitimacy as a quality of the government, a variable that is dependent on the process of governance itself, rather than on the nature of the government in question. Rothstein's approach assesses legitimacy primarily through the prism of public administration efficiency and accountability; approaches such as that of Weatherford offer complex multi-variable models of measuring legitimacy of governments, while that of Tyler looks into the psychological aspects of legitimacy.² For Levi and Sacks, legitimacy as "a feature of government [which] reduces the transaction costs of governing by reducing reliance on coercion and monitoring."³ They frame the social contract discussed above as a fiscal one, concluding with an empirically verified statement: "[i]ndividuals seem to be more willing to pay rates and taxes where they can observe a direct relationship between their contributions and the services they receive".⁴

Crucial for us, however, is the work of Bruce Gilley, one of the most important contemporary scholars of political legitimacy both in the West and in developing nations and non-democracies, including China. He proposes that legitimacy as a variable is "the degree to which citizens treat the state as rightfully holding and exercising political power."⁵ According to him, there are three categories that determine the degree of legitimacy - those are legality, justification, and consent. His research suggests that legitimacy can exist in polities who do not run on the liberal democratic principles; one of those cases is China.

In one of the most significant surveys on legitimacy, Gilley has analyzed data from 72 states in the world. According to his results, China ranks #13 on a global level, which is better than many developed Western democracies.⁶ According to these findings, even though China is not a democratic polity, and has controversial human rights record, its government manages to convey a sense of rightful governance, which produces compliance among the populace (to be discussed in detail below). The consent of the Chinese people has been confirmed by survey data, though it

² Rothstein, Bo. *Creating Political Legitimacy: Electoral Democracy versus Quality of Government*. (Goteborg: Goteborg University, Quality of Government Institute, 2008).; Tyler, Tom. "Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation." *Annual Review of Psychology* 57 (2006): 375-400.; Weatherford, M. Stephen. "Measuring Political Legitimacy." *The American Political Science Review*, Vol. 86, No. 1 (1992): 149-166.

³ Levi, Margaret, and Sacks, Audrey. *Legitimizing Beliefs: Sources and Indicators* (Capetown: IDASA, 2007).

⁴ *Ibid.* Also see Levi, Margaret, Audrey Sacks and Tom Tyler. "Conceptualizing Legitimacy, Measuring Legitimizing Beliefs." *American Behavioral Scientist* (2009) 53: 354.

⁵ Gilley op. cit.

⁶ Gilley, op. cit.

varies across generations.⁷ Yet, the non-electoral legitimacy in the context of China is far from a resolved issue; there are numerous debates and perspectives on the issue.

LEGITIMACY AND THE CCP

Legitimacy, in fact, is a very central topic both in Chinese politics and the debates on Chinese politics. In 2004, a high-level act by the CCP stated that “[t]he party’s governing status is not congenital, nor is it something settled once and for all.”⁸ The discourse of the Party elite has since become highly self-critical, and its leaders have used any opportunity to remind the Party constituency of the challenge of maintaining, or reclaiming legitimacy – this was also visible in the Political Report presented by the former General Secretary Hu Jintao, and in the inaugural address to the nation by the new General Secretary Xi Jinping during the 18NPC. The latest example of such rhetoric is the reference by Xi to an anecdote about Mao Zedong and his thoughts on dynasty cycles and fall from power throughout Chinese history, a metaphor used to depict the temporality of any government and the necessity of legitimacy.⁹ Xi has also argued that the Party must deal with itself and “be more tolerant of criticism and receptive to the views of non-communists.”¹⁰

In the discourse of the scholarly community, on the other hand, many authors increasingly discuss the “legitimacy crisis” hypothesis – which is a blanket term to depict the challenges ahead of the CCP in order to maintain rightful governance.¹¹

Gilley and Holbig point to the ongoing debates in China’s scholarly circles on the topic. They identify four perceived dimensions when discussing legitimacy in China: ideology, liberalism (as decreasing the state grip over society), institutions, and social justice.¹² These sets of variables legitimize the CCP in various ways: for instance, certain ideological strands help with coming closer to different ideological preferences among the population; the different aspects of liberalization contribute to nurturing the profile of a governing, rather than “ruling” party; the institutionalization of politics contributes to providing a sense of inclusion and

⁷ Saich, Tony. “Chinese governance seen through the people’s eyes.” *East Asia Forum*. 2011. Available Online: <http://www.eastasiaforum.org/2011/07/24/chinese-governance-seen-through-the-people-s-eyes/>; Pew Research Center. *Upbeat Chinese Public May Not Be Primed for a Jasmine Revolution* (Pew Research Center: 2011), available online <http://www.pewglobal.org/2011/03/31/upbeat-chinese-public-may-not-be-primed-for-a-jasmine-revolution/>; Wang Zhengxu. *Generational shift and its impacts on regime legitimacy in China*. Discussion paper #64. Nottingham University: China Policy Institute. 2010.

⁸ As cited in Holbig, Heike and Bruce Gilley. “Reclaiming Legitimacy in China.” *Politics & Policy*, 38:3 (2010): 395-422.

⁹ Zhao Yinnan. “Xi warns about risks to Party.” *China Daily*. 2012. http://www.chinadaily.com.cn/china/2012-12/28/content_16063093.htm

¹⁰ Xinhua News, “Xi Jinping urges CPC to accept criticism.” *Xinhua News Agency Online* 07.02.2013, Accessed Online <http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-02/07/c_132158173.htm>

¹¹ See Holbig and Gilley, op.cit. Gilley and Holbig, op.cit. ; also see Heberer, Thomas and Gunter Schubert. “Political Reform and Regime Legitimacy in Contemporary China.” *ASIEN* 99 (2006): 9-28.

¹² Gilley & Heike Holbig. “The Debate on Party Legitimacy in China: A Mixed Qualitative Analysis.” *Journal of Contemporary China*, 18:59 (2009), 339-358. Those variables are: *Ideology* (Deng Xiaoping Theory, Marxism, Mao Zedong Thought, Growth, The Theory of Three represents, Propaganda, Repression); *Liberalism* ([Political] Rights, Civil Society, Freedoms, General Democracy, Separation between Party and Government); *Institutions* ([Party and People’s] Congresses; Incorporation; Bureaucracy; Consultative Democracy; Electoral Democracy; Rule of Law; Intra-Party Democracy); *Social Justice* (Social Welfare; Equality; Anti-Corruption; Harmonious Society; Creating jobs).

narrowing the gap between the elite and the constituency; social justice is the aspect that directly concerns the well-being of the population. Based on this, the authors outline a certain path of legitimation of the power of CCP in the years to come:

- a continued emphasis on ideology and its adaptation to changing social demands, coupled with a growing lure of culturalist/nationalist underpinnings;
- an ongoing shift from growth-centered performance to a post-growth mode of legitimation that emphasizes social equality, justice, and welfare;
- institutional innovations in the use of elections, people's congresses, and people's political consultative conferences conceived of in terms of horizontal (institutional) rather than vertical (liberal) accountability;
- dim prospects for unequivocally liberal norms (civil rights, democratic freedoms, formal separation of party and government) but a strong demonstrative power of liberalism as a school of critique; and
- a battle over civil society, regarded by some as a threatening form of social autonomy free from party control but by others as a critical mechanism for generating social support for the regime.¹³

In addition, in the case of China there are certain factors that have bigger impact than in other areas of the world.

The first of these categories is striving for international prestige and asserting national pride. The Chinese nation-building project is morally underpinned by overcoming humiliation and restoring the glory of the past. As Callahan argues, overcoming international humiliation is one of the most central narratives of Chinese nationalism.¹⁴ All the functions of the humiliation rhetoric – shame, guilt and insecurity – are implied by the most potent historical narrative in China today, the so called “century of humiliation.” The century of humiliation refers to the time span from the Opium Wars in the mid-nineteenth century, to the establishment of the PRC in 1949. It is an umbrella-term that encompasses the foreign invasions, the unequal treaties, the failed modernization attempts, the high level corruption level and the civil wars between different factions within China. Chairman Mao Zedong said during the establishment of the PRC back in 1949: “Ours will no longer be a nation subject to insult and humiliation;” that has remained an important line of thought throughout the six decades of CCP rule. In fact, hosting the 2008 Olympic Games in Beijing and the 2009 World Expo in Shanghai has served to a great extent the pursuit of international prestige, and the promotion of China as a globally renowned brand to the eyes of the domestic public as a way to restore China's status and overcome the pains of the history. It comes to no surprise that restoring the historical greatness of China is one of the central themes of the rhetoric of Xi Jinping. A challenge in this respect will be handling China's maritime disputes in

¹³ Gilley and Holbig, op. cit.

¹⁴ Callahan, William. “National Insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism.” *Alternatives* 29 (2004), 199–218.

the East and South China Sea, where even diversant actions could be seen as an investment into regime legitimacy.

A second particular feature of legitimation of power in China are the cultural and historical predispositions to trust the national state. This has been a central thesis of the work of Martin Jacques, who defines China as a civilization-state whose citizens share an exceptional sense of belonging, togetherness and loyalty.¹⁵ Similar theses are to be found in the works of He Baogang, who builds upon the work of the famous Asian politics scholar Lucian Pye and discusses political paternalism:

“Probably the cardinal feature of Asian paternalistic power is an overriding concern for unity, for holding the national community together. Paternalistic authority, especially in the Confucian cultures, can demand conformity on the basis that everyone should be willing to make sacrifices for the collective good. In terms of political development the demand for unity and conformity has been translated into unquestioning patriotism.”¹⁶

Other Chinese scholars have also discussed the legitimacy of the CCP in terms of Chinese history and tradition. One important example is the work of Guo Baogang who points out six different concepts of legitimacy throughout Chinese history. According to Guo, there are four types of original legitimacy – the so called “mandate of Heaven” (*tian ming*), rule by virtue (*ren jun*), popular consent (*min ben*), and legality (*he fa*). Additionally, there are two utilitarian/performance-centered sub-types: benefiting the people (*li min*) and equality of wealth (*jun fu*). As Guo points out, in the current political constellation in China, all these ancient concepts have their contemporary counter-parts: *tian ming* is seen in the extended membership of the Party and especially the idea of the Three Represents and the universal representation of the Chinese nation; *ren jun* is seen in the preference for technocracy and the professionalization of politics, as well as the introduction of certain meritocratic principles; *min ben* is seen in the process of gradualist democratization within the Party (and from a contemporary perspective, the introduction of elections at the lowest administrative levels); *he fa* is the tendency to enhance the rule of law and to self-discipline the Party; *li min* is the quest for modernization and scientific development; *jun fu* is the redistributive and welfare policy.¹⁷

In this respect, an important remark should be made on the notion of meritocracy. The belief that the CCP is a meritocratic organization has gained a lot of attention in the last several years. Its proponents argue that the fact that CCP members are recruited from the best educated members of the society, and moreover, the

¹⁵ Jacques, Martin. *When China Rules the World: The End of the Western World and the Birth of a New Global Order* (London: Penguin, 2009).

¹⁶ As quoted in He Baogang. *The Democratization of China*. (London and New York: Routledge, 1996).

¹⁷ Guo, Baogang. “Political Legitimacy and China’s Transition.” *Journal of Chinese Political Science* 8 (2003): 1-25.

strict criteria for advancement in the Party ranks render the CCP “one of the most meritocratic institutions in the world.”¹⁸

Henceforth, taking in account the empirical and the historical aspect of political legitimacy in China, I have come up with my own reading of the issue:

“This new outlook of the Party – which now unites the political, business and the intellectual elite in China, is putting forward a post-revolutionary, post-ideological model of leadership. It combines aspects of having popular consent and basis in all spheres of the society, paternalistic-eudemonic legitimacy (only the Party knows what is the best for the benefit of the Chinese people, and works towards it), which is rooted in the projection of an image of virtue, or gentlemanship.”¹⁹

CCP'S LEGITIMATION THROUGH LEADERSHIP TRANSITION

As Wang and Vangeli point out, the National Party Congresses are central events in Chinese politics, as they resemble “both an occasion to re-calibrate the Party's ideological and policy platform, and to facilitate the process of leadership succession.” A bit more colloquial take is that the NPCs are the Chinese equivalent of Presidential and/or Parliamentary elections, as well as inaugural sessions of new governments – all of that at the same time.²⁰

Leadership transition in the post-Mao era has in fact become an important aspect of what Nathan calls “authoritarian resilience” of the PRC - the condition “that authoritarianism is a viable regime form even under conditions of advanced modernization and integration with the global economy.”²¹ Nathan lists four overall transformations that combined together usually lead to regime change, but in the case of China the regime managed to carry them while remaining intact: “1) abandon utopian ideology and charismatic styles of leadership; 2) empower

¹⁸ Li, Eric. “The Life of the Party” *Foreign Affairs*. January 2013. Available Online: <http://www.foreignaffairs.com/articles/138476/eric-x-li/the-life-of-the-party>. Li argues: “So how does China ensure meritocracy? At the heart of the story is a powerful institution that is seldom studied in the West, the Organization Department of the CCP. This department carries out an elaborate process of bureaucratic selection, evaluation, and promotion that would be the envy of any corporation. Patronage continues to play a role, but by and large, merit determines who will rise through the ranks. Every year, the government and its affiliated organizations recruit university graduates into entry-level positions in one of the three state-controlled systems: the civil service, state-owned enterprises, and government-affiliated social organizations such as universities or community programs. Most new recruits enter at the lowest level, or ke yuan. After a few years, the Organization Department reviews their performance and can promote them up through four increasingly elite managerial ranks: fu ke, ke, fu chu, and chu. The range of positions at these levels is wide, covering anything from running the health-care system in a poor village to attracting commercial investment in a city district. Once a year, the Organization Department reviews quantitative performance records for each official in each of these grades; carries out interviews with superiors, peers, and subordinates; and vets personal conduct. Extensive and frequent public opinion surveys are also conducted on questions ranging from satisfaction with the country's general direction to opinions about more mundane and specific local policies. Once the department has gathered a complete dossier on all the candidates, and has confirmed the public's general satisfaction or dissatisfaction with their performances, committees discuss the data and promote winners.”

¹⁹ Vangeli, Anastas. “The New Leadership of the Chinese Communist Party and the Prospects for Political Reform.” *Perspectives Internationales*. 2012. Available Online: <http://perspectivesinternationales.com/?p=448>.

²⁰ Wang Zhengxu and Anastas Vangeli. *China's leadership succession: new faces and new rules of the game*. EUISS China Insight Series. 2012. Available Online: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/chinas-leadership-succession-new-faces-and-new-rules-of-the-game/>

²¹ Nathan, Andrew. “China's Changing of the Guard: Authoritarian Resilience.” *Journal of Democracy* Volume 14, Number 1: 6-17.

a technocratic elite; 3) introduce bureaucratic regularization, complexity, and specialization; and 4) reduce control over private speech and action."²² Moreover, Nathan argues that there are four processes that increase China's authoritarian legitimacy: "1) the increasingly norm-bound nature of its succession politics; 2) the increase in meritocratic as opposed to factional considerations in the promotion of political elites; 3) the differentiation and functional specialization of institutions within the regime; and 4) the establishment of institutions for political participation and appeal that strengthen the CCP's legitimacy among the public at large."²³

The first two aspects are best seen in practice, primarily in the analysis of the NPCs and the debates that take place in scholarly circles. The CCP in the post-Mao era features a collective leadership. The Politburo Standing Committee (PBSC) is the top political board that, made of several senior leaders – when it comes to the exact number, the 18NPC saw a shift from nine to seven individual seats. The PBSC is assigned the highest political decision-making capacity where decisions are made by consensus. The mandates of the members of the collective leadership, unlike in the past, are now limited to five years; one individual can serve only two consecutive mandates, after which they are expected to retire at the next NPC. Throughout the mandates, "heirs apparent" are identified and prepared for gradually assuming key positions after the incumbents' expires. These "heirs" are traditionally assigned lower-level yet senior posts prior to the succession, which makes their "apprenticeship" or training term.²⁴ The recruitment of cadres at the top level is increasingly regulated, routinized, and institutionalized. Education level, performance track record, reputation among the peers, as well as other meritocratic criteria are considered in the top brass "human resources" policy, although family and personal ties, factional allegiances, and personal interests still play a role as well.²⁵

The innovation in terms of mandate limitation and leadership succession is a consciously undertaken legitimacy-enhancing mechanism:

"The idea for regulated and institutionalized succession was originally conceptualized in the 1980s, in order to prevent the rise of figures with "sultanistic" tendencies that could usurp the Party structures. It was implemented only from the mid-1990s onwards, as the Tiananmen events 1989 had greatly shaken the Party, calling for consolidation first. A full-fledged leadership succession was for the first time carried at the 16th NPC in 2002 with the transfer of power from Jiang Zemin to Hu Jintao. By now, these rules are institutionalized and backed up by legislation."²⁶

In fact, during the 18NPC, the succession was taken to an even higher level, as Xi Jinping not only took over the role of General Secretary of the Party,

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Wang and Vangeli, op. cit.

²⁵ Li, Cheng, "The Chinese Communist Party: Recruiting and Controlling the New Elites." *Journal of Current Chinese Affairs*, 38, 3 (2009): 13-33.

²⁶ Vangeli, op. cit.

but simultaneously was inaugurated as the Head of the CCP Central Military Commission. Hu Jintao, unlike his predecessor Jiang Zemin, decided to give up the military post sooner, which was considered a humble and dignified gesture. Along with the change of the top figure, the 18NPC saw a large-scale turnover of the membership of the Central Committee of the CCP (more than 200 individuals), and the Politburo itself. As Li has pointed out, the replacement ratio in CCP Central Committee in NPC years, for instance, is considerably higher than the one of the American Congress – which can be interpreted as another source of legitimation of the Party.²⁷

Another way in which the institutionalized succession legitimates power is that it transcends factional divisions. While the selection of the members at the 18NPC formed a less balanced PBSC (with the majority of the selected members being closer to Jiang Zemin's faction rather than to the *tuan pai*), the impression is that the candidates that got selected were the eldest, most experienced, and with the broadest bases of support among the top levels in the Party.²⁸ By giving out the impression of a unified elite, that can find a compromise over cadre placement, and moreover, by giving out an impression of a meritocratic organization, the CCP secures its legitimacy; and the NPC becomes an event that celebrates virtue. The NPC also resembled an occasion to engage lower-level membership in the organization – from logistics, to public security – giving everyone a share of the responsibility and reinforcing the image of the common good.

CHALLENGES TO CCP'S LEGITIMACY

Based on the discussions above and the insights by the work of Gilley and Holbig, the challenges for avoiding legitimacy decline for the CCP can be seen as twofold.²⁹ First, the Party has to mitigate the any performance crisis – be it economic, political or strategic. While handling “crises” is an ever pressing issue, the current situation of China as a contrast to the past, is for a few notches more challenging. After decades of performing at a level of a “economic miracle”, nowadays the economic growth is slowing down, and is below the desired threshold of at least 8%. The rapid economic development, while lifting an unprecedented number of people out of poverty, has brought undesired consequences as well – two most visible ones being the rise of inequality, and the deterioration of the environment. Issues such as the decline of public healthcare, or the concerns regarding food quality are other burning problems of China. Externally, China faces adversarial situations in its maritime neighborhood – it is on the brink of military clash with Japan over the Diaoyu Islands and is engaged in disputes with Thailand, Vietnam and the Philippines in the South China Sea. It is facing a renewed American interest in

²⁷ Li, Cheng, “Leadership transition in the CPC: promising progress and potential problems.” *China: An International Journal*, Vol. 10 No. 2 (2011): 23–33.

²⁸ The two candidates that got left out, Wang Yang and Li Yuanchao, are expected to join the PBSC at the 19NPC, when some of the seniors will have to step down.

²⁹ Gilley Holbig 2010.

Asia (and potential frictions with Washington), as Barack Obama has announced an American pivot to the Pacific. China has to further work on its energy security strategy, which would require a lot of geopolitical maneuvering. All of these examples are instances where only a high-level performance of the government can sustain the satisfaction of the populace and enhance the legitimacy of the Party. At the same time, all these issues can be framed as threats, since to a great extent can be framed a result (or unintended consequences) of certain policies that had been pursued in the last several decades.

The second threat comes from value change – which happens with the further awakening of the middle class and the rise of civic consciousness. Ultimately, this might lead to a popular quest for democracy. So far, the rise of the urban middle class has produced environmental activism. Some insight of the emerging pro-democratic culture can be seen in the Chinese social media: people demanding more accountable governance and often channeling their dissatisfaction with the government.

The response from the Party to these challenges will certainly not take the path of coercion, as coercion is not an option for Chinese policy-makers for more than two decades. The maneuvering space could be seen in the zone of re-configuration of values or adaptation to the discursive changes. As Eric Li has pointed out, the CCP is a highly adaptable party, and its adaptability and the willingness to experiment are some of the crucial features that has enhanced its legitimacy throughout the decades in power.³⁰ Finally, enhancing the performance in all policy areas is an imperative for retaining and advancing legitimacy (even in the context of changing values) – this often takes the reformist path, since reforms have an added symbolical value as the panacea for the crises China endures.

CORRUPTION AS A CHALLENGE

One of the most common remarks when it comes to the legitimacy of the CCP is that its authority is completely unbound and susceptible to abuse. The CCP is an unelected authority; it currently has no external mechanism of checks and balances; but also no formal contestants for their power. Good governance, self-restraint and self-policing is conditioned by the goodwill of its leaders and guaranteed only by the Organization Department and the Discipline Commission. The Party member are in fact responsible to the Discipline Commission first, and delegated to the judiciary of the state only afterward.

Party officials often cross the thin red line between the legitimate and the illegitimate; this is usually called the malaise or the plague of the Party. The red line can be crossed in many ways:

“Corruption in China refers to a whole set of practices related to the abuse of power — manifested in, but not limited to, nepotism, clientelism, personal

³⁰Li, Eric. “The Life of the Party.” *Foreign Affairs* January 2013. Accessed Online <<http://www.foreignaffairs.com/articles/138476/eric-x-li/the-life-of-the-party>>

vendettas against opponents undertaken by officials, decadent lifestyles, inappropriate displays of power, sexual harassment and so on. Due to the sheer size of China and the distance of the periphery from the centre, as well as the decentralization of governance, corruption is more rampant in provincial governments and more sophisticated in Beijing, where the rules are tighter. In the age of social media, however, corruption becomes ever more visible to the eyes of the public and hence, is a more urgent problem to deal with.

The story of Chongqing's former party chief, Bo Xilai, has become the emblematic case of corruption spiraling out of control. Other cases of corruption among local officials, some of them leading to mass protests, have occurred elsewhere, the most important being in Wukan, Guangdong.³¹

The second half of 2012 has also seen rumors of "hidden riches" of the top leaders of the Party. Two popular American media outlets proliferated investigative reports on the fortunes made by the families of two of the most authoritative figures in Chinese politics, Xi Jinping (in June, by Bloomberg) and Wen Jiabao (in late October, just before the 18NPC, by the New York Times). The rumors did not look at the legal aspects of the matter, but focused on the ethical side of the merging of political and financial capital, as well as the opacity when it comes to the top of the Party. Such rumors, needless to say, seriously undermine the legitimacy of the Party.

While the response to the scandal involving Xi mainly consisted of silent dismissal by the CCP, the case that involved Wen had a greater impact on the Party rhetoric. Wen has profiled himself as a dedicated reformer, and as the loudest anti-corruption voice among the fourth generation of leaders, advocating for transparency, accountability, and curbing any abuse of power. Living up to his reputation as a reformer, however, Wen has personally requested the PBSC of the CCP (pre-Xi) to closely look at his case, and push forward for introducing measures of transparency for the top leadership. The results from this initiative are pending, although there are signs that experimental reforms on a local level are already taking place.

The notion of Wen Jiabao trying to even expose himself to public scrutiny for the sake of saving the face (*mianzi*) and the legitimacy of the Party is part of a longer process of re-framing the whole issue of corruption. In fact, the Party, as mentioned above, had recognized the problem of corruption and dedicated significant resources to battling it, portraying itself as an agency that does that on behalf of the citizens.³² This battle, at least on paper, has gradually intensified over time, making the central government look like a responsible parent going after the spoiled children (corrupt officers). The last few years have seen numerous arrests on the grounds of corruption, the most important one being the arrest of Bo Xilai (it is a matter of dispute to what extent it is politically motivated). Nowadays, in the era of Xi Jinping, eradicating corruption is the central policy and political issue for the

³¹ Vangeli, Anastas. "CCP in transition: auditing the marriage of wealth and power." *The Indian Express*. 2012. <http://www.indianexpress.com/news/here-s-looking-at-you-beijing/1030589/0/>.

³² Hsu, Carolyn. "Political Narratives and the Production of Legitimacy: The Case of Corruption in Post-Mao China." *Qualitative Sociology* 24:1 (2001): 25-54.

Party; the hiring of “the fireman of China.” Wang Qishan to chair the anti-corruption campaign is another evidence in this direction. Surprisingly, even the Xinhua news agency encouraged micro-bloggers to report corrupt officials.³³

Battling corruption is a great enhancer of legitimacy, especially when it comes to its performance aspects. Corruption is an obstacle to good governance; it is also an obstacle to maintaining a virtuous image by the CCP. The Party elite has used its upper hand and resources to re-frame the issue as something that is their utmost concern, thus putting themselves explicitly on the side of the people; this is an important reason why its legitimacy is still durable.

CONCLUDING REMARKS

Legitimacy is a burning question when discussing Chinese politics. Due to its own peculiarities, and the inherent differences from Western democracies, China offers some exclusive analytical questions relating to legitimacy, and moreover, the non-democratic type of legitimacy. Culturally, legitimacy in China is rooted in the paternalistic framing of politics, is partially enhanced through nationalism and the cultural predisposition to trust the state. In addition, legitimacy as virtue springs from the institutional change and in the first place the institutionalized pre-mortem leadership transition and the meritocratic principles adopted in the internal organization of the Party; an ongoing struggle for legitimacy can be seen in the anti-corruption campaign that is one of the major activities of the Xi Jinping administration. CCP enhances its legitimacy through experimentation and reform, all of which is underlined by self-reflection and willingness to adopt to changing contexts, rather than to trying to change external preconditions.

Bibliography:

- Callahan, William. “National Insecurities: Humiliation, Salvation, and Chinese Nationalism.” *Alternatives* 29 (2004), 199–218
- Gilley & Heike Holbig. “The Debate on Party Legitimacy in China: A Mixed Qualitative Analysis.” *Journal of Contemporary China*, 18:59 (2009), 339–358
- Gilley, Bruce. “The Meaning and Measure of State Legitimacy: Results for 72 countries.” *European Journal of Political Research* 45: 499–525
- Guo, Baogang. “Political Legitimacy and China’s Transition.” *Journal of Chinese Political Science* 8 (2003): 1–25
- He, Baogang. *The Democratization of China*. (London and New York: Routledge, 1996)
- Heberer, Thomas and Gunter Schubert. “Political Reform and Regime Legitimacy in Contemporary China.” *ASIEN* 99 (2006): 9–28
- Holbig, Heike and Bruce Gilley. “Reclaiming Legitimacy in China.” *Politics & Policy*, 38:3 (2010): 395–422

³³Xinhua News, “Xi Jinping urges CPC to accept criticism.” Xinhua News Agency Online 07.02.2013, Available Online http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-02/07/c_132158173.htm

- Holbig, Heike. "Ideological reform and political legitimacy in China: Challenges in the post-Jiang era," *GIGA working papers*, No. 18 (2006), available online: <http://quantitative/hdl.handle.net/10419/47809>
- Hsu, Carolyn. "Political Narratives and the Production of Legitimacy: The Case of Corruption in Post-Mao China." *Qualitative Sociology* 24:1 (2001): 25-54
- Levi, Margaret, and Sacks, Audrey. *Legitimizing Beliefs: Sources and Indicators* (Capetown: IDASA, 2007)
- Levi, Margaret, Audrey Sacks and Tom Tyler. "Conceptualizing Legitimacy, Measuring Legitimizing Beliefs." *American Behavioral Scientist* (2009)53: 354
- Li, Cheng. "The Chinese Communist Party: Recruiting and Controlling the New Elites." *Journal of Current Chinese Affairs*, 38, 3 (2009): 13-33
- Li, Cheng. "Leadership transition in the CPC: promising progress and potential problems." *China: An International Journal*, Vol. 10 No. 2 (2011): 23-33
- Li, Eric. "The Life of the Party" *Foreign Affairs*. January 2013. Available Online: <http://www.foreignaffairs.com/articles/138476/eric-x-li/the-life-of-the-party>.
- Näsström, Sofia. "The Legitimacy of the People." *Political Theory*, 35:5 (2007): 624-65.
- Nathan, Andrew. "China's Changing of the Guard: Authoritarian Resilience." *Journal of Democracy* Volume 14, Number 1: 6-17
- Pew Research Center. *Upbeat Chinese Public May Not Be Primed for a Jasmine Revolution* (Pew Research Center: 2011), available online <http://www.pewglobal.org/2011/03/31/upbeat-chinese-public-may-not-be-primed-for-a-jasmine-revolution/>
- Rothstein, Bo. *Creating Political Legitimacy: Electoral Democracy versus Quality of Government*. (Goteborg: Goteborg University, Quality of Government Institute, 2008)
- Saich, Tony. "Chinese governance seen through the people's eyes." *East Asia Forum*. 2011. Available Online: <http://www.eastasiaforum.org/2011/07/24/chinese-governance-seen-through-the-people-s-eyes/>
- The Economist. "The fight against corruption: Life and death struggle." *The Economist Online*. 2012. Available Online: <http://www.economist.com/news/china/21567947-party-officials-are-urged-come-clean-about-their-wealth-life-and-death-struggle>
- Tyler, Tom. "Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation." *Annual Review of Psychology* 57 (2006): 375-400
- Vangeli, Anastas. "The New Leadership of the Chinese Communist Party and the Prospects for Political Reform." *Perspectives Internationales*. 2012. Available Online: <http://perspectivesinternationales.com/?p=448>
- Vangeli, Anastas. "CCP in transition: auditing the marriage of wealth and power." *The Indian Express*. 2012. <http://www.indianexpress.com/news/here-s-looking-at-you-beijing/1030589/0/>
- Wang Zhengxu and Anastas Vangeli. *China's leadership succession: new faces and new rules of the game*. EUISS China Insight Series. 2012. Available Online: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/chinas-leadership-succession-new-faces-and-new-rules-of-the-game/>
- Wang Zhengxu. *Generational shift and its impacts on regime legitimacy in China*. Discussion paper #64. Nottingham University: China Policy Institute. 2010

Weatherford, M. Stephen. "Measuring Political Legitimacy." *The American Political Science Review*, Vol. 86, No. 1 (1992): 149-166

White, Stephen. "Economic Performance and Communist Legitimacy." *World Politics*, 38:3 (1986): 462-482

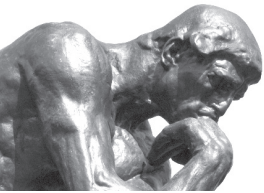
Xinhua News, "Xi Jinping urges CPC to accept criticism." *Xinhua News Agency Online* 07.02.2013. Available Online http://news.xinhuanet.com/english/china/2013-02/07/c_132158173.htm

Zhao Yinnan. "Xi warns about risks to Party." *China Daily*. 2012. http://www.chinadaily.com.cn/china/2012-12/28/content_16063093.htm

РЕЗИМЕ

Политичкиот легитимитет, или верувањето дека одредена влада заслужено го има правото да добие власт, е еден од најинтересните концепти во политичките науки. Исто така, легитимитетот е една од најсложените теми во кинеската политика. Комунистичката партија на Кина, основана во 1921 година, de facto ја основала Народната Република Кина и владее со неа повеќе од шеесет години. Под нејзината власт Кина поминала низ турбулентни и драматични историски настани, низ епизоди на повоена консолидација, неуспешна развојна политика, хаосот на Културната револуција, а потем, почнувајќи кон крајот на 1970-тите, преминала во фаза на дотогаш невиден подем и статус на глобална сила, статус што го има и денес. Низ целиот овој период, Комунистичката партијата на Кина успеала да ја одржи власта; триаголникот партија – држава – општество стануваше сè посложен и загадочен. Како резултат, едно од најважните прашања во аналитичкиот дискурс за Кина се однесува на начинот на кој Комунистичката партија на Кина, со својот историјат на големи достигнувања, но и трагични падови, успева да го одржи посакуваниот степен на политичкиот легитимитет? Кои стратегии применува Комунистичката партија на Кина за да го поттикне одобрувањето на своите граѓани? Дали Кина успева да спроведе еден нов концепт на општествена согласност или дури и нов концепт на општествено договарање? Ова, се разбира, го допира и прашањето за секоја нормативна дискусија во контекстот на дефинирањето и флексибилноста на поимот на политичкиот легитимитет, особено ако се земаат предвид претпоставените културолошки и идеолошки особености на Кина (во секојдневната терминологија познати како „кинески карактеристики.“)

Текстот има за цел да даде преглед на дискусиите водени по прашањето легитимитетот на Комунистичката партија на Кина, со посебен фокус врз периодот непосредно пред и по 18-тиот конгрес на Националната партија на Кина („шибада“), настан којшто одбележи важен преод во водството на партијата и потенцијално поместување во матрицата на владеењето. Во текстот се обрнува особено внимание на процесот на преодот на водството и темата на корупцијата (борбата против неа), притоа анализирајќи ги од гледната точка на легитимитетот.

Стручна статија
УДК: 242.849.2(497.7)

► КЛИЕНТЕЛИЗМОТ КАКО АЛАТКА ЗА МОБИЛИЗАЦИЈА НА ГЛАСАЧКИОТ ЕЛЕКТОРАТ

автор: Борјан Ѓузелов

ВОВЕД

Во текот на педесеттите години од минатиот век, италијанскиот бродосопственик Ахиле Лауро, како кандидат за градоначалник на Неапол, во предизборниот период на граѓаните им раздавал по еден нов лев чевел со ветување дека откако ќе го направат „вистинскиот избор“, по изборите тој ќе им го даде и десниот чевел, па така тие ќе имаат еден пар нови чевли.¹ На овој начин, тој буквално поткупувајќи ги граѓаните на Неапол, повеќе пати победувал на изборите за градоначалник со што успешно го материјализирал својот голем финансиски капитал во неприкосновена политичка моќ во регионот.

Овој пример е веројатно најелементарната форма на предизборен клиентелизам, како алатка за мобилизација на гласовите, но и за своевидната злоупотреба на изборниот процес. Современиот клиентелизам денес секако оди многу подалеку од едноставно раздавање на чевли и други материјални добра во предизборниот период: тој опфаќа широк дијапазон на многубројни практики кои најчесто имаат поразителен ефект за демократските процеси во едно општество.

Основа на клиентелизмот е да ги држи луѓето зависни, со многу ветувања кои најчесто само делумно се исполнуваат.² Патрон-клиент односите главно се јавуваат во општества кои имаат економски тешкотии и каде што преовладува несигурност, па така патроните ги обезбедуваат клиентите со заштита која ниту државата ниту пак фамилијата може да ја понуди.³ Така,

¹ Deirdre Pirro, "Achille Lauro: The Neapolitan Onassis", *The Florentine*, June 2008.

² Harald Schenker, "Patronage Politics Push Macedonia to a Precipice", *Balkan Insight*, December 2012.

³ Anthony Hall, "Patron-client relations", *The Journal of Peasant Studies*, 1:4 (1974), 506.

партијата се јавува некаде помеѓу јавното и приватното како агент кој нуди различен вид услуги кои најчесто овозможуваат одредена сигурност за своите членови и симпатизери во замена за политичка лојалност.

Во Македонија, примери на клиентелизам може да се најдат во речиси сите политички блокови и се главно продукт на големата економска несигурност кај граѓаните, како и на недостатокот на демократски традиции во општеството. Во ситуација кога нивото на сиромаштија и невработеност е константно над 30 проценти⁴ и кога е тешко да се идентификува „каде завршува партијата а каде почнува државата“⁵, партиските штабови, користејќи ја својата неформална моќ, се однесуваат како центри за поддршка на своите членови и симпатизери. Овие услуги имаат широк опсег кој се протега од обезбедување работни места во јавната администрација за невработените, до гарантирање на привилегирана позиција на пазарот за сопствениците на бизниси. За возврат, засегнатите граѓани не само што треба да гласаат за партијата, туку треба и да мобилизираат нови гласачи.

КАРАКТЕРОТ И ПРИЧИНИТЕ ЗА ПОЈАВА НА КЛИЕНТЕЛИЗАМ

Клиентелизмот се базира на патрон-клиент односи на моќ во кои патронот дава услуги во замена за добра, лојалност или пак политичка поддршка од клиентот. Терминот патрон доаѓа од шпанскиот „*patron*“, и означува личност со статус на моќ, авторитет и влијание. Од друга страна, клиентот е секогаш помалку моќна личност која ја ужива заштитата и помошта од патронот.⁶ Овие вертикални, асиметрични но взаемно корисни односи на моќ обично се појавуваат помеѓу поединци или групи со нееднаков статус во општеството⁷. Патроните кои имаат контрола врз ресурсите и моќта, ги обезбедуваат своите клиенти со незаслужени привилегии (на пример работа во јавниот сектор), јавни услуги или привилегирани бизнис услови, за кои подоцна клиентите треба да вратат на политички или друг начин, преку работење за патроните во текот на изборите односно зајакнувајќи ги нивниот престиж и репутацијата⁸. Иако двете инволвирани страни имаат своја корист од оваа коалиција, истата има поразителен ефект за демократските процеси во општеството: прво, бидејќи патроните ја злоупотребуваат својата административна и политичка моќ за тесни лични односно партиски интереси и, второ, бидејќи клиентите понатаму се зависни од волјата и интересот на патронот, па оттаму нивните демократски слободи се значително ограничени.

⁴ Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Macedonia* (Washington DC: Central Intelligence Agency, 2011).

⁵ Gordana Siljanovska-Davkova, "Organisational Structures and Internal Party Democracy in the Republic of Macedonia". In *Organisational Structures and Internal Party Democracy in South Eastern Europe*, ed. Georgi Karasimeonov (Sofija: Gorex Press, 2005), 24-61.

⁶ George M. Foster, "The dyadic contract in Tzintzuntzan, II: patron-client relationships", *American Anthropologist* LXV, 1963, 1280-94.

⁷ Luis Roniger, "Political Clientelism, Democracy, and Market Economy", *Comparative Politics* 36 (2004) 353.

⁸ Ibid.

Во феудализмот патрон-клиент врските биле составен дел од системот на поделба на земјата и земјоделското производство. Истите продолжиле и понатаму да постојат во руралните заедници каде што поседувањето земја било концентрирано во рацете на релативно мала и моќна група луѓе која била способна да ги монополизира (обедини) богатството, политичката моќ, образованието и каде што остатокот од заедницата на еден или друг начин продолжил да биде зависен од локалните моќници и по падот на феудализмот.

Денес, политички партии со своите релативно бирократски структури ги имаат заменето земјопоседниците и локалните угледни луѓе во улогата на патрони.⁹ Политичките партии користејќи ја можноста за партиските вработувања за нивните активисти и поддржувачи, се пионери на модерниот клиентелизам, кој Христос Лиринтис во контекст на грчкиот случај ги нарекува уште и бирократски клиентелизам.¹⁰ Во тој нов, партиски клиентелизам партиите денес најверојатно не нудат бесплатни чевли, но ги купуваат гласовите преку дистрибуција на конкретни привилегии и услуги кон индивидуалните гласачи или група гласачи.¹¹ Џонатан Хопкин забележува дека стандардните клиентелистички практики имаат широк опфат: од стриктно партиски вработувања во државните служби какви што се поштата и железницата, до селективна и нерепална дистрибуција на инвалидски пензии и други видови субвенции и развојни проекти чија корисност е под знак на прашање.¹²

Академскиот интерес за современиот клиентелизам е карактеристичен за литературата која се однесува на регионалните разлики во Италија, помеѓу демократски и економски развиениот север и помалку развиените јужни области. Така, дискутирајќи зошто југот на Италија има различна политичка култура од северот, Роберт Патнам заклучува дека клучната разлика е во постоењето на вертикална наместо хоризонтална дистрибуција на моќ. Имено, историски гледано, додека југот на Италија сè уште бил владен од „цврстата рака“ на норманските кралеви чии институции биле базирани на вертикални социјални мрежи, експлоатација и зависност, на северот, политичката моќ веќе почнала да се разделува и да формира хоризонтално организирани граѓански заедници¹³. Затоа и денес на северот на Италија е евидентно постоењето на повеќе хоризонтални социјални мрежи, граѓанското општество е поактивно и постои повеќе граѓански социјален капитал, додека пак на југот заедниците сè уште имаат повеќе вертикален карактер, кој се одликува со многубројни патрон-клиент односи во кои моќта е нееднакво дистрибуирана помеѓу субјектите.¹⁴

⁹ Jonathan Hopkin, *Conceptualizing Political Clientelism: Political Exchange and Democratic Theory* (Paper presented at the APSA annual meeting, Philadelphia, 2006).

¹⁰ Christos Lyrintzis, 'Political Parties in Post-Junta Greece: A Case of "Bureaucratic Clientelism"?' *West European Politics* 7 (1984), 99-118.

¹¹ Jonathan Hopkin, *Conceptualizing Political Clientelism: Political Exchange and Democratic Theory* (Paper presented at the APSA annual meeting, Philadelphia, 2006).

¹² Ibid.

¹³ Robert Putnam, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy* (Princeton: Princeton University Press, 1993).

¹⁴ Ibid.

Следејќи ги идеите на Патнам, Роберт Биделе тврди дека балканските општества се соочуваат со истиот проблем на вертикална дистрибуција на моќ слично како и јужните региони во Италија, застапени во истражувањата на Патнам. Тој забележува дека високо клиентелистичките, корумпирани и вертикално структурирани односи на моќ биле формирани како норма за време на речиси 1000 години византиска доминација и влијание на Балканот и подоцна во текот на 500-те години на отоманско владеење. Таквата „вертикалност на моќта“, која била толку длабоко вкоренета и само-оддржлива во текот на 1500 години, во голема мера се репродуцирана и во новите облици на владеење во (пост-отоманските) националистички и комунистички режими во деветнаесеттиот и дваесеттиот век.¹⁵

КЛИЕНТЕЛИЗМОТ ВО МАКЕДОНИЈА

Денес политичките партии во Македонија сосема доследно го следат италијанскиот пример. Главна причина за таквото нивно клиентелистичко однесување може да се идентификува токму во постоењето на клиентелистичката политичка култура помеѓу граѓаните во Македонија. Според неодамнешните истражувања за политичката култура во Македонија¹⁶ дури 84,9% се сложуваат со тврдењето дека „поважно е кого знаеш, отколку што знаеш“ што многу јасно укажува на фактот дека во македонското општество личните врски и познанства се перципирани како клучниот фактор за успех во животот.

Оттука, не треба да зачудува и фактот што најголем дел од членовите и поддржувачите на политичките партии слично како и во социјализмот, сè уште имаат очекувања дека партијата ќе ги вработи во јавниот сектор, каде што тие потоа ќе ги уживаат сите „благодети“ на работењето за државната администрација. На ова се надоврзува и фактот што во услови на константно висока невработеност од повеќе од 30%¹⁷ и младинската невработеност од над 50%¹⁸, да се има стабилно вработување во јавниот сектор сè уште се смета за врвна привилегија. Така, сè почести се примерите кога граѓаните стануваат членови на партија не заради нивниот интерес да бидат политички активни, туку поради веќе добро воспоставената практика на политичките партии да се однесуваат како агенции за вработување.

За политичките партии ваквата политичка култура е идеална почва за градење политички клиентелизам. Тие, за да им одговорат на клиентелистичките барања на своите симпатизери, буквално ги окупираат државните институции со свои лојални партиски членови и со тоа практично во многу нешта ја изедначуваат партијата со државата. Извештајот на Фридом хаус за Македонија во 2012

¹⁵ Robert Bideleux, Ian Jeffries, *The Balkans: A Post-Communist History*. (New York: Routledge, 2007), xii.

¹⁶ Nenad Markovic, et al., *Political culture in Macedonia*. (Skopje: Friedrich Ebert Stiftung, 2012), 35.

¹⁷ Labor Force Survey, State Statistical Office of the Republic of Macedonia (2010).

¹⁸ Реактор – Истражување во акција, „Младите и пазарот на труд“ (Реактор – Истражување во акција, 2012).

забележа дека „познавањето на правите луѓе со фамилијарни и политички врски е сè уште најлесниот начин да се дојде до вработување, и покрај повторените забелешки на Европската комисија за помала и попрофесионална јавна администрација“.¹⁹ Дополнително, годишните извештаи на Транспарентност Македонија²⁰ континуирано забележуваат дека „партизацијата и непотизмот во јавната администрација“ (2007, 2008), „партискиот рекет“ (2009), „целосната партизација на државниот апарат“ (2010) се големи пречки за владеештето на правото.

Исто така, продукт на овие партиски вработувања е и формирањето на новите општествени елити базирано на систем на врски и познанства (споил систем) наместо систем на заслуги и квалификации (мерит систем). Така, на пример, сугестијата од некој кој стои високо во партиската хиерархија дека „ова е наше дете“ (од нашата партија) многу често вреди повеќе отколку личните квалификации на кандидатот за работа. Тоа креира дополнителен деструктивен ефект за институциите, бидејќи кандидатите кои се селектирани не се најдобро квалификуваните, туку оние со најдобри врски: квалитетот на образованието и професионалните квалификации имаат секундарно значење во споредба со врските на поединците. Како продукт на ваквото партизирање на можностите за кариера, главна цел за многу млади луѓе е да се биде виден што е можно поблиску до лидерот или, пак, до некој кој е влијателен во партиската хиерархија, бидејќи таа форма на социјален капитал подоцна може лесно да биде материјализирана во многу различни прилики.

ЗАКЛУЧОК

Методот на Ахиле Лауро за мобилизација на електоратот, кој беше прикажан на почетокот на овој текст, сè уште е апликативен во македонската средина. Во ситуација на широко распространета сиромаштија и невработеност денес сè уште за многумина партиските ветувања од клиентелистички карактер се главна причина за излегување на избори. Затоа, наместо изборите да служат како натпревар помеѓу идеи и концепти, тие најчесто се сведуваат на натпревар помеѓу различните клиентелистички мрежи кои се водени само од своите лични интереси. Во ваквиот систем *нема судир на идеологии или идеи*, нема левица, центар или десница, туку *судир околу самата власт*, како начин на контрола на јавните ресурси.²¹ Ваквата политика на патронажа се одликува со јасна поделба помеѓу „ваши“ и „наши“, односно има силен исклучив карактер што особено негативно се изразува на граѓаните кои ќе останат „надвор од играта“ на клиентелистичката мрежа, бидејќи тие остануваат социјално исклучени и не уживаат еднаков третман од страна на државните институции.

¹⁹ Ljubica Grozdanovska Dimishkovska, "Freedom House Country Report: Macedonia" (Freedom House, 2012), 369.

²⁰ Транспарентност Македонија, Годишен извештај (Скопје: Транспарентност Македонија, 2010).

²¹ Сашо Клековски, „Да, отпор но за чии лаги (3)“, *Нова Македонија* 22793, јануари 2013.

Дополнително, вака широко распространетиот клиентелизам има изразено негативен ефект врз граѓанското општество, бидејќи од граѓаните-клиенти не може да се очекува да бидат дел од граѓански иницијативи кои не се во интерес на патронот. Тоа значи дека слично како и во случајот на јужна Италија, постоењето вертикални клиентелистички односи е кочница за развојот на силно хоризонтално организирано граѓанско општество бидејќи на истото му се потребни поединци, како активни граѓани, а не зависни клиенти во бескрајниот синџир на патрон-клиент односи.

Библиографија:

- Bideleux Robert, Jeffries Ian, *The Balkans: A Post-Communist History*. (New York: Routledge, 2007), xii
- Central Intelligence Agency, *The World Factbook: Macedonia*, Washington DC: Central Intelligence Agency, 2011
- Djilas Milovan, *The New Class: An Analysis of Communist System* (London: Thames and Hudson, 1957)
- Foster M. George, "The dyadic contract in Tzintzuntzan, II: patron-client relationships", *American Anthropologist LXV*
- Grozdanovska Dimishkovska Ljubica, Freedom House Country Report: Macedonia. (Freedom House, 2012). http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/NIT2012Macedonia_final.pdf
- Hall Anthony, "Patron-client relations", *The Journal of Peasant Studies*
- Hopkin Jonathan, *Conceptualizing Political Clientelism: Political Exchange and Democratic Theory* (Paper presented at the APSA annual meeting, Philadelphia, 2006). <http://personal.lse.ac.uk/hopkin/apsahopkin2006.pdf>
- Клековски Сашо, „Да, отпор но за чии лаги (3)“, *Нова Македонија* 22793, јануари 2013. <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=13113852415&id=13&setIzdanie=22793>
- Labor Force Survey, State Statistical Office of the Republic of Macedonia (2010)
- Lyrantzis Christos, 'Political Parties in Post-Junta Greece: A Case of "Bureaucratic Clientelism"?' *West European Politics* 7 (1984)
- Markovic, Nenad at all., *Political Culture in Macedonia*. (Skopje: Fredrich Ebert Stiftung, 2012)
- Pirro Deirdre, "Achille Lauro: The Neapolitan Onassis", *The Florentine*, June 2008. Available at: <http://www.theflorentine.net/articles/article-view.asp?issuetocId=3315>
- Putnam D. Robert, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy* (Princeton: Princeton University Press, 1993)
- Реактор – Истражување во акција, „Младите и пазарот на труд“ (Реактор – Истражување во акција, 2012)
- Roniger Luis, "Political Clientelism, Democracy, and Market Economy", *Comparative Politics* 36 (2004) 353-375

Schenker Harald, "Patronage Politics Push Macedonia to a Precipice", *Balkan Insight*, December 2012. http://www.balkaninsight.com/en/article/patronage-politics-push-macedonia-to-a-precipice?utm_source=Balkan+Insight+Newsletters&utm_campaign=a3964c5b14-RSS_EMAIL_CAMPAIGN&utm_medium=email

Siljanovska-Davkova Gordana, "Organisational Structures and Internal Party Democracy in the Republic of Macedonia". In *Organisational Structures and Internal Party Democracy in South Eastern Europe*, ed. Georgi Karasimeonov (Sofija: Gorex Press, 2005), 24-61

Транспарентност Македонија, Годишен извештај (Скопје: Транспарентност Македонија, 2008)

Транспарентност Македонија, Годишен извештај (Скопје: Транспарентност Македонија, 2009)

Транспарентност Македонија, Годишен извештај (Скопје: Транспарентност Македонија, 2010)

ABSTRACT

In Macedonia, examples of clientelism can be found in both principal political blocks, and are mainly an outcome of the vast economic uncertainty and a lack of democratic traditions. When poverty and unemployment rates are constantly over 30%, and when "it is difficult to identify where the state ends and party begins", political parties become 'service agencies' which use their informal power to favor their members. The character of these favors ranges from providing jobs in the public administration for the unemployed, to guaranteeing a privileged position on the market for owners of small and medium businesses. In return, voters are not only required to vote for the respective party, but also to mobilize new voters, or to provide financial contribution for the campaigns.

Key words: *elections, political parties, clientelism*

Research article
UDC: 342.019.5:329(100)

► THE NEW ERA OF POLITICS: THE IMPORTANCE OF THE USE OF POLITICAL MARKETING FOR THE SUCCESS OR FAILURE OF POLITICAL PARTIES IN TODAY'S POLITICAL ENVIRONMENT

author: Dejan Dimitrievski

The way politics is conducted has changed. During the last few decades the field of political marketing has become an important integral part of the political science. As examples of marketing's success stories in politics mounted over the years, many political parties and candidates rushed to embrace the concepts and techniques of marketing and adapt them to their political environment, thus ultimately altering the way politics is carried out in the process.

WHAT IS POLITICAL MARKETING?

The rapid increase of the use of marketing in politics has been followed with a vast amount of new literature about it. Therefore, it is very difficult to settle on just one definition of what political marketing is. Margaret Scammell speaks about this, stating that there is a broad and rapidly expanding international literature on this topic, and that there is no consensus about a definition of political marketing.¹ What is common for most of the definitions is that they all identify political marketing as a much broader field than just advertising, spinning or manipulation, as it was commonly seen in the past. "Harrop perceives political marketing as being not

¹ M. Scammell, "Political Marketing: Lessons for Political Science", in *Political Studies*, vol. 47, no. 4, Oxford: Blackwell Publishing, 1999, p. 718.

just about political advertising, party political broadcasts and electoral speeches but covering the whole area of party positioning in the electoral market.”² British researcher Jennifer Lees-Marshment states that, “Although political marketing used to be confined to election campaigns, new research has developed which takes it beyond the campaign and includes not only party behavior but also education, health, government communication and local government.”³ Another author, Maarek, sees political marketing “as a complex process, the outcome of a more global effort implicating all the factors of the politician’s political communication.”⁴ Many political scientist believe that the modern approach to political marketing has modified the behavior of political actors, enabling them to communicate to a much larger and more diverse crowd of voters, as well as address a much wider range of problems in their political activities. As Aron O’Cass argues, the use of marketing “offers political parties the ability to address diverse voter concerns and needs through marketing analyses, planning, implementation and control of political and electoral campaigns”⁵.

THE LEES-MARSHMENT MODEL

One of the most commonly used definitions of the term *political marketing* is that of Jennifer Lees-Marshment, which is a very broad one and states the following: “Political marketing is about political organizations adapting techniques and concepts originally used in the business world to help them achieve their goals... Such political organizations include parliaments, political parties, charities...their goals are passing legislation, winning elections, campaigning for better rights for a section of society...”⁶ Jennifer Lees-Marshment is one of the most acknowledged writers in the field of political marketing. The research that she did about British politics and the use of political marketing is of extreme importance. Her model is widely used as a starting point by many researchers all over the world. The Lees-Marshment model identifies three approaches in the political marketing of a party: the product-oriented party, the sales-oriented party and the market-oriented party. “A product-oriented party argues for what it stands for and believes in. It assumes that voters will realise that its ideas are the right ones and therefore vote for it.”⁷ This is the most primitive approach to political marketing. “A sales-oriented party focuses on selling its arguments to voters...A sales-oriented party does not change its behaviour to suit what people want, but tries to make people want what it

² I. Kolovos and P. Harris, *Political Marketing and Political Communication: The Relationship Revisited*, University of Otago, 2005, p. 2.

³ J. Lees-Marshment, *The Political Marketing Revolution: Transforming the Government of the UK*, Manchester/New York: Manchester University Press, 2004, p. 12.

⁴ Maarek, P. J., *Political Marketing and Communication*, London: John Libbey & Co., 1995, p. 2.

⁵ A. O’ Cass, “Political Marketing and the Marketing Concept” in *European Journal of Marketing*, vol. 30, no. 10/11, Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 1996, p. 48.

⁶ J. Lees-Marshment, *The Political Marketing Revolution: Transforming the Government of the UK*, 2004, p. 10.

⁷ J. Lees-Marshment, *Political Marketing and British Political Parties: The Party’s Just Begun*, Manchester/New York: Manchester University Press, 2001, p. 28.

offers.⁸ This approach goes a step forward, using marketing techniques to persuade voters in choosing their product. Finally, “a market-oriented party designs its behaviour to provide voters satisfaction. It uses market intelligence to identify voter demands, then design its product to suit them. It does not attempt to change what people think, but to deliver what they want and need.”⁹ This approach is considered the future of political marketing, and politics itself.

THE IMPORTANCE OF POLITICAL MARKETING IN TODAY’S POLITICAL ENVIRONMENT

Much has been said about the importance of political marketing. Lees-Marshment stresses the importance of marketing in modern politics. In her words, the market-oriented parties are superior in the use of marketing techniques and concepts in comparison with the product- and sales-oriented parties. She states that if a party wants to be successful, one of the crucial preconditions is to adopt a market orientation. She closely ties the success of a political party with the way it behaves, and how it uses marketing tools and concepts. Other writers too speak highly about the use of political marketing. Scammell concludes that “ ‘political marketing’ provides a rational way for parties or candidates to behave in conditions of competitive mass democracy.”¹⁰ Heather Savigny and Mick Temple write in their article that contemporary politics has become dominated by the use of marketing strategies, techniques and principles.¹¹ It is important to understand that the new approach to political marketing cannot be seen as merely a technique or a tactic employed by political parties and candidates during an election campaign in order to win votes and mandates, but as a long-term on-going process that ultimately shapes the behaviour of the political actors. As Smith and Hirst point out, political marketing has moved to the era of strategic marketing and, thus, it is not just a short-term tactical device mainly for gathering information in the run-up to elections, but a longer-term permanent process which aims to ensure continued governance.¹² Many political analysts point out Bill Clinton’s electoral campaigns as one of the best example of this new approach in the use of marketing in politics. Bruce I. Newman talks about how the use of marketing transformed the way campaigns and strategies are managed in USA, especially after Clinton’s presidential campaign in 1992. He speaks about a new era in American politics, one shaped by the use of marketing tools and concepts, and modern technological advances.¹³

⁸ Ibid., p. 29.

⁹ Ibid., p. 30.

¹⁰ M. Scammell, *Designer Politics: How Elections Are Won*, Basingstoke: Macmillan Press, 1995, p. 18-19.

¹¹ H. Savigny and M. Temple., “Political Marketing Models: The Curious Incident of the Dog that doesn’t Bark”, in *Political Studies*, vol. 58, no. 5, Oxford: Blackwell Publishing, 2010, pp. 1049-1064.

¹² G. Smith and A. Hirst, “Strategic Political Segmentation: A New Approach for a New Era of Political Marketing”, in *European Journal of Marketing*, vol. 35, no. 9/10, Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001, p. 1058.

¹³ B. I. Newman, *The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy*, Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage Publications, 1994, pp. 5-8.

On the other hand, there is a certain degree of criticism about the role of marketing in politics. This criticism comes from several directions. First, it is said that the concepts and techniques of marketing cannot be simply imported from a business context to a political one, having in mind that these two areas are not that similar. Nicholas O'Shaughnessy notes that some writers have been completely negative towards the concept of political marketing and argue that political marketing programmes can sometimes do harm; he claims that "... the impact of marketing in politics is not directly analogous to its effectiveness in business because of differences between a business context and a political one."¹⁴ In that context, Bruce I. Newman writes: "Some argue that viewing the voter as a consumer dilutes the real purpose of the electoral process; it does not allow for a candidate to create a vision for the country but simply means that the candidate says and does whatever is necessary to get elected."¹⁵ Also, there has been some criticism that through political marketing a process of "Americanisation" of politics is happening all over the world. Baines, Scheucher and Plasser consider the "Americanisation" of political campaigning in Europe as a potential future occurrence if US political consultants operating in Europe export methods without customising them to the local European environment and context.¹⁶ Finally, Jennifer Lees-Marshment points out some of the fears associated with the use of political marketing: political marketing leads to the end of ideology, it alienates internal supports, it focuses on short-term benefits and undermines creativity and new ideas, and also that it places too much trust in public opinion and restricts effective leadership.¹⁷

Although the concept of political marketing is due a fair share of criticism in the wake of its own imperfections, this can nevertheless change the fact that political marketing has become an integral part of politics and the political science. There is enough empirical evidence that supports the importance of marketing in today's politics and points to the fact that those political actors that grasped the new approach of political marketing have enjoyed a significant amount of success during these last few decades compared to those that have failed to recognize the new trends in modern politics. If applied correctly, political marketing can help shift the opinions of the political community in a given country and change the outcome of an electoral process.

MARKETING IN THE MACEDONIAN POLITICAL CONTEXT

One very important thing to have in mind when talking about political marketing is the fact that political marketing is not only applicable in developed democracies

¹⁴ N. O' Shaughnessy, "The Marketing of Political Marketing", in *European Journal of Marketing*, vol. 35, no.9/10, Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001, p. 1047.

¹⁵ B. I. Newman, *The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy*, 1994, p. 21.

¹⁶ P. R. Baines, C. Scheucher and F Plasser, "The 'Americanisation' Myth in European Political Markets: A Focus on the United Kingdom", in *European Journal of Marketing*, vol. 35, no. 9/10, Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001, pp. 1099-1116.

¹⁷ J. Lees-Marshment, *Political Marketing: Principles and Applications*, London/New York: Taylor & Francis Group, 2009, pp. 266-275.

such as Great Britain, USA and Australia, but also in young democracies with little or no tradition in democracy all around the world. Such is the case with the Republic of Macedonia as well. It is safe to assume that during the last decade the way politics is perceived and conducted in Macedonia has effectively changed.

For the importance of political marketing in the Macedonian case, the work of Gordica Karanfilovska is of utmost importance. In one of her case studies, she defines five periods in the Macedonian political life in accordance with how Macedonian politics looked at political marketing: the stage of understanding of political marketing, the stage of political marketing implementation, the stage of managing the crucial period using political marketing, the stage of growth in the use of political marketing, and the stage of maturity in the use of political marketing.¹⁸ She stresses the last two periods as very important for the rise and significance of marketing in Macedonian politics. These two periods accompany the consolidation of the democratic process and the maturation and stabilisation of the country. Karanfilovska states that "the market-oriented behaviour of the parties had a crucial role in leading the country from a period of insecurity and transition into a period of consolidation and preparation for new challenges in the European family."¹⁹ Furthermore, she points out that during the early periods marketing was only understood as advertising, with the focus on political communication. However, in the last two stages it has been used as a planned marketing strategy for election campaigns, with greater utilisation of public opinion research agencies and focusing on the voter in political planning.²⁰

In addition, in her paper about the 2009 presidential elections in Macedonia, Karanfilovska stresses the importance of how political marketing is implemented for the success of the Macedonian political actors. In this paper she analyzes the genealogy of the use of the term "political marketing" in Macedonia. Political marketing was introduced on the Macedonian political stage when pluralism emerged (1990), but was then used only in a negative connotation. The proper use of political marketing was introduced a decade ago with the establishment of the post of a spokesperson by the political parties, and the emergence of the first public opinion surveys.²¹ Then she examines how the political parties behaved during the presidential elections and compares their behaviour with the Lees-Marshment model. She notes that the victory in the election was not accidental, but a result of applying the concept of political marketing.²² The winning party opted for a market-orientation unlike the losing side preferred sales-orientation. Karanfilovska

¹⁸ G. Karanfilovska, "How Are Macedonian Parties Oriented", in *Political Marketing: Principles and Applications*, (ed. J Lees-Marshment), London/New York: Taylor & Francis Group, 2009, pp. 260-261.

¹⁹ *Ibid.*, p. 261.

²⁰ *Ibid.*, p. 259.

²¹ G. Karanfilovska, "Macedonian Presidential Elections 2009: Amateurism or Professional Implementation of Political Marketing?", *Political Studies Association*, 2010, www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/1250_1110.pdf (accessed on 12-02-2013), p. 3.

²² *Ibid.*, p. 5.

concludes that the proper use of marketing tools and techniques can help a party gain victory in the elections.²³

It is clear that by taking up a professional approach towards politics and using political marketing, the current ruling party had managed to reinvent its image and effectively change the way in which people percept the party. This, in a way, modified the manner in which people approached politics and, as a consequence, how political parties operated on the Macedonian political stage. Although Macedonian political actors still have a long way to go until fully embracing the new approach towards marketing in politics, it is crucial to remember that the future of world politics, and thereby Macedonian, too, lies in political marketing. A new era has begun.

Key words: *political marketing, politics, Lees-Marshment model, market-oriented*

Bibliography:

Baines P. R., Scheucher, C. and Plasser, F. "The 'Americanisation' Myth in European Political Markets: A Focus on the United Kingdom" in *European Journal of Marketing*, vol. 35, no. 9/10. Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001.

Karanfilovska, G. "How Are Macedonian Parties Oriented" in *Political Marketing: Principles and Application* (ed. Lees-Marshment, J.). London/New York: Taylor & Francis Group, 2009.

Karanfilovska, G. "Macedonian Presidential Elections 2009: Amateurism or Professional Implementation of Political Marketing?", Political Studies Association, 2010, www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2010/1250_1110.pdf (accessed on 12-02-2013).

Kolovos, I. and Harris, P. *Political Marketing and Political Communication: The Relationship Revisited*. University of Otago, 2005.

Lees-Marshment, J. *Political Marketing and British Political Parties: The Party's Just Begun.*, Manchester/New York: Manchester University Press, 2001.

Lees-Marshment, J. *Political Marketing: Principles and Applications*. London/New York: Taylor & Francis Group, 2009.

Lees-Marshment, J. *The Political Marketing Revolution: Transforming the Government of the UK*. Manchester/New York: Manchester University Press, 2004.

Maarek, P. J. *Political Marketing and Communication*. London: John Libbey & Co., 1995.

Newman, B. I. *"The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy"*. Thousand Oaks/London/New Delhi: Sage Publications, 1994.

O' Cass, A. "Political Marketing and the Marketing Concept" in *European Journal of Marketing*, vol. 30, no. 10/11. Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 1996.

O' Shaughnessy, N. "The Marketing of Political Marketing" in *European Journal of Marketing*, vol. 35, no. 9/10. Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001.

Savigny, H. and Temple, M. "Political Marketing Models: The Curious Incident of the Dog that doesn't Bark", in *Political Studies*, vol. 58, no. 5. Oxford: Blackwell Publishing, 2010.

²³ *Ibid.*, pp. 18-19.

Scammell, M. "Designer Politics: How Elections Are Won". Basingstoke: Macmillan Press, 1995.

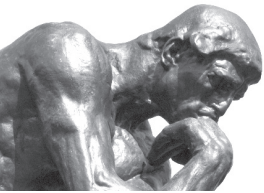
Scammell, M. "Political Marketing: Lessons for Political Science" in *Political Studies*, vol. 47, no. 4. Oxford: Blackwell Publishing, 1999.

Smith G. and Hirst A. "Strategic Political Segmentation: A New Approach for a New Era of Political Marketing" in *European Journal of Marketing*", vol. 35, no. 9/10. Bradford: Emerald Group Publishing Limited, 2001.

РЕЗИМЕ

Текстот го дефинира концептот на политичкиот маркетинг и го разгледува прашањето на важноста на користењето на маркетингот во современата политика, едновремено утврдувајќи ги различните начини на кои политичкиот маркетинг влијае врз изборите и, што е уште поважно, врз однесувањето на политичките партии. Главната цел на овој прилог е да покаже дека политичкиот маркетинг претставува едно многу пошироко поле од обичното рекламирање, промоција и водење кампања за време на изборите. Јасно е дека, ако правилно се примени, политичкиот маркетинг може да помогне во менувањето на мислењето на политичката заедница во одредена земја и да го смени резултатот на изборниот процес. Една од главните цели на овој текст е да се одреди важноста на политичкиот маркетинг и да го разгледа прашањето дали политичкиот маркетинг е применлив не само во развиените демократски земји какви што се Велика Британија и САД, туку и во помладите демократии каква што е таа во Република Македонија. Конкретните прашања што се разгледуваат во истражувањето, а на кои овој текст се обидува да даде одговор се следни: колку се важни техниките и концептите на политичкиот маркетинг за успехот или неуспехот на политичките партии и кандидатите во денешната политика, и дали политичкиот маркетинг се применува во Република Македонија во македонскиот политички контекст, или можеби не е тоа случај, а ако се применува, на кој начин тоа се прави?

Клучни зборови: *политички маркетинг, политика, моделот Лис-Маршмент, пазарна ориентираност*

Стручна статија

УДК: 342.738.03:

[342.8:340.13(497.7)]

► СИГУРНОСТА И ТАЈНОСТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ НА ГРАЃАНИТЕ НИЗ ПРИЗМАТА НА ИЗБОРНОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

—
автор: Љубица Пендароска

„Без оглед на тоа дали ќе го дадете Вашиот глас за Обама или Ромни овој ноември, или пак сè уште не сте се одлучиле, тоа сигурно веќе го знаат тимовите за кампања на обата кандидати, благодарение на огромното расположливо количество лични податоци за потенцијалните гласачи“.¹

ВОВЕДНИ ЗАБЕЛЕШКИ

Текстот од кој произлегува оваа констатација, посветен на кампањата за неодамнешните претседателски избори во САД, ме поттикнува да размислувам околу сигурноста и тајноста на личните податоци на граѓаните (како потенцијални гласачи), во врска со и за време на еден изборен процес.² Важноста на ова прашање произлегува од фактот што личните податоци се нераскинливо поврзани, или поточно го определуваат идентитетот на индивидуата. Оттука, тие претставуваат есенцијална компонента на Правото на приватност – фундаментално човеково право кое

¹ Elana Varon, "Voter Data: What the Candidates Know About You", October 2, 2012, <http://mashable.com/2012/10/02/data-mining-election/>

² Текстот уште повеќе интригира со предвидувањето дека изборна победа најверојатно ќе „извојува“ оној кандидат кој ќе успее „најдобро“ да го искористи огромното количество лични податоци за гласачите – употреба на податоците на мошне суштинен, прикриен начин, оневозможувајќи гласачите да станат свесни дека нивните лични податоци впрочем се злоупотребени за постигнување изборни цели!

треба да ги заштити личното достоинство и интегритетот.³ Затоа, сосема очекувано и оправдано, сигурноста и тајноста на личните податоци во најголем дел од демократските држави, се издигнати на ранг на уставно загарантирано право.

Кога личните податоци, нивната сигурност и тајност се набљудуваат во врска со изборните процеси, тогаш, сами по себе, се наметнуваат неколку дилеми за размислување, имено: колку постоечката правна регулатива гарантира заштита на личните податоци од можни злоупотреби за време на и во врска со изборите; што покажува практиката, односно, дали сме „сведоци“ на разни недозволените употреби на личните податоци на граѓаните заради остварување изборни цели; од какви сè „извори“ политичките партии и интересни групи „црпат“ информации за граѓаните (имајќи ја предвид напредната и растечка технологија), притоа создавајќи своевиден облик на збирки на лични податоци за нив; колку граѓаните се свесни за овие можни злоупотреби на нивните лични податоци итн.

Соочен со предизвикот да се „фати“ во костец со поставените прашања, авторот има пред себе за крајна цел: врз основа на „вредносен суд“ за актуелното изборно законодавство, да даде препораки за подобрување на правната заштита на личните податоци и гарантирање на приватноста за време на/и во врска со изборните процеси; да ја подигне граѓанската свест за можните злоупотреби на личните податоци заради остварување најразлични изборни цели, со особен акцент на подигнување на граѓанската внимателност при давање лични податоци и информации.

Проценката на националната правна рамка за заштита на личните податоци за време на/и во врска со изборите, треба да „почива“ на следните аспекти: 1) во која мера националното законодавство ја обезбедува таа заштита, споредено со правната заштита во некои други држави, кои се сметаат за „успешна приказна“ на тој план и 2) до кој степен националното законодавство е усогласено со законодавството на Европската унија, имајќи ја предвид европската перспектива на нашата држава. Истовремено, погледите треба да се „вперени“ кон иднината, неопходно е „во од“ да се следат најновите „случувања“ на тоа поле (предлозите за измени и дополнувања на меѓународната регулатива – неминовност поради напредокот на формите и средствата за комуникација и растечката технологија.

„ТРЕТМАНОТ“ НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО МАКЕДОНСКАТА ИЗБОРНА РЕГУЛАТИВА

Анализата ќе ја започнеме со констатацијата дека системот за заштита на личните податоци во Република Македонија (па и во однос на изборите), е поставен на „сигурни темели“. Ова е постигнато со нивно издигнување на ранг на уставно загарантирано право – случај во најголемиот дел од светските

³ За врската помеѓу Правото на приватност и заштитата на личните податоци, види "Interrelation between Privacy, Data Protection and Habeas Data", http://www.oas.org/dil/data_protection_privacy_habeas_data.htm

демократиите.⁴ Понатаму, Уставот ја продлабочува таа заштита, потенцирајќи дека „на граѓаните им се гарантира заштита од повреда на личниот интегритет што произлегува од регистрирањето на информации за нив преку обработка на податоците“.⁵

Овој принцип „доживува“ понатамошна материјализација во Законот за заштита на личните податоци, како основен правен акт, со кој детално се уредува заштитата на личните податоци како основни слободи и права на физичките лица, а особено правата на приватност во врска со обработка на лични податоци.⁶ Оттука, неговите одредби подеднакво важат и се применуваат и во однос на заштитата на личните податоци на граѓаните, во услови кога тие се „потенцијални гласачи“, односно во секоја фаза од еден изборен процес.

Поаѓајќи од премисата дека поголема правна сигурност се постигнува кога одредбите содржани во „општиот“ закон, ќе се конкретизираат во „специјалниот“ закон, македонскиот законодавец сосема свесно „посветил“ еден дел од Изборниот законик токму на заштитата на личните податоци. Со него директно се регулирани неколку суштински прашања, мотивирани од потребата да се востанови подобра заштита на личните податоци на граѓаните за време на изборните процеси: утврдена е обврската да се обезбеди заштита на личните податоци на граѓаните содржани во Избирачкиот список (со што ова право „добива“ на тежина);⁷ прецизиран е органот кој е надлежен да се грижи за таа заштита – Државната изборна комисија;⁸ потенцирано е дека личните податоци содржани во Избирачкиот список не смеат да се употребуваат за други цели, освен за остварување на избирачко право на граѓаните во согласност со овој Законик;⁹ одговорноста за заштитата на податоците содржани во Избирачкиот список е проширена и на регистрираните политички партии и на независните кандидати, при учество на избори, на коишто ДИК (врз основа на претходно писмено барање) им дава во печатена форма или електронски облик на ЦД-ром податоци од потпишаниот или претходно подготвен извод од избирачкиот список;¹⁰ предвидена е глоба за прекршок на регистрирана политичка партија,

⁴ Член 18 ст. 1 од Уставот на РМ – „Се гарантираат сигурноста и тајноста на личните податоци“.

⁵ Член 18 ст. 2 од Уставот на РМ.

⁶ Одредбите на споменатиот закон се применуваат во сите случаи и во сите области кога се „допираат“ личните податоци, односно кога се врши нивна обработка, како што се: собирање, евидентирање, организирање, чување, приспособување или промена, повлекување, консултирање, употреба, откривање преку пренесување, објавување или на друг начин правење достапни, изедначување, комбинирање, блокирање, бришење или уништување.

⁷ Член 31 ст. 2 т. 29 од Изборен законик на РМ, Сл. весник бр. 54 од 14.04.2011.

⁸ Член 31 ст. 2 т. 29 од Изборен законик на РМ. Оттука, лоцирано е каде треба најпрво да се бара одговорност за одредени злоупотреби на личните податоци содржани во Единствениот избирачки список и во врска со него.

⁹ Член 55 ст. 1 од Изборен законик на РМ. Овој член имплицира дека секоја употреба на личните податоци содржани во Избирачкиот список, за остварување на други цели, ќе биде соодветно санкционирана.

¹⁰ Член 55 ст. 2 од Изборен законик на РМ. Оваа одредба е предмет на дискусија, а дилемата се сведува на тоа дали е неопходно на сите директни учесници (политички партии и независни кандидати) да им се даваат на увид целокупните податоци содржани во Избирачкиот список. Имено, се има предвид дека Избирачкиот список содржи мноштво лични податоци (од кои некои спаѓаат во категоријата посебни лични податоци!), а всушност не може да се идентификува која е легитимната потреба на кандидатите да располагаат со нив. Впрочем, тоа ја проширува можноста од употреба на овие податоци, која зад флоскулата „за фер и демократски избори“ може да крие повеќекратна злоупотреба на истите.

коалиција и независен кандидат односно овластен претставник или негов заменик ако ги употребат податоците од Избирачкиот список за други цели или ги користат на денот на изборите за евидентирање на лицата кои гласаат, како и за организатор на изборна кампања кој не се придржува на правилата на кампањата предвидени со Законикот;¹¹ утврдена е должноста за овластените службеници или кое било друго лице, тело или орган кои се запознати со личните податоци содржани во Избирачкиот список да ги чуваат и заштитуваат во согласност со закон.¹²

Покрај тоа, Законикот во повеќе наврати индиректно регулира некои аспекти на заштитата на личните податоци, иако навидум тие одредби немаат поврзаност со нив: имено, определува дека ДИК е надлежна да го следи започнувањето и завршувањето на изборната кампања и да презема соодветни мерки (покренува иницијативи за дисциплинска постапка, поведува прекршочна постапка или поднесува кривична пријава до надлежниот орган);¹³ ги набројува личните податоци кои се содржани во Избирачкиот список, како и во отпечатените изводи од Избирачкиот список и посебните изводи од Избирачкиот список.¹⁴

Оттука, целокупната регулација на заштитата на личните податоци на граѓаните за време на еден изборен процес се „исцрпува“ со уставно загарантираното право за сигурност и тајност, одредбите на Законот за заштита на лични податоци и одредбите од Изборниот законик. За споменување е дека не постојат подзаконски акти кои уредуваат одредени димензии и аспекти на заштитата на личните податоци во време на/и во врска со изборите.

МАКЕДОНСКОТО ИЗБОРНО ЗАКОНОДАВСТВО „ОЧИ В ОЧИ“ СО ЗАКОНОДАВСТВОТО НА „УСПЕШНИТЕ ПРИКАЗНИ“

Каде „котира“ нашето изборно законодавство, може да се заклучи при споредба со легислативата на одредени држави. Изборот на земји се сведува на оние кај кои се „вкрстуваат“ следните две одлики: тоа се држави со највисок степен на општа заштита на личните податоци, кои истовремено, од релевантните организации се оценети како земји кои организираат најдобри (фер, слободни и демократски) изборни процеси.¹⁵

¹¹Член 179-а од Изборниот законик на РМ. Прашање за друга дискусија е дали глобата е соодветно висока во однос на стореното дело!

¹²Член 56 од Изборен законик на РМ. Ова е мошне значајно, бидејќи се проширува грижата, но и одговорноста за личните податоци, и тоа не само на ДИК, туку и на сите други органи и лица кои по повод изборните процеси, на кој било начин и во која било фаза, ќе дојдат во „контакт“ со Избирачкиот список (општински изборни комисии, избирачки одбори, лица од органите на државната, општинската и јавната администрација итн.).

¹³Член 31 ст. 2 т. 38 од Изборен законик на РМ. Ова е мошне важно, знаејќи дека во текот на изборната кампања се случуваат најразлични и најчести злоупотреби на личните податоци на граѓаните, заради остварување некоја изборна цел!

¹⁴Член 45 ст. 1 и 2 и член 180 ст. 1 и 2 од Изборен законик на РМ. Важност на овој член се состои во тоа што точно се знае кои лични податоци се на „дофат“ на надлежните лица во текот на изборите, па оттука и можноста да се „интервенира“ во случај кога се прибираат или обработуваат лични податоци кои не се наброени во овој член.

¹⁵Земени се предвид изборните законодавства на Германија, Шведска, Финска, Холандија, како и регулативата за избор на пратеници во Парламентот на ЕУ.

Генерално, може да се заклучи дека споменатите земји или минимално или воопшто не посветуваат ниту директно ниту индиректно внимание на заштитата на личните податоци во своите изборни закони/ци.¹⁶ Некои од нив само упатуваат на примена на одредбите содржани во општиот правен акт кој ја регулира заштитата на личните податоци.¹⁷ Така, на пример, Федералниот изборен законик на Германија единствено се осврнува на определување надлежни органи за прибирање и обработка на лични податоци на квалификувани гласачи заради нивно назначување за членови на избирачките одбори, како и конкретни лични податоци кои ќе се прибираат.¹⁸

Оттука, сосема легитимна е констатацијата дека, споредено со споменатите земји, македонското изборно законодавство гарантира поголема правна сигурност на личните податоци на граѓаните за време на/и во врска со изборните процеси. Меѓутоа, она што апсолутно не смее да се занемари е неопходноста да се обезбеди еклектичен пристап кон заштитата на личните податоци. Имено, за максимална заштита на личните податоци за време на изборните процеси, не е доволна само соодветна изборна регулатива, туку е неопходна правна рамка која ќе обезбеди максимална заштита на личните податоци на граѓаните во сите области, буквално во сите сегменти во кои се протегаат и се користат личните податоци.¹⁹ Значи, потребна е правна основа, која, во „предвечерието“ на изборниот процес, ќе биде гаранција дека солидното изборно законодавство, во комбинација со функционалните институции, ќе ја постигне својата цел – максимална сигурност и тајност на личните податоци. Или наједноставно – потребен е високо развиен сеестран систем за заштита на личните податоци, во сите сфери од општественото живеење на човекот.²⁰ Но секако, ова е прашање за подлабока анализа и дебата!

УСОГЛАСЕНОСТ НА НАЦИОНАЛНОТО ИЗБОРНО ЗАКОНОДАВСТВО СО ЗАКОНОДАВСТВОТО НА ЕУ

Ако пред себе, како држава ја имаме „зацртано“ европската перспектива, тогаш секако, предуслов е и усогласеноста на националното законодавство за заштита на личните податоци за време на изборните процеси, со она на Европската унија.

¹⁶ Таков е случајот со Изборниот законик на Холандија, како и со Законот за избор на пратеници во Европскиот парламент.

¹⁷ Пример се Изборниот законик на Шведска кој упатува на примена на одредбите на Законот за процесирање на личните податоци во однос на случаите кога се определува бројот на лица со право на глас за тековните избори – Поглавје 4; при одредување на бројот на лица со право на глас за избор на претставници во општинските собранија итн. и Изборниот законик на Финска.

¹⁸ Оддел 9 – Назначување на избирачки тела и органи, член 4 од Федералниот изборен законик на Германија.

¹⁹ Само за потсетување, тимовите за изборна кампања собираат лични податоци за граѓаните на најразлични начини: преку компаниите за телекомуникациски услуги, банкарските и финансиските институции, медицински установи, маркетинг агенции, интернет портали, граѓански организации итн.

²⁰ Или: и најдоброто изборно законодавство не може да ги спречи злоупотребите на личните податоци, доколку не постојат акти кои ќе спречат да се „манипулира“ со податоците на граѓаните во сите други сфери каде се собираат и обработуваат – телекомуникациски услуги, здравствени досиеја, разни видови договори, Интернет и сл.

До каде сме „стигнале“ со хармонизацијата, покажува последниот Извештај за напредокот на Македонија 2012 година, изготвен од Европската комисија.²¹ Анализирајќи го истиот, може да заклучиме дека во него нема директни забелешки за недостатоци и недоследности во Изборниот законик во поглед на заштитата на личните податоци. Сепак, потенцирам „нема директни забелешки“, бидејќи во Извештајот²² е констатирана потребата од подобрување на законодавната рамка за избори (врз основа на препораките добиени од релевантните меѓународни фактори), и тоа, помеѓу другото, во правец на зголемување на транспарентноста на кампањата! Одовде, свесни дека во периодот пред и за време на изборната кампања најчесто се манипулира и се злоупотребува огромното количество лични податоци на потенцијалните гласачи,²³ повикот за зголемување на транспарентноста на кампањата не треба да се пренебрегне! Односно, тој може индиректно да повикува и на нужни интервенции во целокупната изборна регулатива, значи и во делот кој се однесува на заштитата на личните податоци на гласачите!²⁴ И затоа ова прашање заслужува детална анализа и вклучување на стручната јавност, со цел да се утврди: на што поточно се мисли кога се бара „подобрување на правната рамка за изборите“ во правец на зголемување на транспарентноста на кампањата? Дали се алудира и на измени во Изборниот законик во делот кој се однесува на кампањата, а со цел да се подобри заштитата на личните податоци на гласачите?

Важечкото изборно законодавство во делот заштита на личните податоци е речиси целосно усогласено со легислативата на Европската унија. Ваквиот став наоѓа своја аргументација во досегашните извештаи на Европската комисија за напредокот на нашата држава во делот на изборното законодавство. Секако, право на ваков заклучок ми дава и фактот што претставниците на ЕУ најчесто без заобиколувања и разубавувања, директно, укажуваат на конкретните законски аномалии и на она што мора да се преземе!²⁵

²¹ http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/PR2012_MK3%282%29.pdf

²² Истото е утврдено и во Патакозот за реализација на приоритетните цели за 2012 година усвоени на Пристапниот дијалог на високо ниво.

²³ На пр. Michael Simon, директор на The Victors Group (организација која ја водела кампањата за таргетирање гласачи за претседателскиот кандидат Обама во 2008 година) изјавува: „За кандидатите е многу лесно да знаат речиси сè за вас, почнувајќи од тоа дали ја поседувате куката во која живеете па сè до тоа каква кола возите! Креирањето на „профилот на гласачот“ започнува со јавните извори како што се досиејата за гласачите, кои содржат партиска припадност и дали сте гласале на последните избори. Кампањите исто така, прибираат адреси, податоци за професионални лиценци со кои располагаат и разни бизнис информации. Кандидатите купуваат информации за гласачите како потрошувачи или членови на одредени организации, од брокери на податоци како што се во САД: InfoUSA и Acxiom, како и од разни групи кои му се наклонети на кандидатот. Доколку сте дале пари за организирање на кампањата на кандидатот во минатото или пак сте волонтирале во кампањата, тоа е дел од вашето „гласачко досие“. Интернет „посетите“ на официјалните страници на кандидатите, содржините на вашиот facebook профил, податоците за политички апликации на вашиот Smartphone, може да изградат детално досие за вас како гласач“.

²⁴ Такви интервенции биле извршени во руското законодавство, па на последните парламентарни избори во Русија секое избирачко место било „покриено“ со камера, директен линк со ДИК и сл.

²⁵ Чувствувам за потребно да напоменам дека овој став се однесува исклучиво на сегашната состојба, значи колку важечкото изборно законодавство во делот заштита на личните податоци е усогласено со актуелното законодавство на ЕУ, и само во таа смисла колку е успешно! Во препораките ќе посочам на некои иницијативи за измени на ЕУ регулативата во делот за заштитата на личните податоци, со што, пак, ќе се покрене прашањето колку сегашното ЕУ законодавство ги задоволува потребите за заштита на лични податоци, со оглед на огромниот техничко-технолошки напредок!

ПРЕДИЗВИЦИ И ПРЕПОРАКИ

Секој изборен процес го „тестира“ изборното законодавство, бидејќи покажува колку успева да ги обезбеди сигурноста и тајноста на личните податоци на граѓаните. Истовремено, мора да се следат и актуелните збиднувања на светската сцена, особено кога рапидниот напредок на технологијата и средствата за комуникација во голема мера ја „условуваат“ и „диктираат“ заштитата на личните податоци.

Така, треба да го имаме предвид конкретниот предлог на Европската комисија за сеопфатна реформа на легислативата за заштита на личните податоци од 2012 година, чија цел е да ја зајакне приватноста на граѓаните при секоја форма на online комуникација, прилагодувајќи ги правилата кон енормно брзиот технолошки развој, социјалното врежување и „смарт“ технологијата.²⁶ Секако, евентуалните измени на европското законодавство би влијаеле и врз националната регулатива за заштита на личните податоци, па во таа смисла и во однос на изборите!

Сериозно внимание заслужува неодамнешната иницијатива на една сенаторка од државата Охајо, САД, која, воочувајќи ги длабоките контрасти помеѓу претседателските избори во 2008 и 2012 година, во делот на заштитата на гласачите, предлага донесување на „Закон за заштита на гласачите“²⁷, кој, помеѓу другото треба да обезбеди заштита на личните податоци на граѓаните за време на избори! Доколку оваа иницијатива се преточи во регулатива, тоа би претставувало крупен исчекор во заштитата на личните податоци на гласачите! Предлози вредни за размислување!

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА

Анализата на македонското изборно законодавство во делот на заштитата на личните податоци, споредувајќи го со она на „успешните“ приказни ни укажува на следното: генерално, тоа гарантира висок степен на заштита на личните податоци на граѓаните во врска со изборите (со напомена дека текстот се занимава исклучиво со изборното законодавство како издвоено, а не во рамки на целокупниот систем за заштита на лични податоци!). Оттука, и препораката на авторот да се проучи легислативата во делот на заштитата на личните податоци, во секоја општествена сфера, со цел да се утврди дали/каде постојат аномалии во заштитата, кои потоа се рефлектираат врз заштитата на личните податоци на граѓаните за време на изборите!²⁸

Македонското изборно законодавство е речиси целосно усогласено со законодавството на ЕУ во делот на заштитата на личните податоци. Но,

²⁶ Ова е досега најголемиот „хирушки“ зафат изведен врз европското законодавство за заштита на личните податоци. Целокупниот предлог на: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/data-protection/news/120125_en.htm

²⁷ Целокупниот предлог на: <http://innovationohio.org/2013/01/29/senator-turner-introduces-voter-protection-act/>

²⁸ Особено поради укажувањата на Дирекцијата за заштита на лични податоци дека со исклучок на телекомуникацискиот и банкарскиот сектор во РМ, заштитата на личните податоци речиси и воопшто не е предмет на регулација во останатите сектори!

останува препораката да се преиспита дали барањето за измени во Изборниот законик во правец на зголемување на транспарентноста на кампањата, се однесува и на заштитата на личните податоци (поради длабоката поврзаност на изборната кампања со можните злоупотреби на личните податоци!).

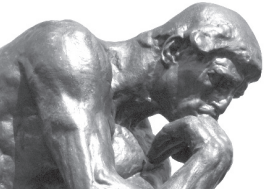
Опасноста од потенцијални злоупотреби на личните податоци, наложува да се преземаат разни активности, со цел да се подигне јавната свест за оваа негативна појава, како и вниманието на граѓаните каде, кому и во која мера ги „обзnanуваат“ своите лични податоци!

„Нè демне“ предизвикот постојано да се преиспитува законската и институционалната рамка за заштита на личните податоци, па и онаа во врска со изборите, со цел да се биде „во чекор“ со времето и брзиот технолошки развој, пропратен со развиени форми на социјална комуникација и глобализација!

Клучни зборови: заштита на лични податоци, изборна регулатива, избори

ABSTRACT

The article deals with the constitutionally guaranteed right to security and confidentiality of the citizens' personal data through the prism of election legislation. It includes an introduction, four parts and a conclusion. The paper analyses the Macedonian electoral legislation regarding personal data protection of the citizens as potential voters, with the particular focus on the Election Code. The second part concentrates on the election regulative of certain foreign countries considered as "success stories" (according to the indicated criteria) in order to determine the extent to which national legislation provides personal data protection during/in relation with the election processes. Considering the interest of the Republic of Macedonia for membership in Euro-Atlantic integrations, the paper pays attention to the question of the harmonization of the national electoral legislation regarding personal data protection with EU legislation. The last part of the article is devoted to the challenges that we are faced with "on the way" to personal data protection in an era of rapid technological progress and communication. Here, the author puts forward certain recommendations, with the ultimate goal to provide the best possible protection of personal data of potential voters, as well as to raise awareness among the citizens about the possible misuse of their personal data for achieving various electoral purposes.

Research article
UDC: 342.849.2:328]:005(497.7)

► IMPROVING EFFICIENCY IN MANAGING POLITICAL CAMPAIGNS (A CASE STUDY – MACEDONIAN PARLIAMENTARY ELECTIONS)

author: Blagoj Gjelevski

INTRODUCTION

The process of campaigning, with all its steps, such as the initial research, the development of the campaign plan, of the message, and the implementation of voter contact strategy, inevitably possesses a high level of uncertainty and arbitrariness. Arbitrariness is expressed through the need to make decisions based more on intuition and guesswork, and uncertainty is reflected through the unpredictable consequences of the actions undertaken. The cause-effect relation is highly unpredictable, which emphatically marks the process as art rather than science. However, with the rise of the new sophisticated techniques for campaigning, as part of the so called postmodern phase of campaigning¹, an effort has been made to enrich the process of campaigning with more scientific methods.

The postmodern style of campaigning can be characterized by permanent and highly intensive campaigns, and by utilization of sophisticated and targeted operations. The new methods introduced consisted of various strategic tools and marketing efforts, and were supported by statistical data, polling and mathematical equations.

¹ Pippa Norris, *Do Campaign Communications Matter for Civic Engagement? American Elections from Eisenhower to George W. Bush*. Rudiger Schmith-Beck and David M. Farrell (eds). *Do Political Campaigns Matter? Yes, but it Depends*. New York: Routledge, 2002, p. 130.

One of the most widely utilized techniques, especially in the majoritarian electoral systems, was the method of segment analysis, or simply called segmentation of the electorate. The goal was to distinguish the segments, and then to allocate properly campaign resources. Segmentation could be demographic or geographic. In the first case, socially significant and relatively cohesive segments are formed and then analyzed. In the case of the geographic segmentation, towards which this research is primarily directed, the elements that represent different units could be regions, electoral units, districts or municipalities. The benefits of the implementation of this tool were primarily felt in the states with majoritarian electoral systems, such as USA, Great Britain and others.

Although this method of geographic segmentation has a much longer history in the United States, the most vivid results came at the end of the 20th century, when segmentation, combined with the use of polling and technology, increased to great campaign efficiency. Bill Clinton's presidential campaign of 1992 is such an example. According to David Wilhelm, the campaign manager of Clinton's campaign, their targeting strategy was based on the division of the country into three target groups of states: the top-end states, the play hard states and the big challenge states.² Several criteria were used in this division, among which, past voting history, economic performance, „cultural affinity” and constant polling. Thirty-two states were targeted and nineteen were excluded. In the end, Clinton won thirty-one out of thirty-two targeted states, and only one from the nineteen that were not targeted. Top-end states were considered as states that could be won by a limited amount of resources, because Democratic presidential candidates had traditionally won those states. Some of them were California, Massachusetts and Illinois, states with large populations, which meant that large amount of resources were saved from the beginning of the campaign. Big challenge states were those that were considered very difficult to be won and were also not targeted. Most money and resources were spent in the play hard or battleground states, which were estimated as states with a larger number of persuadable voters and states where both parties had equal chance of success.³

In the states with proportional systems, on the other hand, the effects are uncertain and not completely analyzed. So, the question that inevitably emerges here is whether and to what extent the method of segment analysis will influence the improving of the efficiency of political campaigns in the countries with proportional electoral systems, such as the Macedonian parliamentary elections' model? The lack of research in this field in the Macedonian intellectual arena and the utility of this research, which could be both practical and theoretical, make this topic highly relevant and important for analysis. At a first glance, the potential benefits cannot be understood in the same manner as with the majoritarian systems. In countries with proportionally distributed mandates, unlike the majority rule, all geographical

² Bruce Newman, *The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy*. London: SAGE Publications, 1994, p. 90.

³ *Ibid.*, p. 91.

regions are important and none of them could be excluded or neglected. Our hypothesis consists of two main arguments, and claims that, although not as much as in the majoritarian systems, the method of segment analysis could also significantly improve the overall efficiency of the campaigns in countries with proportional systems. The increased efficiency would be revealed through a decreased financial costs, decreased arbitrariness and uncertainty, and improved organization.

The first main argument assumes increased efficiency by ranking the geographical segments (municipalities in our case), according to certain parameters such as total number voters in the unit, average turnout, average party performance and the percentage of persuadable voters. By creating a matrix of efficiency, as we call it, each municipality gets a specific set of priority points, which can vary for both parties. A municipality that gets most priority points, needs to have the priority in the campaign. In this way, the arbitrariness and volatility can be significantly reduced, and the resources (human, material, financial) could be distributed more efficiently.

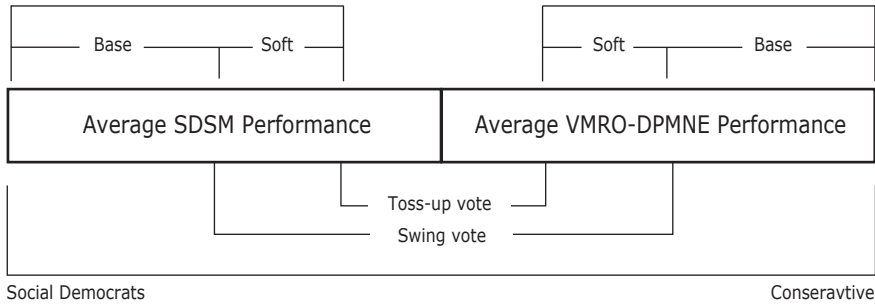
The second main argument emphasizes the importance of the implementation of different strategies for different types of geographical units. The types of units are determined according the amount of Base Vote (traditional electoral body) that one party has in a certain municipality. Respectively, we identify three types of municipalities, Type 1, where party A has a significantly larger Base Vote, than Type 2, where party B has a larger Base Vote, and Type 3, where both parties have a similar percentage of Base Vote.

DISTINGUISHING SEGMENTS

Michael Burton and Daniel Shea in their profound and comprehensive research, „Campaign Craft - The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management”, provide a detailed explanation of the concept of geographic segmentation with all its components. According to them, a classic scenario for a competitive election represents a district which generally splits its vote between the two largest parties, in the case of their research -the Democrats and the Republicans.⁴ In our case, they would be the two biggest political parties in Macedonia, the right-wing VMRO-DPMNE and the left-oriented SDSM.

⁴ Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*. 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, p. 81.

Table 1. Diagram of a classic scenario for a competitive election adjusted for the case of the Macedonian parliamentary elections

This hypothetical situation, as depicted in Table 1 above, is useful as a framework according to which the segments and concepts are compared. The first concept analyzed here is the Average Party Performance, and actually represents „a typical vote share that a party receives when two strong, evenly matched, quality candidates meet head-to-head”.⁵ The formula for calculating Average Party Performance is as follows:

- $$\text{Average party performance} = \frac{\text{Sum of Competitive vote shares}}{\text{Number of electin analyzed}}$$

The next relevant concept is the Base Vote. Base Vote is the worst performance of one party in its history. It is actually the lowest percentage of votes gained in one election in the history of a particular party. Base voters are in fact the solid electorate, or voters who strongly identify with certain political party.

- $$\text{Base Vote} = \text{Absolute minimum vote share}$$

On the other hand, persuadability is the „percentage of voters in a precinct that do not vote in a consistent way. It is the difference in percentage of votes for similar candidates in two or more consecutive elections”.⁶ The formula can be adjusted to the circumstances of the Macedonian political parties:⁷

- $$\text{VMRO-DPMNE persuadable} = \frac{(\square | 2002 - 2006 | + | 2006 - 2008 | + | 2008 - 2011 | \square)}{3}$$

- $$\text{SDSM persuadable} = \frac{(\square | 2002 - 2006 | + | 2006 - 2008 | + | 2008 - 2011 | \square)}{3}$$

Persuadability is the percentage of voters who sometimes vote for a particular party, for example for VMRO-DPMNE or for SDSM. And finally, two more parameters are important and should also be included in the segment analysis: the total number of voters in one unit and the estimated turnouts for the selected geographic

⁵ Ibid, p. 82.

⁶ Brian J. O’Day, *Political Campaign Planning Manual: A Step by Step Guide to Winning Elections*. National Democratic Institute for International Affairs, 2003, p. 15.

⁷ Note: Use absolute values for the subtraction results.

units. The expected turnout is the average turnout in one district or any geographic unit in a few past consecutive elections:

$$\bullet \text{ Estimated turnout} = \frac{\text{Sum of percentage of voter turnout in past elections}}{\text{Number of elections analyzed}}$$

RANKING THE SEGMENTS

By using statistical data of the past election results, we can calculate some of the segments such as Base Vote and Swing Vote, and elements like Average Party Performance. In the calculation of these segments, here we analyze only the parliamentary elections from 2002 until the present⁸.

From 2002 until the present, representatives are elected according to the proportional model, from the six so-called Electoral Units, each bearing twenty representatives, with a total of 120 mandates, plus three from the diaspora and five from ethnic minorities.⁹

In our research, municipalities are considered as basic geographical analysis units, as a middle ground between polling stations and electoral units¹⁰, and as most suitable for geographic targeting later. Municipalities usually represent relatively cohesive units such as cities, towns, villages and similar communities.

In the Table shown below, nine randomly chosen municipalities are analyzed in the light of the method of segmentation, together with all the different formulas and approaches explained above:

Table 2: Data derived from the five parameters: total number of voters, estimated turnout, average party performance, percentage of base votes and percentage of swing votes for nine randomly selected municipalities.

Municipality	Total number of voters	Estimated turnout	Average party performance		Base votes		Persuadable Voters (swing votes)	
			SDSM	VMRO-DPMNE	SDSM	VMRO-DPMNE	SDSM	VMRO-DPMNE
PRILEP	67.693	65,54%	38,69%	48,26%	26%	33%	14,15%	14,67%
BITOLA	90.301	59,27%	34,91%	46,66%	22%	33%	14,94%	15,12%
CENTAR	44.011	65,45%	45,31%	35,66%	32%	17%	16,12%	16,81%
ILINDEN	13.445	71,50%	29,18%	56,63%	16%	40%	15,32%	17,46%
KARPOSH	53.848	68,41%	43,67%	37,38%	30%	19%	15,87%	17,11%

⁸ Only parliamentary elections of 2002, 2006, 2008 and 2011.

⁹ Собрание на Република Македонија. Изборен законик. „Сл.весник на Република Македонија“ бр. 40 од 31.03.2006 година.

¹⁰ In Macedonian, ИМ (Избирачки места) и ИО (Изборни единици).

KAVADARCI	33.175	69,36%	34,47%	44,62%	19%	29%	19,18%	15,31%
STRUMICA	49.523	75,52%	47,22%	45,62%	42%	43%	4,98%	3,82%
STIP	42.933	69,14%	35,65%	48,87%	26%	33%	12,01%	18,68%
OHRID	54.437	64,53%	37,69%	42,46%	29%	35%	10,34%	12,26%

In order to use these data and thus create a scheme according to which campaign managers would make their decisions regarding campaigns in a most efficient way, here we propose a Campaign Priority Matrix, where each municipality gets certain amount of priority points, which determines their place in the ranking list. Ranking of municipalities is, in fact, a scientific attempt to provide campaign managers with a valuable tool when deciding which municipalities (regions), should have the priority in the distribution of campaign resources and efforts. Thus, to each number of those parameters, for each particular municipality, certain priority points are attached, which vary depending of the value of those numbers. For example, a municipality with 60,000 voters will have three times more priority points than a municipality with 20,000 voters.¹¹ Or, respectively, municipalities with a higher expected turnout will have more priority points than those with a lower expected turnout. In order to determine the priority points for all the parameters, we must mathematically calculate proportionality. The process of calculation is explained in the table below:

Table 3: Calculation of proportional values for the lowest common denominators of all four chosen categories

	Average value	How many times larger than the lowest value	Values of the lowest common denominators	Priority points
„Total number of voters”	49.930	$\frac{49.930}{14,12} = 3.536,12$	$3 \times 3.536,12 = 10.608,36$	$\frac{49.930}{10.608,36} = 4,71$
„Expected turnout”	67,64	$\frac{67,64}{14,12} = 4,79$	$3 \times 4,79 = 14,37$	$\frac{67,64}{14,37} = 4,71$
„Average party performance”	41,83	$\frac{41,83}{14,12} = 2,96$	$3 \times 2,96 = 8,88$	$\frac{41,83}{8,88} = 4,71$
„Persuadability”	14,12	$\frac{14,12}{14,12} = 1$	3	$\frac{14,12}{3} = 4,71$

The results of those calculations are presented in the following table which is, in fact, the Strategic Campaign Priority Matrix:

¹¹ $60.000/20.000=3$

Table 4: (Strategic Campaign Priority Matrix). Calculating priority points for each municipality, according to four parameters: total voters in the municipality, expected turnout, average party performance and number of persuadable voters. Numbers indicate priority points.¹²

Municipality	Total number of voters	Expected Turnout	Average Party Performance		Persuadability		Total	
			SDSM	VMRO-DPMNE	SDSM	VMRO-DPMNE	SDSM	VMRO-DPMNE
PRILEP	6,38	4,56	4,36	5,43	4,72	4,89	20,02	21,26
BITOLA	8,51	4,12	3,93	5,25	4,98	5,04	21,24	22,92
CENTAR	4,15	4,55	5,10	4,02	5,37	5,60	19,17	18,32
ILINDEN	1,27	4,98	3,29	6,38	5,11	5,82	14,65	18,45
KARPOSH	5,08	4,76	4,92	4,21	5,29	5,70	20,05	19,75
KAVADARCI	3,13	4,83	3,88	5,02	6,39	5,10	18,23	18,08
STRUMICA	4,67	5,26	5,32	5,14	1,66	1,27	16,91	16,34
STIP	4,05	4,81	4,01	5,50	4	6,23	16,87	20,59
OHRID	5,13	4,49	4,24	4,78	3,45	4,09	17,31	18,49

According to this table which displays priority points, the ranking of the nine randomly chosen municipalities from Macedonia should have the following order:¹³

Table 5: Priority lists of SDSM and VMRO-DPMNE for the nine municipalities

SDSM	Bitola (21,24)	Karposh (20,05)	Prilep (20,02)	Centar (19,17)	Kavadarci (18,23)	Ohrid (17,31)	Strumica (16,91)	Stip (16,87)	Ilinden (14,56)
VMRO-DPMNE	Bitola (22,92)	Prilep (21,26)	Stip (20,59)	Karposh (19,75)	Ohrid (18,49)	Ilinden (18,45)	Centar (18,32)	Kavadarci (18,08)	Strumica (16,34)

TARGETING THE SEGMENTS

The second crucial positive influence of geographic segmentation over campaign efficiency is called geographic targeting, and is expressed by the possibility, after distinguishing the geographic segments, to implement a different set of strategies for the different types of geographic units. This element is usually called strategic

¹² Only four parameters are analyzed in order to display an easier mathematical description.

¹³ We must emphasize here that the order could be changed due to mathematical reasons, if all 84 municipalities are considered in the analysis and not only the nine above. So, in order to achieve better precision, a further segment analysis of all 84 municipalities is required. The calculation, taking into consideration only the nine randomly selected municipalities presented above, is only an example of how the proposed model could be implemented in the campaign strategy in order to achieve increased efficiency.

positioning. Strategy in this case means a different approach and a set of tactics for the different types of units or, in our case, municipalities. The typology of the geographic units can be conducted according to various parameters. In the case of this research, as a crucial line of separation is the number or the level of Base Voters.

Thus, the difference of more than 10 percentage points in the level of Base Vote in one municipality, between the two major political parties, SDSM and VMRO-DPMNE, could place that municipality in the category, slightly „inclined” towards one party. If the difference is more than 15 percentage points, than that municipality could be categorized as heavily „inclined”. The direction tell us towards which party the inclination take place.

Table 6: Difference in the percentages of Base Vote and Average Party Performance of SDSM and VMRO-DPMNE

	Difference in the percentage of Base Vote:	Difference in the percentage of Average Party Performance:	Cook Partisan Voting Index:
Prilep	V+7pp	V+9,57pp	V+3,85
Bitola	V+11pp	V+11,75pp	V+6,02
Centar	S+15pp	S+9,65pp	S+15,3
Ilinden	V+24pp	V+27,45pp	V+21,72
Karposh	S+11pp	S+6,29pp	S+6,86
Kavadarci	V+10pp	V+10,15	V+4,42
Strumica	V+1pp	S+1,6pp	S+7,34
Stip	V+7pp	V+13,22pp	V+7,49
Ohrid	V+6pp	V+4,77pp	S+0,95

As we can see from the results in the table, few municipalities can fall into the category of ‘swing’, or Type 3 municipality, as it is called in this research. From the nine municipalities from this table, the following can be categorized as ‘swing’: Prilep, Strumica and Ohrid. Bitola, Kavadarci and Stip are slightly inclined toward VMRO-DPMNE and Karposh slightly toward SDSM. On the other hand, at Ilinden and Centar, we can notice significant inclination towards one of the parties.

In a district where one party has a more numerous base partisan body, its mobilization and high turnout must be a top priority for that party.¹⁴ Although

¹⁴Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*, 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, pp.115-135.

according to the model and the examples shown partisan voters, including base and soft, are supposed to be loyal to the party, there is always a risk for them not to show up at the election day and vote. The reasons could broadly vary from apathy, disappointment, decreased interest in politics and so on. But the main reason is because they believe that their vote won't make a difference. If many partisan voters follow similar logic, the result for the respective party could be highly adverse. Thus, in order to avoid this problem and increase the turnout of base partisans, which in the respective municipality are in a significant number, the campaign must be positioned more closely to the views and attitudes of its traditional voters and must implement tactics popularly called GOTV¹⁵ drives.¹⁶

The GOTV tools could vary from simple reminders such as a phone call or a piece of literature delivered by a volunteer¹⁷, where voters are asked to get out and vote on the election day. At the same time, the importance of their vote is emphasized.¹⁸ The most effective time when the GOTV technique could be used is just before the election day, when the memory of the effort is still fresh in the voters' minds.¹⁹ Another useful technique are mail efforts. They could vary from direct mail, to e-mail or SMS, by which voters are also reminded to vote.

For the other party, the picture would be quite different in the same municipality. Their partisans are much fewer in number, and they traditionally have poor results there. That is why for them campaigning in this municipality should be of lowest priority.²⁰ However, they have several options for obtaining decent results here. Firstly, a low turnout from the opposite party partisans and a high turnout from their partisans could improve the impression. Because the conversion, even theoretically, is not very probable²¹, the most useful tactic could be to support a third party, with similar orientation as the leading party, and to try to attract part of its base voters.

And finally, as for the last type of the geographic segment or a municipality where the forces of both parties are matched or close, there is a different and specific strategy and order of the techniques for voter contact. In these municipalities, the main strategy must be persuasion: mobilization and reinforcement come at a later stage.

¹⁵ "Get Out The Vote" (acronym).

¹⁶ Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*, 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, pp. 115-135.

¹⁷ Brian J. O'Day, *Political Campaign Planning Manual: A Step by Step Guide to Winning Elections*. National Democratic Institute for International Affairs, 2003, p. 30.

¹⁸ Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*, 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, pp. 115-135.

¹⁹ Brian J. O'Day, *Political Campaign Planning Manual: A Step by Step Guide to Winning Elections*. National Democratic Institute for International Affairs, 2003, p. 30.

²⁰ Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*, 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, pp. 115-135.

²¹ John Coleman, Kenneth Goldstein and William Howell., *Understanding American Politics and Government*. New York: Longman, 2008, pp. 353-354.

There are many useful methods of persuasion. They could vary from intensity to cost for their implementation. We can enumerate a few according to their effect in persuading undecided voters.²² The most effective method of persuading voters is to go from door to door, house to house and talk personally to voters.²³ It is often referred to as candidate canvassing. Volunteer efforts, such as canvassing and literature drop are another option. Secondly, the usage of paid media, whether TV, radio or newspapers advertisements, is an indirect and very effective voter contact method used for persuasion. Earned media are another opportunity for persuading the toss-ups. Direct mail, e-mail or SMS, where the party briefly explains its message and main arguments to undecided voters might also be a very persuasive technique.²⁴ Netroots politicking,²⁵ or friends of a friend tactic, could also have a very effective persuasive impact.

CONCLUSION

This paper analyses political campaigns from the Macedonian parliamentary elections as a case study. From the statistical data and already existing studies from other countries, the strength of our arguments has been comparatively, analytically, critically and polemically evaluated. The first main argument was the claim that by ranking the geographic segments (or municipalities in our case), according the four proposed parameters and according to the amount of priority points each gets, the campaign could significantly improve its organization by decreasing arbitrariness and uncertainty in the decision making process. Thus, indirectly, the campaign, knowing its order of priority regions, will save significant resources such as time, money and human resources. The second main argument elaborated in the last part follows the logic of specific targeting strategy for specific types of municipalities. Three types municipalities were created and, respectively, three distinct types of marketing and voter contact strategies were proposed. Similarly, according to this argument, by knowing the specific targeting strategy for the specific geographic regions, the campaign could reduce arbitrariness and volatility and increase its efficiency.

Bibliography:

Coleman, John, Goldstein, Kenneth and Howell, William. *Understanding American Politics and Government*. New York: Longman, 2008.

Lees-Marshment, Jennifer. *Political Marketing and British Political Parties: The Party's Just Begun*. Manchester: Manchester University Press, 2001.

²²Brian J. O'Day, *Political Campaign Planning Manual: a step by step guide to winning elections*. National Democratic Institute for International Affairs, 2003.

²³Ibid, p.32.

²⁴Ibid, p.32.

²⁵Michael John Burton and Daniel M. Shea, *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*. 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010, p.192.

Burton, Michael John and Shea, Daniel M. *Campaign Craft: The Strategies, Tactics, and Art of Political Campaign Management*, 4th ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, LLC, 2010.

Newman, Bruce. *The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy*. London: SAGE Publications, 1994.

Norris, Pippa. *Do campaign communications matter for civic engagement? American elections from Eisenhower to George W. Bush*. Rudiger Schmith-Beck and David M. Farrell (editors). *Do political campaigns matter? Yes, but it depends*. New York: Routledge, 2002.

O'Day, J. Brian. *Political Campaign Planning Manual: A Step by Step Guide to Winning Elections*. National Democratic Institute for International Affairs, 2003.

Schmith-Beck, Rudiger and Farrell, David M. (eds). *Do Political Campaigns Matter? Yes, but it Depends*. New York: Routledge, 2002.

Џонсон Џ., Рејнолдс Х., Мајкоф, Џ. *Истражувачки методи на политичката наука (шесто издание)*. Скопје: Академски печат, 2010.

Собрание на Република Македонија. Изборен законик. „Сл.Весник на Република Македонија“ бр.40 од 31.03.2006.

Државна изборна комисија на Република Македонија. Официјална веб страна на ДИК - архива. 16.03.2012. <http://www.sec.mk/index.php/arhiva>

РЕЗИМЕ

Секоја политичка кампања се соочува со три основни проблеми и предизвици. Првиот проблем е ограниченоста на ресурсите (пари, време и луѓе). Не постои кампања која поседува неограничен фонд на кој било од овие три ресурси. Затоа клучен предизвик од овој аспект е како да се алоцираат ограничените ресурси со кои располага една кампања на најефективен и најефикасен начин, т.е. како да се постигне што подобар изборен резултат со што помалку потрошени ресурси. Вториот фундаментален проблем се јавува во процесот на донесување одлуки при организирањето на кампањата. Во оваа смисла предизвикот е како да се намалат своеволноста и интуицијата (нагаѓањето) при планирањето, скицирањето и имплементирањето на формата на кампањата. И, за крај, третиот предизвик е како да се намали неизвесноста околу изборниот исход. Во земјите со мнозински изборни модели, како САД на пример, долго време како техники за надминување на овие предизвици беа користени методите на сегмент анализа и географско таргетирање. Тие им овозможуваа на менаџерите на кампањите, преку поделба на државите или дистриктите на три типови (оние наклонети кон демократите, тие наклонети кон републиканците и неопределени (Swing)), да ги насочат ресурсите од кампањата првично кон неопределените дистрикти, и така да го намалат залудното трошење ресурси, потоа да ја намалат своеволноста при донесувањето одлуки, но и

неизвесноста околу изборниот исход. Како и да е, во случајот на македонските парламентарни избори, каде распределбата на мандатите се прави според пропорционалниот Донтов модел, придобивките од сегмент анализата и географското таргетирање не се толку очигледни. Во ова кратко истражување ќе биде претставена шема за надминување на трите клучни предизвици на кампањите, преку прилагодување на методите на сегмент анализа и географско таргетирање кон условите на пропорционалниот модел кај парламентарните избори во Република Македонија. Всушност, две суштински идеи ќе бидат предложени. Првата е рангирањето на географските сегменти (општините) според приоритетни поени, и втората е создавање на различни стратегии за различните типови на географски единици, или општините во нашиот случај.

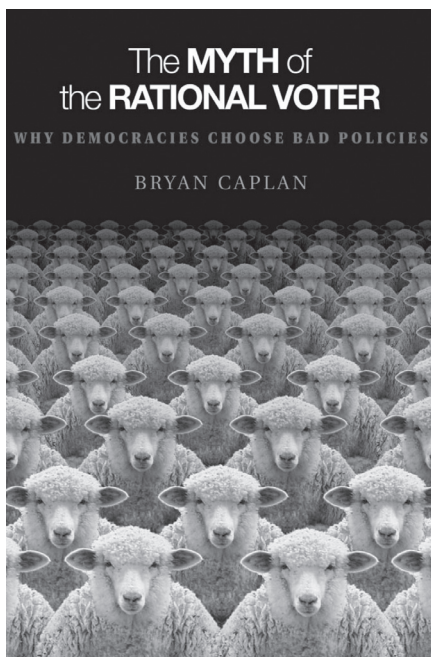
Клучни зборови: политички кампањи, ефикасност, сегмент анализа, географско таргетирање, парламентарни избори во Република Македонија

Рецензија
УДК: 342.8(100)(091)

► ОСВРТ НА ДЕЛОТО „МИТОТ ЗА РАЦИОНАЛНИОТ ГЛАСАЧ: ЗОШТО ДЕМОКРАТИИТЕ ИЗБИРААТ ШТЕТНИ ПОЛИТИКИ“ ОД БРАЈАН КАПЛАН

—
автор: Бојан Богевски

I.

„Демократијата е најлош облик на владеење, освен сите други облици кои се испробани од време на време.“

Винстон Черчил,
11 ноември 1947 година

Крајот на Првата светска војна, меѓу другото, го означил почетокот на нова политичка ера – Ерата на демократијата. Падот на монархиите го отворил патот за демократските републики. Владеењето на кралевите и аристократијата е заменето со владеењето на „општата (народна) волја“, олицетворена во избраните политички претставници од страна на мнозинството граѓани (со право на глас). Конечно, се „либерализира политичкиот пазар“ и се дозволи партиска конкуренција. Падот на Советскиот Сојуз и трансформацијата на

еднопартистките социјалистички системи го „затвори кругот“, по што Френсис Фукујама се осмели дури и да го означи „крајот на историјата“, мислејќи на глобалното воспоставување на либералните демократски системи.

Демократијата – која е вредносно неутрална (!) – стана највисок политички идеал („мнозинството е секогаш во право“¹), а, оттука, недемократските дејствија најголем јавен грев. Политичките елити, со помош на медиумите, успеаја да создадат всушност „демократски фундаментализам“² каде што „секој проблем на демократијата може да се реши со поголема демократија“ (Ал Смит). Тука вреди да се искоментира дека целта на демократијата – според повеќето либерали и „татковци“ на демократските републики – е да претставува бедем на слободата и индивидуалните права и слободи на граѓаните. Воспоставувањето на уставните ограничувања, заштитата на малцинските права, основните човекови права и поделбата на властите т.е. со еден збор, воспоставувањето парламентарни републики, се дел од институтите кои треба да го заштитат поединецот од мнозинството, односно да ја ограничат демократијата и „толпата која бара сè“. Очигледно, секоја модерна земја ги препознава *дел од недостатоците* од неограничената демократија која ја урамува со одредени уставни норми и институции! Имајќи го ова предвид, чудна перверзија е издигнувањето на *самата демократија* во политички идеал, односно сведување на политиката на максимата „не е важно што ќе одлучи народот, сè додека народот го има крајниот збор“.

Во вакви околности, често изостанува конструктивна критика и непристрасно разгледување на алтернативи. Како што (несоодветно) укажува горенаведениот цитат од Винстон Черчил, алтернативи – нема.

Сепак, за волја на вистината, демократијата како политички систем на уредување е подложна на критички опсервации уште од времето на Платон, па сè до Џејмс Медисон, Томас Џеферсон, Ханс Херман Хопа и многумина други авторитети во политичката филозофија³. Делото „Митот за рационалниот гласач“ на Брајан Каплан ја продолжува оваа богата традиција на „ладни глави“.

¹ На оваа флоскула – која денеска изгледа најдобро ја опишува суштината на сфаќањето на демократијата – Џејмс Медисон би вратил: „Според мене, не постои максима, која е поподложна на погрешно користење и, која затоа е потребно критички да ја анализираме, од следнава – интересот на мнозинството е политички стандард за праведно и неправедно“.

² Во „Митот за рационалниот гласач“ Брајан Каплан посветува посебно поглавје (VIII) за „демократскиот фундаментализам“ – слепата верба во демократијата покрај огромните емпириски факти, т.е. искуството кое укажува дека мнозинството не само што може да згреша, туку и често поддржува штетни политики.

³ За модерна сеопфатна критичка анализа на демократските уредувања видете кај Hans Herman Hoppe: *Democracy – The God That Failed*, Rutgers, New Jersey, 2001. Оригиналноста на делото на професор Хопа е во тоа што аргументира дека процесот на заменување на монархиите со демократи е всушност цивилизациски регрес. Сепак, тој тврди дека ова не значи дека монархијата е посакуван систем. Тој предлага „природен систем“ заснован врз приватно право кое е еднакво апликативно за секого, т.е. пазарен анархизам.

II.

„Политичко-економските идеологии се религиите на модерното време. Како и во традиционалните религии, и тука голем број луѓе наоѓаат комфор кој не сакаат никој да им го наруши. Наместо крстоносни војни и инквизиции, 20-тиот век си ги има своите тоталитарни и националистички движења.“

Брајан Каплан,
„Митот за рационалниот гласач“

Една од главните критики (на ефикасноста) на демократските системи се основа врз тезата за т.н. *рационална игнорантност* на гласачите.⁴ Имено, Обичниот гласач е свесен дека неговиот глас нема да одлучува и нема баш поттик да троши време и енергија да се информира подобро за политичките понуди. Оваа „рационална игнорантност“, позната во литературата на Јавен избор, остава значителен простор за влијание врз политиките од разни интересни групи. Политиката станува алатка помеѓу разни спротиставени лоби здруженија. Се формираат коалиции за да се стекнат посебни [политички] привилегии. Законодавците влегуваат во процес на *quid pro quo* и донесуваат разни закони кои ги прошируваат надлежностите на властите и обезбедуваат подобри пазарни позиции за одредени приватни субјекти. Самиот политичко-законодавен процес станува основно оружје во Хобсовата војна на секој против секој. Дополнително, во системот постои вакуум кој се користи за пренос на трошоците врз обичните гласачи, што пак дополнително создава апатија помеѓу нив, додека користа се концентрира во шака луѓе [со што, за разлика од кај обичните гласачи, расте нивната мотивација за вклучување во политичките процеси].⁵

Брајан Каплан во своето дело „Митот за рационалниот гласач“ оди еден чекор понатаму при објаснувањето на демократските неуспеси да ги дадат очекуваните резултати. Според него, гласачите не се само „рационално игнорантни“ (свесно одбираат да бидат неинформирани бидејќи опортунитетниот трошок на потрошеното време и енергија е висок), туку тие се „рационално ирационални“.⁶ Накратко, често гласачите гласаат „со срце, а не со разум“. Тие преферираат одредени политики бидејќи им се поблиски на нивните идеолошки верувања, без разлика што истите често водат кон намалена материјална благосостојба. Ако практичните последици од гласањето на одредени политики „со срце, а не со разум“ се минимални, психолошката корист што гласачот може да ја стекне од поддржувањето на штетни политики може да ги надмине трошоците од истите. На пример, поддржувањето на законот

⁴ Повеќе за тезата на рационална игнорантност видете во мојот осврт на делото „Пресметка на согласноста: логичката основа на уставната демократија“ од Џејмс М. Бјукенен и Гордон Тулок, Политичка мисла, бр. 35, септември, 2011, стр. 108.

⁵ Leland B. Yeager: *A Libertarian Case for Monarchy*, Liberty, 2004, p. 2.

⁶ Bryan Caplan: *The Myth of the Rational Voter – Why Democracies Choose Bad Policies*, Princeton University Press, UK, 2006, chapter 5.

за минимална плата креира психолошко задоволство за голем број граѓани со вградени „анти-пазарни пристрасности“. Но, ако сте еден од оние работници кои не носат приходи на работодавачот во повисок износ од минималната плата – а тоа најчесто се младите, маргинализираните групи и другите граѓани со ниска продуктивност, знаење и искуство – тогаш оваа политика со голема веројатност ќе ви го отежне патот кон вработување. Голем број граѓани нема да бидат директно погодени од овој закон, но ќе гласаат за негова имплементација и ќе ги префрлат трошоците на своите сограѓани.

Евидентно, демократските системи овозможуваат трошоците од ирационалните гласачи да бидат префрлени врз нивните сограѓани. Поради ова, самиот систем поттикнува ирационални барања кои политичките партии се принудени да ги задоволат доколку сакаат да останат конкурентни (т.н. демократски неуспех налик на пазарниот неуспех). Сепак, професор Каплан објаснува која е разликата помеѓу неговата теза и тезите на останатите демо-скептици кои сметаат дека (во одредени ситуации) демократијата дава негативни резултати бидејќи не го „следи гласот на народот“:

Според мене, демократијата не успева бидејќи го нуди токму она што го бараат гласачите. Со економски жаргон, демократијата има вградени екстерналии. Ирационалниот гласач не си штети само на себе, туку и на оние кои ќе бидат засегнати од политиките кои ги поддржува. Но, бидејќи главно трошоците од ирационалните барања се екстерналии – платени од други сограѓани – што го спречува ирационалниот гласач да поддржува штетни политики? Ако доволно голем број гласачи размислуваат на ист начин, народот ќе поддржи општествено штетни политики.⁷

III.

„Да не забораваме: ниту демократијата не е совршена“

Лудвиг фон Мизес,
Семоќна држава, 1944 година

Во политичкиот дискурс постои одредена монополизација на полето на алтернативи – изборот е сведен на демократија или тиранија, занемарувајќи го фактот дека опсегот на демократијата може да биде различен. Токму поради ова, пред да се осврне на „корективите“ на демократијата кои ги предлага, Каплан објаснува: „Тиранијата не е единствената алтернатива на демократијата. Многу области се надвор од опсегот на политиката, надвор од опсегот на „колективниот избор“. Кога законодавството молчи, одлуките преостануваат на индивидуите, т.е. на слободниот пазар. Приватниот избор – потпирањето повеќе врз личниот избор и слободните пазари – можеме

⁷ Ibid, p. 2.

да го наречеме „Трет пат“, вистинска алтернатива и на демократијата и на тиранијата.“⁸

Неспорен факт е дека во голем број области мнозинството (главно) нема право да ни попречи или наметне одреден избор – религијата, основните човекови права, одредени (денеска сè помалку!) економски односи итн. – и ваквата либерализација и оттргнување на овие области од „јавното“ е позитивен исчекор во човековата историја. Каплан прашува зошто да не се прошират областите во кои „гласот на народот“ и политичарите нема да имаат одлучувачко влијание, особено во сите оние мирољубиви и доброволни односи кои не го повредуваат имотот и физичкиот интегритет на ниту еден граѓанин. Професор Каплан не застанува само на посочување на фактот дека реалната алтернатива на демократијата не е тиранијата, туку слободниот пазар. Тој, како пример, предлага одредени институционални реформи во самите демократски системи кои би го ублажиле негативниот ефект од рационалната ирационалност на гласачите. Неговата идеја е едноставна: ако трошоците од ирационалните барања на гласачите се префрлаат на другите граѓани, зарем не е фер да се бараат одредени заштитни механизми за оние кои ќе ги снесат трошоците? Тука Каплан нафрла неколку идеи како што се „лиценци“ за гласање; двојни гласови за оние кои ќе покажат поголемо знаење од политичко-економските области со што би се зголемил поттикот кај граѓаните за едукација на овие теми; воспоставување одредено економско тело кое ќе има надлежност да поништува одредени одлуки како „неекономични“ налик на надлежностите на уставниот суд; и сл.

Брајан Каплан е свесен дека која било реформа на демократијата која отворено ги прифаќа маните на овој систем, би била тешко да се имплементира – мнозинството, претставено преку политичките партии, нема причина зошто да се откаже од својата удобна позиција. Сепак, она што ни го нуди „Митот за рационалниот гласач“ е модел за подобро разбирање на демократските неуспеси и трезвен поглед кон улогата и одговорноста на гласачите во целиот овој процес. Несомнено, во услови на демократски фундаментализам, што повеќе дела од овој тип добро ќе се најдат на полиците на сите кои сакаат да се занимаваат со оваа проблематика.

⁸ Ibid, p. 192.

ABSTRACT

The end of World War I announced the beginning of the new political era in the eastern world – the Era of Democracy. The reign of kings and queens was replaced by the reign of the “people’s will”, guided by their political representatives. Finally, the “political market” was opened and the party competition was allowed. Now, any citizen who could win the people’s votes may sit on the “throne.” Let the better man win, i.e. the one who will be elected by the majority (of the citizens with the right to vote).

The evident *assumption* is that the majority *knows* what is best for the common welfare, and that the democratically elected government (i.e. Parliament) is the best solution for the transformation of the people’s goals in concrete policies. In other words, the voters are *rational*, and the majority is always right.

Bryan Caplan, Professor of Economics at George Mason University, USA, in his study *The Myth of the Rational Voter* (2007) offers us a critical analysis of the above noted assumption on which democracy is based. Founding his thesis on the concept of “rational irrationality,” Caplan explains why the voters in democratic systems show incentives to choose harmful policies, often ignoring the warnings of experts, history and empirical findings. Moreover, Caplan offers solutions that, as he believes, could maximize the benefits of democracy and at the same time, would minimize the “negative externalities” that this political system could develop.

The Myth of the Rational Voter is an exceptional study; it was named “the best political book of the year” by the “New York Times” in 2007 and deserves greater attention from economists, political experts and the wider audience in Macedonia.

Проф. д-р **Јонуз Абдулаи** е политиколог, продекан на Факултетот за јавна администрација и политички науки при ИЕУ Тетово. Предавач по предметите: Вовед во политичките науки, Менаџирање со човечките ресурси и по предметот Менаџирање со јавните политики. Учесник на многу национални и меѓународни конференции, и е автор на неколку универзитетски публикации-учебници. Учествовал во неколку меѓународни проекти како што е Темпус 4 програмата по лидерство и работа на младите во заедница, ИПА проект за Воспоставување на прекугранични институционални партнерства во пристапот луѓе со луѓе, и други значајни научни дела и програми. Е-маил: j.abdullai@seeu.edu.mk

Бојан Богевски е магистер по финансво право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Во моментот е вработен во Стопанска банка АД – Скопје како советник во кабинетот на генералниот директор. Покрај редовните работни обврски, тој активно ги промовира либертаријанската политичка филозофија, економската слобода во традицијата на Австриската економска школа и пазарната екологија. Бојан Богевски е стипендист на Фондацијата „Конрад Аденауер“ и студент на Летниот универзитет „Лудвиг фон Мизес“ (генерација 2011). Е-маил: bojanbogevski@yahoo.com

Владимир Божиновски е доцент на политички студии при Правниот факултет „Јустинијан Први“ при УКИМ. Предава Јавно мислење и Методологија на политички науки. Своеото образование го завршил во Македонија и Италија. Основач е на Институтот за политички истражувања од Скопје – ИПИС каде е координатор на центарот за истражување. Е-маил: vladimir.bozinovski@gmail.com

Анастас Вангели е автор кој се занимава со кинеска политика, кинеско-европски односи и национализам. Тој е магистер (со почести) по изучување на национализмот (Централноевропски универзитет, Будимпешта, 2009) и дипломиран политолог (УКИМ, 2008). Во моментот е постдипломец на Факултетот за меѓународни студии на Ренмин универзитетот во Кина (Пекинг). Неговиот вебсајт е на следниов линк: www.vuna.info. Е-маил: anastas.mk@gmail.com

Дејан Димитриевски (роден 1987) е поранешен стипендист на Фондацијата „Конрад Аденауер“ во Скопје, од октомври 2008 до март 2012 година. Дипломира на катедрата по политички науки на Правниот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во 2009 година, а магистрира на студиите по политички менаџмент на истиот факултет во 2012 година. Неговата магистерска теза е од областа на изборите, изборните системи и политичките кампањи. Е-маил: dejandimitrievski@hotmail.com

Благој Ѓелевски, роден на 18 октомври 1988 година во Кавадарци, е студент на постдипломските студии на насоката Политички менаџмент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Во 2010 година дипломира на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје на отсекоот Политички студии. Од септември 2012 година е стипендист на германската Фондација „Конрад Аденауер“. Е-маил: blagoj.gelevski@yahoo.com

Борјан Ѓузелов е роден 1989 година во Скопје. Има дипломирано политички науки на Правниот факултет „Јустијан Први“ во Скопје, од каде што образованието го продолжува на пост-дипломски Европски студии на Универзитетот во Фленсбург, Сојузна Република Германија. Магистрира во 2012 година, на темата: „Социјалниот капитал во Република Македонија и неговото влијание врз градењето на демократските институции“. За главно поле на професионален и научен интерес ги има демократизацијата на пост-социјалистичките општества, доброто владеење и антикорупцијата. Работи во Македонскиот центар за меѓународна соработка, како помлад соработник на проекти во одделението за граѓанско општество. Е-маил: borjan.gjuzelov@gmail.com

Проф. **Тања Каракамешева-Јовановска** е редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје на катедрата по Уставно право и политички систем. Својата докторска диплома ја стекнала на Правниот факултет во Љубљана, Република Словенија, во 2002 година, додека магистерската диплома ја стекнала 1997 година на Правниот факултет во Скопје. До сега има работено како експерт на бројни проекти организирани од страна на ГТЗ, ОБСЕ, УНДП, Советот на Европа и други проекти. Автор е на повеќе од 250 труда објавени во домашни и странски списанија, годишници, зборници и слично. Има учествувано во повеќе од 20 релевантни меѓународни научни проекти, и во повеќе од 50 семинари и меѓународни конференции организирани ширум светот со свои трудови или студии. Автор е на седум универзитетски учебници, три научно-популарни книги и на пет монографии. Е-маил: tanja.karakamiseva@gmail.com

Васко Наумовски, доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Дипломира, магистрирал и докторирал на меѓународно право на истиот факултет, а магистрирал и европски студии на Рајнскиот универзитет „Фридрих Вилхелмс“. Од 2005 до 2009 година работи како асистент и доцент на Универзитетот Њујорк во Скопје. Во периодот 2009-2011 година е заменик-претседател на Владата на Република Македонија, задолжен за европски прашања. Во 2012 година е еден од основачите на Македонскиот институт за европски студии. Е-маил: vaskonaum@yahoo.com

Сихана Небиу е активист за женски и човекови права. Од 2009-та година таа е копретседавач на Европската феминистичка иницијатива во Париз. Нејзината област на интерес е родова политика, млади и организациски менаџмент. Има дипломирано на Факултетот за бизнис администрација, а е магистрант на Политички науки со специјализација на Родов развој. Е-маил: hananebiu@gmail.com

Љубица Пендароска, родена 1979 година, во Скопје. Работи како асистент на Факултетот за правни науки, при Европски универзитет – Република Македонија. Магистер на правни науки – насока Меѓународно право, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје. Добитник на „Сребрена статуетка“ за постигнат успех – студент на генерација. Покажува особен интерес за проучување на теми од областа на Меѓународното јавно право и Човековите права. Е-маил: ljubicapendaroska@gmail.com

Јосипа Ризанкоска е докторант при Универзитетот од Сиена – Италија на компаративна и европска политика со истражувачки предлог во областа на етно-регионалните партии во Европа. Јосипа е магистер од областа на источноевропските студии. Магистерската теза на тема „Трансформација на политичките партии на етничките малцинства во пост-комунистички општества“ ја одбрани на Факултетот за политички студии во Форли, Болоња универзитет – Италија. Е-маил: josipa.rizankoska@gmail.com

Африм Треси има долгогодишно работно искуство во различни меѓународни организации во сферата на владеење на правото, безбедноста и мониторинг мисиите. Вработен бил во КФОР, ОБСЕ и ЕУПОЛ мисиите во регионот каде што се здобил со големо работно искуство во овие полиња. За време на изборите, редовно бил ангажиран од страна на ОБСЕ/ОДИХР во мониторирањето на истите во својство на преведувач. Моментално е ангажиран како административен работник во УЈИЕ во делот на академско планирање и е раководител на одделот за централен регистар. Африм Треси е дипломиран економист и магистрант по Бизнис информатика во ЈИЕУ. Е-маил: a.tresi@seeu.edu.mk

д-р **Љубомир Д. Фрчкоски** (1957) е редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – УКИМ – Скопје, научно и политички активен уште од осамостојувањето на Република Македонија. Тој е еден од авторите на првиот македонски Устав 1991, но и на Охридскиот рамковен договор, 2001, а беше и министер за внатрешни, и за надворешни работи. Тој е еден од најистакнатите интелектуалци на македонското општество и има многу богата политичка и научна биографија. Е-маил: frckoski@unet.com.mk

м-р **Ана Чупеска** (1981) е асистент на научна област теоретски политички науки на Правниот факултет „Јустинијан Први“, Факултет за политички науки. Таа е политички аналитичар, автор на научни и стручни трудови, активист за демократија и за човекови права и слободи. Е-маил: anachupeska@yahoo.com

Jonuz Abdulai (PhD) is a political scientist and Vice-Dean of the Faculty of Public Administration and Political Science at the SEEU, Tetovo where he teaches Introduction to Political Sciences, Human Resources Management, and Public Policy Management. He has participated in many national and international conferences and has published several university textbooks. He has also participated in several international projects, such as the Tempus 4 Program for Leadership and Community Youth Work, the IPA Project for Establishing International Institutional Partnerships in the People-to-People Approach, and other important scholarly projects and programs. E-mail: j.abdulai@seeu.edu.mk

Bojan Bogeovski holds an MA degree in Financial Law from the Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje. He is currently employed at Stopanska Banka AD – Skopje as Associate in the Chief Executive Officer's Office. In addition, he actively promotes libertarianism, economic freedom in the tradition of the Austrian School of Economics and free-market environmentalism. Bojan Bogeovski is a Konrad Adenauer scholar and a Ludwig von Mises Summer University student (generation 2011). E-mail: bojanbogeovski@yahoo.com

Vladimir Božinovski is Assistant Professor of Political Science at the Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje where teaches courses in Public Opinion and Political Science Methodology. He received his education in the Republic of Macedonia and Italy and has founded the Institute for Political Research in Skopje (IPIS), where he holds the post of Coordinator of the Research Centre. E-mail: vladimir.bozinovski@gmail.com

Dejan Dimitrievski (1987) was a scholar of the Konrad Adenauer Stiftung in Skopje from October 2008 to March 2012. He obtained his BA degree in Political Science from the Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje in 2009, and his MA degree in Political Management in 2012. His MA thesis examines the fields of elections, electoral systems and political campaigns. E-mail: dejandimitrievski@hotmail.com

Prof. Dr. **Ljubomir D. Frchkoski** (1957) is Full Professor at the Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje. He took part in the entire process leading to Macedonian independence. He was the author of the first Macedonian Constitution and participated in the drafting of the Ohrid Framework Agreement in 2001, activities that provided the preconditions for the Macedonian institutional policy. E-mail: frchkoski@unet.com.mk

Blagoj Gjelevski (1988) earned his BA degree in 2010 from the Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje, Department of Political Science, where he is currently a postgraduate student in Political Management. He has been scholar of the Konrad Adenauer Foundation since September 2012. E-mail: blagoj.gelevski@yahoo.com

Borjan Gjuzelov (1989) holds a BA degree in Political Studies from the Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje. He earned his MA degree in European Studies from the University of Flensburg with his thesis “Social Capital in the Republic of Macedonia and its Impact on the Development of Democratic Institutions”. His main professional and academic interests are related with the democratization of the post-socialist societies, good governance and anti-corruption. He has been part of the MCIC team since 2012 as Junior Project Assistant at the Department of Civil Society and Democracy. E-mail: borjan.gjuzelov@gmail.com

Prof. Dr. **Tanja Karakamiševa-Jovanovska** earned her PhD degree from the University of Ljubljana, Faculty of Law, Republic of Slovenia in 2002, and her LL.M. degree from the Ss. Cyril and Methodius University, Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje, Republic of Macedonia, in 1997. She is Full Professor at the Constitutional Law and Political System Department, Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje. She has been involved as an expert in many GTZ, OSCE, UNDP, Council of Europe and other projects. She is the author of more than 250 papers published in domestic and international journals, proceedings and collections of papers, and has participated in more than twenty relevant international scholarly projects, and in more than fifty seminars and international conferences around the world with papers or studies and is the author of seven university textbooks, three scholarly books whose target group is the wider readership and five monographs. E-mail: tanja.karakamiseva@gmail.com

Vasko Naumovski holds BA, MA and PhD degrees in International Law obtained from the Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, where he holds the post of Assistant Professor. He also holds an MA degree in European Studies from the Rhenish Friedrich-Wilhelm University. Between 2005 and 2009 he was Teaching Assistant and Assistant Professor at the New York University Skopje in Skopje, and between 2009 and 2011 served as Vice-President of the Government of the Republic of Macedonia in charge of European integration processes. In 2012 he was one of the founders of the Macedonian Institute for European Studies. E-mail: vaskonaum@yahoo.com

Sihana Nebiu is women's and human rights activist. Since 2009 she has been co-president of the European Feminist Initiative based in Paris. Her fields of interest are gender, youth and organizational management. She holds a degree in Business Administration and is an MA candidate in Political Science pursuing specialization in Gender Development. E-mail: hananebiu@gmail.com

Ljubica Pendaroska (1979) holds an MA degree in International Law obtained from the Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje. She is the recipient of the Silver Statue as one of the best students in her generation. She is currently Teaching Assistant at the Faculty of Law, European University, Republic of

Macedonia, and is mostly focused on topics from the field of Public International Law and Human Rights. E-mail: ljubicapendaroska@gmail.com

Josipa Rizankoska is a PhD candidate in Comparative and European Politics at the University of Siena, Italy, with her PhD proposal in the field of ethno-regional parties in Europe. She holds an MA Degree in Eastern European Studies from the University of Bologna, Faculty of Political Science in Forli, Italy, in the field of ethno-minority parties' transformation in post-communist societies. E-mail: josipa.rizankoska@gmail.com

Afrim Tresi has gained extensive experience working for various international organizations in the sphere of the rule of law, security and monitoring missions. He has been working for KFOR, OSCE and EUPOL missions in the region where he has gained vast work experience in these areas. During the elections, he has regularly been engaged by the OSCE/ODIHR in the monitoring process as an interpreter. He is currently working in the administration of the SEEU in the area of academic planning and is in charge of the section for the central register. Afrim Tresi holds a BS degree in economy and a MA degree in Business Informatics from the SEEU. E-mail: a.tresi@seeu.edu.mk

Anastas Vangeli writes on Chinese politics, Sino-European relations and nationalism. He holds an MA degree with Distinction in Nationalism Studies (Central European University, Budapest, 2009) and a BA degree in Political Science (Ss. Cyril and Methodius University, Skopje, 2008). He is currently a graduate student at the School of International Studies at the Renmin University of China (Beijing). His website can be accessed at the following link: www.vuna.info. E-mail: anastas.mk@gmail.com

Ana Čupeska, MA (1981) is a PhD candidate and Tutorial and Research Assistant at the Iustinianus Primus Faculty of Law, Political Science Department, where she teaches several courses. She is a political analyst and author of articles and scholarly papers, a human right activist and an activist in democratization processes. E-mail: anachupeska@yahoo.com

Издавач: м-р Ања Чимек

Основачи: д-р Ѓорге Иванов, м-р Андреас Клајн
„Политичка мисла“ – Уредувачки одбор:

Ања Чимек	Фондација „Конрад Аденауер“, Германија
Андреас Клајн	Фондација „Конрад Аденауер“, Германија
Владимир Мисев	Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Република Македонија
Ненад Марковиќ	Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Република Македонија
Иван Дамјановски	Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Република Македонија
Гоце Дртковски	Издавачка куќа „Љубовта е петтиот елемент“, Република Македонија
Сандра Кољачкова	Фондација „Конрад Аденауер“, Република Македонија
Александар Бурка	CIVIC – Институт за меѓународно образование, Австрија
Сара Барбиери	Институтот за Централна и Источна Европа и Балканот, Италија
Дејан Павловиќ	Факултет за политички науки, Универзитетот во Белград, Република Србија
Жозе Раимундо де Араужо Карвалхо Жуниор	Економски факултет, Сојузен универзитет Сера, Бразил
Иварс Ијабс	Факултет за општествени науки, Универзитетот во Латвија, Латвија
Лидиа Пука	Полскиот институт за меѓународни односи, Полска

Адреса:

ФОНДАЦИЈА „КОНРАД АДЕНАУЕР“, „Максим Горки“ 16, кат 3, МК-1000 Скопје, Тел.: 02 3231 122; Факс: 02 3135 290 E-mail: Skopje@kas.de, Интернет: www.kas.de
ИНСТИТУТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА “SOCIETAS CIVILIS” СКОПЈЕ, „Крагуевачка“ 2, МК-1000 Скопје Тел./ факс: 02 30 94 760, E-mail: contact@idscs.org.mk, Интернет: www.idscs.org.mk
МАКЕДОНСКА АСОЦИЈАЦИЈА НА ПОЛИТИКОЛОЗИ, E-mail: map@yahoogroups.com

Печат: Винсент графика

Дизајн: Дејан Кузмановски

Организација: Даниела Трајковиќ

Техничка подготовка: Пепи Дамјановски

Превод: Перица Сарџоски

Јазична редакција на англиски: Рајна Кошка

Ставовите изнесени во списанието не се ставови на Фондацијата „Конрад Аденауер“ и Институтот за демократија „Societas Civilis“, туку се лични гледања на авторите. Издавачите не одговараат за грешки направени при преводот. Списанието се издава 4 пати годишно и им се доставува на политичките субјекти, државните институции, универзитетите, странските претставништва во Република Македонија.

Година 11, бр. 41, март
Скопје 2013
ISSN 1409-9853

Publisher: Anja Czymmeck M.A.

Founders: Dr. Gjorge Ivanov, Andreas Klein M.A.

Politička misla – Editorial Board:

Anja Czymmeck	Konrad Adenauer Foundation, Germany
Andreas Klein	Konrad Adenauer Foundation, Germany
Vladimir Misev	Societas Civilis Institute for Democracy, Skopje, Republic of Macedonia
Nenad Marković	Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University, Republic of Macedonia
Ivan Damjanovski	Iustinianus Primus Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University, Republic of Macedonia
Goce Drtkovski	“Ljubovta e pettiot element” Publishing House, Republic of Macedonia
Sandra Koljačkova	Konrad Adenauer Foundation, Republic of Macedonia
Alexandar Burka	CIVIC – Institute for international Education, Austria
Sara Barbieri	Istituto per l’Europa Centro-Orientale e Balcanica, Italy
Dejan Pavlović	Faculty of Political Science, University of Belgrade, Republic of Serbia
José Raimundo de Araújo Carvalho Júnior	Faculty of Economics, Federal University of Ceará, Brasil
Ivars Ijabs	Faculty of Social Sciences, University of Latvia, Latvia
Lidia Puka	The Polish Institute of International Affairs, Poland

Address:

KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG ul. Maksim Gorki 16/3 MK - 1000 Skopje Phone: 02 3231 122; Fax: 02 3135 290; E-mail: Skopje@kas.de; Internet: www.kas.de
INSTITUTE FOR DEMOCRACY “SOCIETAS CIVILIS” SKOPJE ul. Kraguevačka 2 MK - 1000 Skopje; Phone/ Fax: 02 30 94 760; E-mail: contact@idscs.org.mk; Internet: www.idscs.org.mk
MACEDONIAN POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION; E-mail: map@yahoogroups.com

Printing: Vinsent Grafika

Design: Dejan Kuzmanovski

Organization: Daniela Trajković

Technical preparation: Pepi Damjanovski

Translation: Perica Sardžoski

English Language Editor: Rajna Koška

The views expressed in the magazine are not the views of Konrad-Adenauer-Stiftung and the Institute for Democracy “Societas Civilis” Skopje. They are personal views of the authors. The publisher is not liable for any translation errors. The magazine is published 4 times a year and it is distributed to political subjects state institutions universities and foreign representatives in the Republic of Macedonia.

Year 11, No. 41, March
Skopje 2013
ISSN 1409-9853